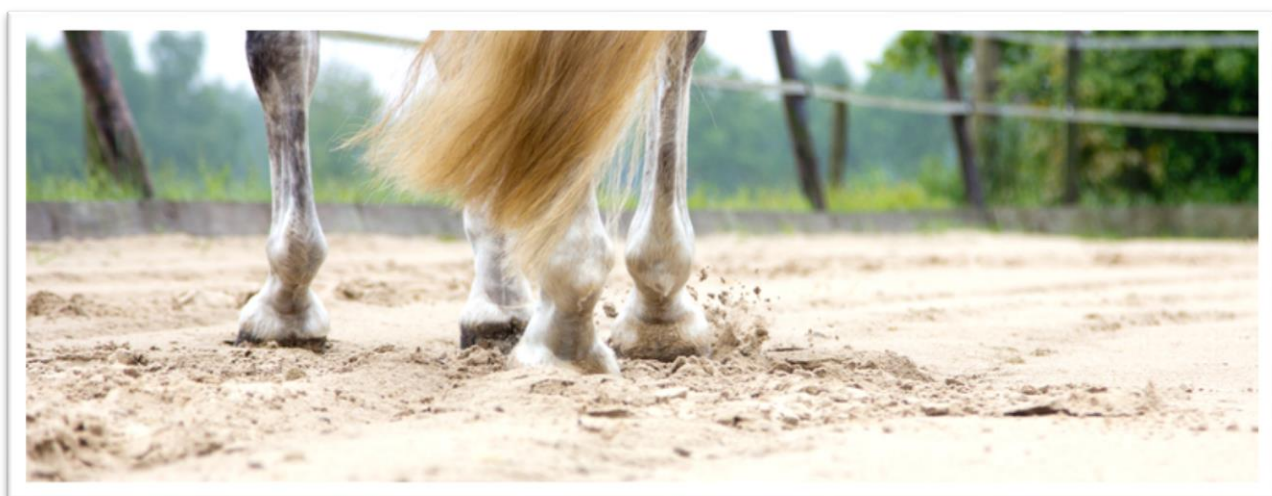

Paardencoaching, met vier benen op de grond!

DOOR LISETTE BLOKLAND EN RAMONA FLOOR

Paardencoaching, met vier benen op de grond!

Een onderzoek naar paardencoaching en de mogelijkheden hiervan voor jongeren in de leeftijd van 12 – 18 jaar uit de doelgroep jeugdzorg en de mogelijke bijdrage van een sociaal pedagogisch hulpverlener in dit proces.

**Afstudeeronderzoek in opdracht van Caprilli Coaching & Training
Juni 2014 – Ede**

Auteurs	Ramona Floor en Lisette Blokland
Titel	Paardencoaching, met vier benen op de grond!
Ondertitel	Een onderzoek naar paardencoaching en de mogelijkheden hiervan voor jongeren in de leeftijd van 12-18 jaar uit de doelgroep jeugdzorg en de mogelijke bijdrage van een sociaal pedagogisch hulpverlener in dit proces.
School	Christelijke Hogeschool Ede
Opleiding	Hoger Beroeps Onderwijs, Sociaal Pedagogische Hulpverlening
Beoordelaar	Pier Haagsma, Hester Muurling - van Pijkeren, Sylvia Bosveld
Opdrachtgever	Sylvia Bosveld

©27 juni 2014, Christelijke Hogeschool te Ede.

All I pay my coach is the cost of feed and
hay, and he'll listen to me every day.

Author unknown.

Inhoudsopgave

Samenvatting	5
Summary	6
Voorwoord	7
Begripsbepaling	8
Hoofdstuk 1 Plan van Aanpak	11
§1.1 Aanleiding van het onderzoek	11
§1.2 De probleemstelling van ons onderzoek	12
§1.3 De vraagstelling van ons onderzoek	12
§1.4 Doelstelling van het onderzoek	13
§1.5 Onderzoeksmethoden en verantwoording werkwijze	13
§1.6 Achtergrond van het onderzoek	16
§1.7 Afbakening en beoogd resultaat	16
§1.8 Projectorganisatie	16
§1.9 Planning en activiteiten	17
§1.10 Risicoanalyse	19
§1.11 Individueel leerplan	20
Hoofdstuk 2 Wat is paardencoaching en in hoeverre zijn er overeenkomsten binnen de werkwijze van paardencoaches die werken met jongeren in de leeftijd van 12-18 jaar uit de doelgroep jeugdzorg?	23
§2.1 Het paard als kuddedier	23
§2.2 Wat is coaching?	25
§2.3 Coaching en paardencoaching	25
§2.4 Ontstaan van paardencoaching	26
§2.5 Hoe ziet een sessie er uit en wat is het verschil hiertussen per paardencoach?	27
Hoofdstuk 3 Binnen welke vormen van hulpverlening wordt paardencoaching al toegepast binnen de jeugdzorg en wat zijn de ervaringen van de jongeren en hulpverleners?	33
§3.1 Paardencoaching in de jeugdzorg	33
§3.2 Ervaringen van jongeren	34
§3.3 Ervaringen van hulpverleners	35
Hoofdstuk 4 In hoeverre is er behoefte aan paardencoaching binnen de jeugdzorg in Nederland en in hoeverre zijn er al positieve effecten aangetoond met behulp van paardencoaching?	37
§4.1 Behoeft aan paardencoaching	37
§4.2 Coachen van ouders in plaats van jongeren	37
§4.3 Positieve effecten paardencoaching	38
§4.4 Onderzoeken naar (positieve) effecten (paarden)coaching	38

Hoofdstuk 5	Op welke wijze kan paardencoaching zo nauwkeurig en betrouwbaar mogelijk omschreven worden voor hulpverleners werkend met doelgroep jeugdzorg?	41
§5.1	Hoe wordt een nieuwe interventie geïmplementeerd binnen de jeugdzorg?	41
§5.2	Implementeren in fasen	42
§5.3	Determinanten	43
§5.4	Risico factoren	46
§5.5	Paardencoaching implementeren	46
Hoofdstuk 6	Op welke wijze kan Caprilli Coaching & Training mogelijkheden bieden voor jongeren in de leeftijd van 12-18 jaar uit de doelgroep jeugdzorg en wat kunnen sociaal pedagogisch hulpverleners hierin bijdragen?	48
§6.1	Bijdragen Caprilli Coaching & Training	48
§6.2	Bijdragen sociaal pedagogisch hulpverleners	50
Hoofdstuk 7	De conclusie en de aanbevelingen	52
§7.1	De conclusie	52
§7.2	De aanbevelingen	55
Hoofdstuk 8	De discussie	59
Bibliografie		61
Bijlage A: Interview Paardencoach		67
Bijlage B: Het labelsysteem		68
	De Kernlabels	68
	De paardencoaches	69
	Uitleg labelsysteem	69
Bijlage C: Ervaringen van Lisette Blokland en Ramona Floor		70
	Coachingssessie met paarden bij Jeannet Smulders van 'HorSense'	70
	Coachingssessie met paarden bij Sylvia Bosveld van Caprilli Coaching & Training	72

Samenvatting

Paardencoaching is een opkomend fenomeen in Nederland. Het is alleen nog onduidelijk welke mogelijkheden paardencoaching kan bieden aan jongeren in de leeftijd van 12-18 jaar uit de doelgroep jeugdzorg. Veel paardencoaches hanteren hun eigen werkwijze en dat maakt het lastig om een eenduidige beschrijving te formuleren. Dit afstudeerproject richt zich op paardencoaching in de jeugdzorg, meer in het bijzonder op de mogelijkheden hiervan voor jongeren in de leeftijd van 12-18 jaar en wat de rol van een SPH'er (sociaal pedagogisch hulpverlener) kan zijn in dit proces.

Door uitgebreid literatuuronderzoek is gekeken naar wat er al onderzocht is over paardencoaching en de effecten hiervan. Daarnaast zijn vijftien paardencoaches geïnterviewd en vormen hun bevindingen een rode draad in dit onderzoek. De essentie van paardencoaching is om jongeren en volwassenen weer terug te brengen naar hun eigen kracht, door middel van waardevrije en soms confronterende feedback van het paard. De paardencoach is hierbij de vertaler tussen het paard en de coachee(cliënt). Iedere paardencoach vertaalt wat het paard teruggeeft aan de coachee. Paardencoaching is dus een directe, maar waardevrije vorm van feedback, welke een paard geeft aan de coachee, vertaalt door de paardencoach.

Uit dit onderzoek blijkt dat een eenduidige beschrijving van paardencoaching lastig is, maar niet onmogelijk. Alle paardencoaches hebben hun eigen manier van werken en hierdoor zijn er veel verschillende opvattingen. De overeenkomsten en verschillen tussen de werkwijzen van paardencoaches worden duidelijk binnen dit onderzoek. Uit de literatuur, de interviews en de ervaringen van jongeren blijkt dat paardencoaching een wezenlijke bedrage kan leveren aan het hulpverleningstraject van jongeren tussen 12 en 18 jaar uit de doelgroep jeugdzorg. Het paard helpt de jongere om dichterbij zijn eigen kern te komen en weer te gaan geloven in zichzelf en zijn omgeving. De rol van een SPH'er in dit proces is om de jongere bij te staan tijdens de sessie of op te vangen na de sessie. Het is belangrijk dat de omgeving van de jongere betrokken wordt tijdens het coachingstraject, omdat je de jongere nooit los kunt zien van zijn systeem.

Wij bevelen paardencoaches aan zich te gaan inzetten om de effecten van paardencoaching wetenschappelijk te (laten) onderzoeken. Door wetenschap te creëren, ontstaan er mogelijkheden voor de groei van paardencoaching. Om een grotere doelgroep te bereiken, bevelen wij paardencoaches aan om kennismakingsworkshops te organiseren voor werknemers binnen de jeugdzorg. Wij bevelen het verspreiden van de door ons gemaakt factsheet aan, zodat paardencoaching en de mogelijkheden hiervan voor de doelgroep jeugdzorg concreter worden voor buitenstaanders. Door deze factsheet over paardencoaching is een eerste stap gezet in het naar elkaar toe brengen van paardencoaches en de jeugdzorg.

Summary

Equine assisted coaching is an emergent phenomenon in the Netherlands. It is not clear yet what opportunities arise from this for youths between ages 12 and 18 that are in some sort of youth care. Many coaches that use equine assisted coaching have their own way of working, making it very difficult to come to a single description of the field. This thesis looks at equine assisted coaching in youth care, focussing primarily on the possibilities for youths between ages 12 and 18, and the potential role of a Socio-Pedagogical Caretaker in this process.

Extensive literature study has been applied to results of earlier research on equine assisted coaching and its effects. Furthermore, fifteen coaches have been interviewed, their experiences form a thread in this research. The essence of equine assisted coaching is to bring youths and adults back toward their own strength, by means of feedback by the horse, feedback that is free of value judgements and sometimes can be confronting. The coach is the interpreter between the horse and the client. Every coach interprets what the horse channels back toward the client. Equine assisted coaching is a direct form of feedback, free of value judgements, given back to the client by the horse and interpreted by the coach.

This research shows that it is hard to give an unequivocal description of equine assisted coaching, but that it is not impossible. All coaches have their own methods and that leads to many different views. The similarities and differences between the methods of the coaches are clearly shown in this research. From literature, the interviews and the experiences of youths, it appears clear that equine assisted coaching can provide an essential contribution to the care for youths between 12 and 18 that are in youth care. The horse helps the youth to get closer to his own core and to start believing in both themselves and their environment again. The role of the Socio-Pedagogical Caretaker in this process is to support the youth during or after the session. It is of the utmost importance that the environment of the youth is committed to this cause, because the youth cannot be seen as completely separate from the ecosystem around him.

Our recommendation to coaches is to work together to have the effects of equine assisted coaching researched scientifically. By creating scientific results, possibilities for the growth of the field arise. To reach a bigger audience, we recommend that coaches organise some workshops for employees in youth care so they can get acquainted with the benefits of equine assisted coaching. We recommend that the factsheet we provided is spread as widely as possible, in order to make equine assisted coaching and its possibilities for youth care more tangible for outsiders. With this factsheet on equine assisted coaching a first step has been taken toward the linking of equine assisted coaching and youth care.

Voorwoord

Beste lezer,

Met ontzettend veel enthousiasme geschreven, ligt voor u, onze afstudeerscriptie 'Paardencoaching, met vier benen op de grond!'. Aan het einde van vier jaar studie zijn wij vijf maanden hard aan het werk geweest om deze scriptie tot stand te brengen. In deze scriptie staat de volgende vraag centraal: "Op welke wijze kan het fenomeen paardencoaching zo nauwkeurig en betrouwbaar mogelijk beschreven worden, waardoor de mogelijkheden van paardencoaching voor jongeren in de leeftijd van 12-18 jaar uit de jeugdzorg en de mogelijke bijdrage van sociaal pedagogische hulpverleners in dit proces zichtbaar worden voor Caprilli Coaching & Training?" Tijdens het lezen van deze scriptie kunt u antwoord verwachten op deze onderzoeksvragen. Wij hebben deze vraag opgedeeld in hoofdstukken en u kunt voorafgaand aan elk hoofdstuk gebruik maken van de leeswijzer.

Tijdens het schrijven van dit onderzoek hebben wij veel geleerd over de mogelijkheden van paardencoaching. We raakten meerdere malen verwonderd door de verhalen die wij te horen kregen van de vele paardencoaches, die wij geïnterviewd hebben. Hierin ontdekten wij de verschillen in de werkwijzen van deze paardencoaches, maar zagen we ook de duidelijke overeenkomsten. Wij zijn door dit onderzoek overtuigd geraakt van de bijzondere band die mens en paard samen kunnen hebben en de invloed van het paard hierin, helend en confronterend, maar ook zacht en zonder waardeoordeel.

Deze afstudeerscriptie heeft een bijdrage geleverd aan het verder ontwikkelen van onze professionaliteit in het doen van onderzoek, de doelgroep jeugdzorg en paardencoaching. Wij hebben een factsheet geschreven gericht op de jeugdhulpverleners van een leefgroep waar paardencoaching toegepast kan worden als nieuwe interventie. Deze factsheet is tot stand gekomen vanuit de vijftien interviews die we gehouden hebben met verschillende paardencoaches en uit de literatuurstudie die wij gedaan hebben voor dit onderzoek. Wij hopen dat jeugdhulpverleners met behulp van de factsheet een beter beeld krijgen van paardencoaching en de mogelijkheden hiervan.

Wij willen Sylvia Bosveld van Caprilli Coaching & Training bedanken voor de mogelijkheden die zij ons geboden heeft om dit onderzoek te kunnen vormgeven. Sylvia heeft ons met veel enthousiasme, betrokkenheid en positiviteit begeleid. Gedurende het hele onderzoek was zij betrokken bij de stappen die wij maakten. Ze heeft onze blik ten aanzien van paardencoaching verscherpt en ons gestimuleerd om te ontdekken en te ervaren wat paardencoaching inhoudt. Daarnaast willen wij alle paardencoaches bedanken die tijd voor ons vrij wilde vrijmaken om hun verhalen te delen. Deze verhalen zijn van onschatbare waarde geweest voor ons onderzoek en de resultaten.

Pier Haagsma, onze afstudeerbegeleider van de Christelijke Hogeschool te Ede, willen wij hartelijk bedanken voor zijn inzet. Zijn betrokkenheid, kritische houding en enthousiasme hebben wij zeer gewaardeerd en hielden ons scherp en objectief. Verder willen wij via deze weg allen bedanken die ons steeds gemotiveerd en gesteund hebben.

Als laatste willen wij noemen dat wij, ondanks de tijdsdruk en stressvolle momenten, genoten hebben van deze periode. Onze vriendschap is tijdens deze periode verdiept, wij ontdekten (opnieuw) steun, gezelligheid, waardering en doorzettingsvermogen bij elkaar.

Wij hopen dat u dit document met interesse zult lezen,

Ramona Floor en Lisette Blokland

Begripsbepaling

Coach

Een coach is iemand die in een professionele relatie treedt met een cliënt of team, niet als expert maar als iemand die helpt om de vooropgestelde doelen te bereiken op een ervaringsgerichte manier. Binnen de coaching wordt gebruik gemaakt van uiteenlopende oefeningen. De nadruk ligt op het overkomen van dagelijkse problemen en de tijdsspanne waarop men zich binnen de coaching focust ligt in het hier en nu. Coaching legt de nadruk op zelfsturing door de sterktes, successen en positieve bronnen van de cliënten aan te boren en hen zo de mogelijkheid te geven te groeien. Coaching is sterk oplossings- en resultaatgericht (Knaapen R., 2012).

Coachee

Dit is de persoon die op een interactieve wijze deelneemt aan een coachingsessie. Onder coachee kan ook een team dat als eenheid wordt gecoacht worden verstaan (NOBCO, 2004).

Coaching

Coaching is een gestructureerd en doelgericht proces, waarbij de coach op interactieve wijze de coachee aanzet tot effectief gedrag door: bewustwording en persoonlijke groei, het vergroten van zelfvertrouwen en het exploreren, ontwikkelen en toepassen van eigen mogelijkheden. Coach en coachee nemen ieder hun verantwoordelijkheid voor het proces. Onder coachee kan ook worden verstaan: Een team dat als eenheid wordt gecoacht (NOBCO, Z.D.)

Context/systeem

De context of het systeem van de coachee bestaat uit zijn directe omgeving die in de probleemsituatie betrokken zijn. De coach ziet het cliëntsysteem als een groep personen die elkaar continu en wederzijds beïnvloeden (Leuven, Z.D.).

Determinanten

In een implementatieproces spelen veel bevorderende en belemmerende factoren mee. Deze factoren worden ook wel determinanten genoemd. Via implementatiestrategieën zijn de determinanten te beïnvloeden, waardoor de effectiviteit van bevorderende determinanten kan worden vergroot en van belemmerende determinanten kan worden verlaagd. Het vaststellen van de determinanten die van invloed zijn en het selecteren van de meest passende implementatiestrategieën gebeurt in de planfase (Daamen, 2013).

Doelgroep jeugdzorg

Een doelgroep is een groep cliënten met min of meer dezelfde zorgbehoefte. Hulpverleners stellen die behoefte vast op basis van achtergrondkenmerken van cliënten, de aard en de ernst van hun problemen, hun perspectief, het beoogde einddoel en hun wensen en mogelijkheden (Eijgenraam & van der Steege, 2012). Wanneer wij spreken over de doelgroep jeugdzorg spreken wij over jongeren in de leeftijd van 12-18 jaar (Arnhem, 2013).

Equithérapie

Bij Equithérapie, ook wel therapeutisch paardrijden, gaat het om het paardrijden. Het contact en bewegen met het paard wordt doelmatig in gezet, om zo therapeutische effecten te bereiken op lichamelijke en psychisch vlak. Equithérapie houdt in, dat het paard met zijn specifieke sociale leer- en bewegingsmogelijkheden meewerkt als "co-therapeut" om mensen (kinderen en volwassenen)

met psychische en/of lichamelijke problemen systematisch te helpen of ze in hun ontwikkeling te bevorderen (SHP-E, Z.D.).

EAGALA

In 1999 is door Lynn Thomas en Greg Kersten EAGALA opgericht. De visie van EAGALA is, dat alle mensen toegang hebben tot Equine Assisted Psychotherapy and Equine Assisted Learning. Als doel hebben ze om structuur te brengen in de verscheidenheid aan interventies en een basismethodiek uit te werken. Er wordt beschreven of teruggegeven wat het paard laat zien zonder dat er feedback gegeven wordt. Hierbij wordt er vanuit gegaan dat de antwoorden in de persoon zelf liggen (EAGALA, 2010).

Factsheet

Een factsheet is een overzicht van alle voor het project relevante gegevens. Deze gegevens worden doorgaans ingedeeld in verschillende categorieën zodat een bondig overzicht ontstaat van de karakteristieken van het project (Factsheet, Z.D.).

Feedback

Het terugkoppelen van het door de ontvanger waargenomen gedrag van de zender. Feedback is noodzakelijk om je in sociale- en werksituaties te kunnen bewegen en handhaven. Het geeft inzicht in gedragingen of patronen waar men zich niet van bewust is (Rombouts, Z.D.).

Implementatie

Implementatie is een procesmatige en/of planmatige invoering van een vernieuwing of een verandering. Er zijn twee verschillende vormen van implementeren. Implementatie in enge zin heeft een beperkt doel, namelijk dat het vernieuwingsproces wordt uitgevoerd zoals bedoeld. Implementatie in brede zin heeft als doel dat de verandering is geïntegreerd in het beroepsmatig handelen, in het functioneren van de organisatie of in de structuur van de sector. Implementeren van een nieuwe interventie verloopt in stappen (NJI, 2010).

Interventies

Wanneer wij spreken over interventies, hebben wij het over effectieve jeugdinterventies. Hier bedoelen we interventies mee die, na het doen van onderzoek, veel succes blijken te hebben in de behandeling van kinderen en jongeren. Door middel van deze interventies worden opgestelde doelen sneller of duurzamer behaald. Het NJI (Nederlands Jeugd Instituut) heeft een databank waarin 214 effectieve jeugdinterventies staan beschreven voor hulp bij problemen met opgroeien en opvoeden. Deze interventies zijn door een onafhankelijke erkenningscommissie beoordeeld en erkend als goed onderbouwd of effectief. De databank helpt professionals in de jeugdsector bij het verbeteren van hun aanbod (NJI, Effectieve Jeugdinterventies, Z.D.).

Leefgroep

Het creëren van een gezinsachtig leefklimaat waarbinnen verzorging, opvoeden en behandelen als een driedelige taak gestalte geven aan het leefklimaat (Weijenberg & Rasenberg, 2004).

Paardencoach

Een geschoolde paardencoach is een persoon die de opleiding tot paardencoach heeft afgerond. Deze opleiding is te volgen bij verschillende aanbieders en bestaat uit verschillende modules welke los van elkaar te volgen zijn. (EOCP, Europees Opleidingscentrum Paardencoaches, 2012). Binnen ons onderzoek gebruiken wij enkel informatie van geschoolde paardencoaches om de betrouwbaarheid van het onderzoek te bevorderen.

Paardencoaching

Paardencoaching, ook wel equicoaching, is een bijzondere vorm van coaching waarbij paarden worden ingezet bij persoonlijke of teamvraagstukken en waarbij het doel is: het realiseren van inzichten in vaak onbewuste patronen of gedragingen. De cliënt gaat niet op het paard zitten maar heeft wel interactie met één of meerdere paarden in een afgesloten ruimte. De interactie vindt plaats op basis van een meer of minder gestructureerde opdracht of taak die de cliënt meekrijgt van de begeleider. De herkenning en de inzichten die de interactie met het paard meebrengen kunnen ruimte scheppen voor verandering en overdracht naar het dagelijks leven en werk. De aanleiding voor de coachingssessie met paarden is vaak wel een vraag of een thema bij de cliënt; echter door de sessie zelf kan de vraag en daarmee de doelstellingen van de coaching wezenlijk veranderen. De begeleider heeft vooral de functie om het kader te scheppen waarbinnen een dergelijk inzicht gevende ervaring mogelijk is (Knaapen R. , Coachen met Paarden, 2012).

Sessie

Een sessie is een bijeenkomst van cliënt en coach. Dit begint meestal met een voorgesprek en met af te spreken waaraan gewerkt zal worden. De introductie helpt de cliënt om zich te verdiepen in het probleem. De herbeleving mondt uit in een doorbrekend inzicht. In de afronding wordt het verband met de huidige levenssituatie gelegd (Noordhoff, Z.D.).

Sociaal Pedagogisch Hulpverlener (SPH'er)

Als sociaal pedagogisch hulpverlener help je mensen - van jong tot oud - hun leven weer zelfstandig op te pakken. Als gevolg van een handicap, bepaalde stoornissen, ziekte, relatie-, gezins- of ontwikkelingsproblemen hebben ze tijdelijk of langdurig professionele hulp nodig. Je biedt begeleiding, ondersteuning en/of verzorging in hun thuissituatie of in een instelling. De basis van je hulpverlening is dat de cliënt zelf verantwoordelijk blijft voor zijn leven en keuzes, maar er zijn uitzonderingen. Denk bijvoorbeeld aan kinderen of psychiatrisch patiënten (Oosterhout van, 2014).

Spiegelen

Dit betekent dat de houding of bewegingen van een ander overgenomen worden. In wezen is spiegelen een vorm van aandacht. Als je, je op andere mensen concentreert, maak je, je onwillekeurig aan hen gelijk. Je neemt hun bewegingsritme over en bootst ze ook op andere manieren in jezelf na (Schabracq, 2003).

Zelfreflecterend vermogen

Met zelfreflecterend vermogen wordt bedoeld dat de coachee over zichzelf kan nadenken met de opgedane inzichten en hier op een proactieve manier vorm aan kan geven om een belemmering op te lossen. Dit figuurlijke spiegeltje voorhouden heeft als doel om bewust te worden van handelingen die zowel bewust als onbewust gemaakt worden. Bij zelfreflectie wordt er gekeken naar wat men goed en wat men minder goed kan. Over deze zaken wordt nagedacht en hierin worden oplossingen gezocht om minder goede kwaliteiten te verbeteren en goede kwaliteiten te behouden. Als een persoon op een juiste manier naar zichzelf kijkt, verduidelijkt hij of zij hiermee het zelfbeeld (Ensie, 2013).

Hoofdstuk 1 Plan van Aanpak

Dit hoofdstuk beschrijft de aanleiding, probleemstelling, doelstelling, onderzoeksvragen en werkwijze van ons onderzoek. Verder wordt in de opbouw van dit document, toegelicht welke werkwijze we hanteren, beschreven wat de risico's zijn, onze planning en wordt Caprilli Coaching & Training, waar het onderzoek plaatsvindt, nader toegelicht. Ook leest u van ons persoonlijk wat wij hopen te leren van dit onderzoek.

§1.1 Aanleiding van het onderzoek

In Nederland zien we dat dieren vaak worden gebruikt voor de recreatie of voor de sport. Daarnaast is er nog een belangrijke reden om een dier te houden, een dier kan namelijk ingezet worden voor therapeutische processen of coaching met cliënten (Lentini & Knox, 2009). Dit laatste is een steeds meer opkomende trend binnen de hulpverlening (Lakeman, Z.D). Het reguliere aanbod met interventies wordt aangevuld met interventies waarbij dieren ingezet kunnen worden. In dit onderzoek richten wij ons specifiek op het inzetten van paardencoaching binnen de hulpverlening aan jongeren in de leeftijd van 12-18 jaar uit de doelgroep jeugdzorg. Binnen de Jeugdzorg is er een verdeling gemaakt in leeftijdscategorieën (Arnhem, 2013), wij hebben er voor gekozen ons toe te spitsen op jongeren in de leeftijd van 12-18 jaar. Hier hebben we voor gekozen aangezien we bij deze doelgroep verwachten dat ze beter in staat zijn woorden te geven aan hun ervaringen met paardencoaching. Daarnaast is de doelgroep die hierboven valt, al volwassen en willen wij ons graag toespitsen op jongeren. Dit laatste omdat onze passie ligt bij deze doelgroep en wij nieuwsgierig zijn naar welke mogelijkheden paardencoaching voor hen kan bieden.

Paarden worden op vele manieren ingezet binnen de hulpverlening. Binnen dit onderzoek richten wij ons echter op paardencoaching, een minder bekend, maar opkomend, fenomeen. "Eigenlijk is het heel simpel," zegt paardencoach Sanny van Essen van Essenzie.nl in het blad Body & Mind "Een paard is een groepsdier. Hij zal bij een ontmoeting met een ander levend wezen, dier of mens, meteen scannen: ben ik bij jou veilig of niet? Het paard gaat dat spiegelen – nadoen – en laat de uitkomst van zijn instinctieve scanonderzoek meteen zien aan de andere leden van de kudde. Aan die signalen kan ik als paardencoach aflezen wat het dier waarneemt." (Lakeman, Z.D) Voor veel mensen is paardencoaching nog subjectief en niet zo simpel en dat is logisch. Paarden begrijpen, laat staan het proces concreet beschrijven, is namelijk niet gemakkelijk. Het is voor een mens nog moeilijker een paard te begrijpen dan het voor een man is om een vrouw te begrijpen (of andersom) (Irwin, 2013). Ons einddoel is dan ook om het fenomeen paardencoaching zo nauwkeurig mogelijk te beschrijven om een zo concreet mogelijk beeld neer te zetten, zodat de mogelijkheden van paardencoaching voor jongeren in de leeftijd van 12-18 jaar duidelijk gaan worden voor Caprilli Coaching & Training. Eveneens willen wij de mogelijke bijdrage van een SPH'er in dit proces beschrijven. Onze motivatie voor dit onderwerp komt voort uit onze verwachting dat paarden een waardevolle bijdrage kunnen leveren aan het hulpverleningsproces van jongeren.

Caprilli Coaching & Training uit Amersfoort is onze opdrachtgever en het bedrijf waarbinnen wij zullen afstuderen. Ze richten zich op persoonlijke ontwikkeling en bewustwording van mensen en organisaties door middel van paardencoaching. Zij geloven daarnaast dat paardencoaching veel kan bijdragen voor de doelgroep jeugdzorg en vele andere doelgroepen, bijvoorbeeld om gezinssystemen te herstellen. Hier liggen dus veel kansen voor de hulpverlening. Wij zien dat paardencoaching nog geen (vast) onderdeel is voor de doelgroep jeugdzorg in Nederland.

Het is van belang dat de mogelijkheden van paardencoaching voor de doelgroep jeugdzorg onderzocht wordt om op die manier meer mogelijkheden te creëren in het behandelen van deze jongeren. Dit kan zijn door ze bijvoorbeeld van hun faalangst af te helpen (Dorp, 2013). Paardencoaching blijkt effectief te zijn bij hyperactiviteit, bij het bevorderen van adaptieve vaardigheden, hieronder verstaan we de vaardigheden die iemand nodig heeft om te kunnen voldoen aan de eisen die de omgeving stelt aan hem of haar (Steenbeek, 2011), daarnaast kan paardencoaching effectief zijn voor het stimuleren van de sociale vaardigheden (Trottler, Chandler, Goodwin-Blond, & Casey, 2008). Via dit onderzoek willen wij dus de mogelijkheden van paardencoaching (Caprilli Coaching & Training) voor jongeren in de leeftijd van 12-18 jaar uit de doelgroep jeugdzorg en de mogelijke bijdrage van een SPH'er in dit proces onderzoeken en beschrijven. Hiervoor is het nodig dat wij eerst het fenomeen paardencoaching zo nauwkeurig en betrouwbaar mogelijk omschrijven.

§1.2 De probleemstelling van ons onderzoek

In Nederland is het onduidelijk welke mogelijkheden paardencoaching kan bieden aan jongeren tussen de 12-18 jaar uit de doelgroep jeugdzorg. Er is geen geschreven methodiek of interventie paardencoaching, wel zijn er vele omschrijvingen van paardencoaches zelf waarvan de betrouwbaarheid niet vast staat. Wij gaan op zoek naar de overeenkomsten binnen de werkwijzen van geschoolde paardencoaches die werken met jongeren in de leeftijd van 12-18 jaar in Nederland. Door de overeenkomsten van de paardencoaches zo nauwkeurig mogelijk te omschrijven, gecombineerd met de uitkomsten van de literatuurstudie, hopen wij duidelijk te krijgen wat de mogelijkheden zijn voor jongeren in de leeftijd van 12-18 jaar uit de doelgroep jeugdzorg. Eveneens onderzoeken wij voor deze doelgroep welke mogelijkheden Caprilli Coaching & Training kan bieden en wat een sociaal pedagogisch hulpverlener in dit proces kan bijdragen.

§1.3 De vraagstelling van ons onderzoek

1.3.1 Hoofdvraag

Op welke wijze kan het fenomeen paardencoaching zo nauwkeurig en betrouwbaar mogelijk beschreven worden, waardoor de mogelijkheden van paardencoaching voor jongeren in de leeftijd van 12-18 jaar uit de doelgroep jeugdzorg en de mogelijke bijdrage van sociaal pedagogisch hulpverleners in dit proces zichtbaar worden voor Caprilli Coaching & Training?

1.3.2 Deelvragen

1. Wat is paardencoaching en in hoeverre zijn er overeenkomsten binnen de werkwijze van paardencoaches met jongeren in de leeftijd van 12-18 jaar in Nederland?
2. Binnen welke vormen van hulpverlening wordt paardencoaching al toegepast binnen de jeugdzorg en wat zijn de ervaringen van de jongeren en hulpverleners?
3. In hoeverre is er behoefte aan paardencoaching binnen de jeugdzorg in Nederland en in hoeverre zijn er al positieve effecten aangetoond met behulp van paardencoaching?
4. Op welke wijze kan paardencoaching zo nauwkeurig en betrouwbaar mogelijk omschreven worden voor hulpverleners werkend met de doelgroep jeugdzorg?

5. Op welke wijze kan Caprilli Coaching & Training mogelijkheden bieden voor jongeren in de leeftijd van 12-18 jaar uit de doelgroep jeugdzorg en wat kunnen sociaal pedagogisch hulpverleners hierin bijdragen?

§1.4 Doelstelling van het onderzoek

Aan het einde van de onderzoeksperiode leveren wij een onderzoeksrapport en een factsheet aan. De inhoud hiervan bevat een zo nauwkeurig en betrouwbaar mogelijke omschrijving van paardencoaching, de mogelijkheden hiervan voor jongeren in de leeftijd van 12-18 jaar uit de doelgroep jeugdzorg en een omschrijving van de mogelijke bijdrage van een SPH'er in dit proces. Hiernaast doen wij verdere aanbevelingen over hoe paardencoaching ingezet kan worden voor jongeren in de leeftijd van 12-18 jaar uit de doelgroep jeugdzorg. Wij gaan antwoord geven op de deelvragen door middel van literatuuronderzoek en het afnemen van interviews.

Door de mogelijkheden van paardencoaching in kaart te brengen hopen we het draagvlak van paardencoaching en de mogelijkheden voor Caprilli Coaching & Training te vergroten bij zorginstellingen welke jongeren uit de jeugdzorg in de leeftijd van 12-18 jaar begeleiden en/of behandelen.

Ons onderzoek is interessant voor Caprilli Coaching & Training omdat we door bovengenoemde doelstellingen er op uit zijn om paardencoaching en de mogelijkheden hiervan binnen de jeugdzorg zo concreet mogelijk op de kaart te zetten. Dit onderzoek is interessant voor jeugdzorginstellingen in Nederland omdat zij door dit onderzoek een duidelijker beeld krijgen van de mogelijkheden van paardencoaching. Voor sociaal pedagogisch hulpverleners is dit onderzoek interessant vanwege de mogelijke bijdrage die zij kunnen leveren binnen het coaching proces. Voor jongeren in de leeftijd van 12-18 jaar uit de doelgroep jeugdzorg is dit onderzoek interessant omdat dit een nieuwe vorm van begeleiding kan zijn die de jongeren helpt in het krijgen van inzicht over hun hulpvraag en het behalen van hun doelen. Voor ons als professionals is dit onderzoek interessant omdat wij beide werkzaam zijn in de jeugdzorg en beide een passie hebben voor paarden. Wanneer wij onze beoogde doelstellingen halen liggen hier voor ons beide kansen voor de toekomst.

§1.5 Onderzoeksmethoden en verantwoording werkwijze

Wij kiezen voor een kwalitatief empirisch onderzoek waarbij wij het boek 'Kwalitatief Onderzoek' van Baarde, De Goede en Teunissen als richtlijn aanhouden. (Baarda, De Goede, & Teunissen, 2009) Dit is een handleiding voor het opzetten en uitvoeren van kwalitatief onderzoek. In ons onderzoek willen wij de overeenkomsten tussen de werkwijzen van geschoolde paardencoaches in Nederland, werkend met jongeren in de leeftijd van 12-18 jaar zo nauwkeurig mogelijk omschrijven. Hierdoor hopen wij duidelijk te krijgen wat de mogelijkheden zijn van paardencoaching voor jongeren in de leeftijd van 12-18 jaar uit de doelgroep jeugdzorg en wat een SPH'er hierin kan bijdragen.

Dit willen wij doen door het afnemen van interviews, het afleggen van praktijkbezoeken en daarnaast het doen van literatuuronderzoek. Wij willen interviews afnemen met geschoolde paardencoaches binnen Nederland. We starten met vier interviews en zullen aan de hand daarvan een labelsysteem opzetten. Hierna zullen wij steeds weer twee interviews houden om te kijken of er veel (kern)labels bij komen. Wanneer dit niet het geval is wijst dit er op dat we waarschijnlijk de overeenkomsten tussen de paardencoaches gevonden hebben. Voor wanneer er (kern)labels bij blijven komen stellen wij een maximaal aantal van 15 interviews met geschoolde paardencoaches door heel Nederland.

Ook hopen wij vijf jeugdigen tussen 12 en 18 jaar te interviewen die al in aanraking zijn geweest met paardencoaching. Hierdoor hopen we duidelijk te krijgen wat hun bevindingen zijn rondom paardencoaching en waarom dit voor hen wel of niet waardevol was. Door middel van deze interviews hopen we ook te ontdekken of er behoefte is aan paardencoaching binnen de jeugdzorg. Eveneens hopen wij vijf hulpverleners te interviewen om hun ervaringen met paardencoaching te verzamelen.

Wij hebben gekozen voor semigestructureerde interviews. Onze vragen liggen van tevoren vast, maar tijdens het interview is er ruimte om door te vragen en vragen toe te voegen. Hierdoor krijgen de interviews een persoonlijk karakter (Baarda, De Goede, & Teunissen, 2009). Voordat we deze interviewvragen gaan opstellen, hebben wij een literatuuronderzoek gedaan en een vraagstelling geformuleerd. Aan de hand van deze hoofd- en deelvragen gaan wij een vragenlijst formuleren, waarbij wij als richtlijn het boek 'Kwalitatief Onderzoek' van Baarda, De Goede en Teunissen aanhouden. De interviews willen wij afnemen met geluidsapparatuur zodat wij de betrouwbaarheid van de interviews vergroten. Door middel van een labelsysteem scheppen wij een duidelijk overzicht van de uitkomsten uit de afgenomen interviews. Door deze nauwkeurig te labelen is het makkelijker hieruit mogelijke conclusies te trekken. Bovendien kunnen we hierdoor beter verwijzen naar de uitkomsten. Om de betrouwbaarheid extra te vergroten zullen wij elkaars werk controleren en corrigeren waar nodig.

Voordat wij de mogelijkheden van paardencoaching voor jongeren in de leeftijd van 12-18 jaar uit de doelgroep jeugdzorg kunnen omschrijven is het van belang dat we eerst het fenomeen paardencoaching zo nauwkeurig mogelijk beschrijven. Hier zullen wij naast ons literatuuronderzoek, ook de effectenladder van, van Yperen en Veerman voor gebruiken als hulpmiddel (NJI, Nederlands Jeugd instituut, Z.D.). Voor het bronnenonderzoek willen wij gebruik maken van de Koninklijke Bibliotheek, Picarta, Movisie, NJI, VERWEY-JONKER, Nationaal Kompas, MOgroep, GGZnederland, WMOtogo en andere wetenschappelijke, internationale en relevante databanken, onderzoeken, boeken en websites om tot een compleet literatuuronderzoek te komen.

De bevindingen die wij aan de hand van het literatuuronderzoek en de praktijkbezoeken ontdekt hebben zullen wij regelmatig met onze afstudeer- en werkbegeleider bespreken, zodat wij de feedback tijdig kunnen verwerken. Hieronder hebben wij beschreven hoe wij de opgestelde deelvragen zullen beantwoorden. Bij elke deelvraag hebben we ook toegelicht hoe wij te werk zullen gaan.

Deelvraag 1 staat in het teken van de overeenkomsten tussen de werkwijze van paardencoaches met jongeren in de leeftijd van 12-18 jaar in Nederland en de beschrijving van paardencoaching. Door middel van bronnenonderzoek, telefonisch/mail – contact en interviews willen wij tot een antwoord komen op deze deelvraag. Door het interviewen van verschillende paardencoaches hopen wij te ontdekken wat de overeenkomsten zijn tussen de paardencoaches. Op die manier hopen we een duidelijker en concreter beeld te krijgen wat paardencoaching inhoudt. Om dit duidelijk te krijgen zullen we gebruik maken van een labelsysteem. Hierover is eerder dit hoofdstuk al een uitgebreide omschrijving en afbakening gegeven.

Deelvraag 2 luidt: 'Binnen welke vorm van hulpverlening wordt paardencoaching al toegepast binnen de jeugdzorg en wat zijn de ervaringen van jongeren en hulpverleners? Met 'welke vormen van hulpverlening' bedoelen wij bijvoorbeeld ambulante, residentiële en semi residentiële. Op deze deelvraag kunnen wij deels al antwoord geven door het telefonisch en e-mail contact wat we gebruikt hebben voor deelvraag 1. Deze informatie kunnen wij uitbreiden door contact op te nemen met de jeugdzorginstellingen waar paardencoaching wordt toegepast.

Bronnenonderzoek helpt ons ook verder bij het beantwoorden van deze deelvraag aangezien er al veel ervaringen beschreven zijn die terug te vinden zijn op internet. Daarnaast kunnen wij hier hopelijk ook informatie terugvinden over de vormen van hulpverlening waar er al gebruik wordt gemaakt van paardencoaching. Ook gaan wij op zoek naar de ervaringen van jongeren en jeugdhulpverleners met paardencoaching. Jeugdigen stellen wij de vragen of zij wel eens in aanraking zijn gekomen met paardencoaching, op welke manier en wat hun mening hierover is. Jeugdhulpverleners vragen wij naar hun ervaringen met paardencoaching op de werkvloer. Paardencoaches stellen wij de vraag of zij ook te maken krijgen met jongeren in de leeftijd van 12-18 jaar uit de doelgroep jeugdzorg.

Binnen deelvraag 3 gaan wij op zoek naar de behoefte die er is naar paardencoaching binnen de jeugdzorg in Nederland. Daarnaast gaan we opzoek naar de positieve effecten die zijn aangetoond met behulp van paardencoaching. We hopen door interviews met paardencoaches, hulpverleners en jongeren uit de jeugdzorg te ontdekken in hoeverre er behoefte is aan paardencoaching en in hoeverre er al positieve effecten zijn aangetoond met behulp van paardencoaching. Door dit aan de hulpverleners, paardencoaches en jongeren uit de jeugdzorg te vragen verwachten we een betrouwbaar beeld te krijgen. Voor het beantwoorden van deelvraag 3 is het literatuuronderzoek een belangrijk onderdeel. Verder hebben wij twee contactadressen van organisaties welke gestart zijn om de effecten van paardencoaching te onderzoeken. Deze organisaties zullen wij benaderen voor het beantwoorden van deelvraag 3.

Deelvraag 4 luidt als volgt: "Op welke wijze kan paardencoaching zo nauwkeurig en betrouwbaar mogelijk omschreven worden voor hulpverleners werkend met de doelgroep jeugdzorg?" Voor het beantwoorden van deze deelvraag gebruiken wij ons bronnenonderzoek en de effectenladder van, van Yperen en Veerman als hulpmiddel. (NJI, Nederlands Jeugd instituut, Z.D.) Wij willen paardencoaching gaan beschrijven in de vorm van een factsheet, maar wij willen eerst onderzoeken of dit ook echt de juiste vorm is. Dit willen wij doen door te kijken op welke wijze interventies worden geïmplementeerd in de jeugdzorg. De eerste stap hiervan is het beschrijven van de interventies. Het beschrijven in de vorm van een factsheet kan daarna een goede uitwerking zijn.

Deelvraag 5 luidt: "Op welke wijze kan Caprilli Coaching & Training mogelijkheden bieden voor jongeren in de leeftijd van 12-18 jaar uit de doelgroep jeugdzorg en wat kunnen sociaal pedagogisch hulpverleners hierin bijdragen?" Deze vraag willen wij stellen aan paardencoaches en hulpverleners. Ook benaderen wij hiervoor Caprilli Coaching & Training om erachter te komen welke mogelijkheden er vanuit hen worden gezien voor de jongeren. Literatuuronderzoek en interviews helpen ons om de mogelijke bijdrage van SPH'ers duidelijk te krijgen. Hierbij willen wij ook de mogelijke belemmeringen beschrijven die wij tegen kunnen komen bij het beantwoorden van deze deelvraag.

Door beantwoording van deze deelvragen komen wij tot een antwoord op onze hoofdvraag: "Op welke wijze kan het fenomeen paardencoaching zo nauwkeurig en betrouwbaar mogelijk beschreven worden, waardoor de mogelijkheden van paardencoaching voor jongeren in de leeftijd van 12-18 jaar uit de doelgroep jeugdzorg en de mogelijke bijdrage van een sociaal pedagogisch hulpverleners in dit proces zichtbaar worden voor Caprilli Coaching & Training?" Deze inzichten kunnen wij verwerken in een factsheet en verdere aanbevelingen, naast ons onderzoeksrapport.

§1.6 Achtergrond van het onderzoek

Het bedrijf van onze opdrachtgever en waarbinnen wij zullen afstuderen, draagt de naam Caprilli Coaching & Training. Caprilli Coaching & Training richt zich op persoonlijke ontwikkeling en bewustwording van mensen en organisaties door middel van paardencoaching. Sylvia Bosveld en Paul Tonino zijn de personen achter Caprilli Coaching & Training (Bosveld & Tonino, Z.D.).

Caprilli Coaching & Training werkt voornamelijk met reïntegratie trajecten, maar wordt ook benaderd door individuen, teams, jongeren en/of gezinssystemen. Bij reïntegratie trajecten worden ze bijvoorbeeld ingehuurd door het UWV (Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen). Er wordt gekeken naar de mogelijkheden en de punten waar de coachee op vast loopt. Voor ons onderzoek richten we ons alleen niet op deze doelgroep. Dit is in overleg gegaan met Sylvia.

Sylvia werkt in principe alleen als coach. Zij geeft zowel groeps- als individuele sessies. Sylvia Bosveld werkt op locatie of vanuit zorgboerderij Blommendal. Hier ontvangt ze haar coachees en gebruikt hiervoor de paarden van de zorgboerderij. Sylvia werkt niet vanuit één bepaalde levensbeschouwing.

§1.7 Afbakening en beoogd resultaat

Om het afstudeerproject niet te groot te maken hebben wij enkele kaders aangebracht. De interviews welke wij houden zijn met geschoolde paardencoaches in Nederland. Niet geschoolde en/of buitenlandse paardencoaches nemen wij niet mee in de interviews. Wel gebruiken wij naast Nederlandse, ook buitenlandse literatuur voor ons literatuuronderzoek. Wij stellen een maximum van vijftien interviews met geschoolde paardencoaches in Nederland. De uitgebreide omschrijving van onze interviewopzet is terug te vinden in paragraaf 1.6 bij onze werkwijze.

De doelgroep in dit afstudeerproject is jeugdzorg, jongeren in de leeftijd van 12-18 jaar. Paardencoaching is voor veel doelgroepen geschikt, maar om de aansluiting bij onze verdiepingsminor te waarborgen en het onderzoek niet te groot te maken hebben wij gekozen voor dit kader.

Wij hebben gekozen voor een project als afstudeervariant. Ons beoogde resultaat is dat wij bij de presentatie naast ons onderzoeksverslag ook een factsheet en verdere aanbevelingen aanleveren over paardencoaching. Hierin wordt het volgende beschreven: Het fenomeen paardencoaching zo nauwkeurig en betrouwbaar mogelijk, de mogelijkheden van paardencoaching voor jongeren in de leeftijd van 12-18 jaar uit de jeugdzorg en de mogelijke bijdrage van een SPH'er tijdens of na het proces van paardencoaching.

Ons einddoel is om het fenomeen paardencoaching zo nauwkeurig mogelijk te beschrijven om een zo concreet mogelijk beeld neer te zetten, zodat de mogelijkheden van paardencoaching voor jongeren in de leeftijd van 12-18 jaar duidelijk gaan worden voor Caprilli Coaching & Training. Door middel van ons onderzoek en de ontworpen factsheet en verdere aanbevelingen willen wij dit doel realiseren.

§1.8 Projectorganisatie

Sylvia Bosveld is onze opdrachtgever en werkbegeleider en zal tevens onze belangrijkste contactpersoon zijn in dit afstudeerproject. Sylvia is de eigenaresse van Caprilli Coaching & Training en is tevens zelf ook paardencoach. Wij zullen nauw met Sylvia samenwerken door middel van begeleidingsgesprekken, praktijkbezoeken, telefoon- en mailcontact. Wij beschikken over Sylvia haar contactgegevens, waardoor het voor ons gemakkelijk is om in contact met haar te komen.

Tijdens deze contactmomenten zullen wij onze voortgang bespreken en kritisch laten bevragen om zo af te stemmen met de wensen en behoeften van de betrokkenen. Wij hebben geen werkplek bij Caprilli Coaching & Training en krijgen geen vergoeding voor het afstudeerproject.

Pier Haagsma is onze afstudeerbegeleider vanuit de Christelijke Hogeschool te Ede. Wij zullen nauw met Pier samenwerken door middel van vijf tot zeven begeleidingsgesprekken en e-mailcontact tijdens het afstudeerproject.

Jochum Muurling zal het plan van aanpak voor dit afstudeerproject beoordelen. Dit afstudeerproject zal worden uitgevoerd door Lisette Blokland en Ramona Floor. Beide vierdejaarsstudenten HBO SPH van de Christelijke Hogeschool te Ede.

Betrokkenen afstudeerproject	Contactgegevens
Sylvia Bosveld	E-mailadres: info@caprillicoaching.nl Telefoonnummer: 06 – 29 362 120
Pier Haagsma	E-mailadres: phaagsma@che.nl
Jochum Muurling	E-mailadres: jmuurling@che.nl
Lisette Blokland	E-mailadres: lisetteblokland93@gmail.com Telefoonnummer: 06 - 27 538 942
Ramona Floor	E-mailadres: ramonafloor@hotmail.com Telefoonnummer: 06- 37 274 140

§1.9 Planning en activiteiten

Wanneer	Wat
Week 3	Schrijven Plan van Aanpak
	Kennismakingsgesprek afstudeerbegeleider Pier
Week 4	Afspraak werkbegeleider Sylvia
	Plan van aanpak af en feedback ontvangen van Sylvia en Pier
Week 5	Gesprek 2 met Pier voor laatste feedback
Week 6	Inleveren eerste versie PVA in inlever bibliotheek.
	Starten met literatuuronderzoek.
	Interviews plannen
Week 7	Literatuuronderzoek en interviews maken
Week 8	Interviews maken
	Gesprek met werkbegeleider Sylvia.
Week 9	Contactmoment 3 met Pier.
	Starten met het beantwoorden van deelvragen

	Ervaren paardencoaching bij Sylvia Bosveld.
Week 10	Interviews afnemen
Week 11	Presentatie plannen, interviews afnemen en deelvragen beantwoorden
Week 12,13 en 14	Gesprek 4 met Pier, data analyseren en deelvragen beantwoorden
	Gesprek met werkbegeleider Sylvia en deelvragen beantwoorden
Week 15	Schrijven van conclusie en aanbevelingen
Week 16	Gesprek met werkbegeleider Sylvia
Week 18	Definitief naar Pier sturen
Week 19 en 20	Feedback verwerken
Week 21	19 mei: definitief inleveren (cijfer bekend: 30-05-2014)
Week 21 en 22	Voorbereiden presentatie
Week 23 en 24	Presentatie bij Caprilli Coaching & Training
Week 25 en 26	Eindevaluatie gesprek

Deze opzet is gericht op het behalen van de eerste ronde, maar dit is geen vaststaand gegeven. De tweede ronde geeft ons meer ruimte om dit onderzoek nauwkeurig en met minder werkdruk uit te voeren. Deze planning is voor ons dus een richtlijn en hiervan kan worden afgeweken.

Wij hebben besloten om te gaan voor de tweede ronde, vanwege de hoge werkdruk en het feit dat wij beiden een baan hebben naast het afstuderen. Wij wilden beiden deze scriptie met ruim voldoende aandacht en kwaliteit kunnen afronden, vandaar dat wij onze planning hebben aangepast. Zie hieronder de actuele planning voor de tweede ronde:

Weken	Wat	Deadline	Wie?
Week 17	Interviews houden en uittypen	29 april 2014	Lisette en Ramona
	Planning maken tot het einde	24 april 2014	Lisette en Ramona
	Afstudeercontract mailen	24 april 2014	Lisette en Ramona
	Update Pier/Sylvia	24 april 2014	Lisette en Ramona
Week 18	Interviews verwerken en labelen	4 mei 2014	Lisette en Ramona
	Beantwoorden deelvraag 1 en 4	9 mei 2014	Lisette en Ramona
Week 19	Concept deelvraag 1 en 4 naar Pier en Sylvia voor feedback	9 mei 2014	Lisette en Ramona
Week 20	Feedback ontvangen van Pier en Sylvia	14 mei 2014	Pier en Sylvia
	Beantwoorden deelvraag 2 en 3	16 mei 2014	Lisette en Ramona
	Feedback verwerken van Pier en Sylvia	16 mei 2014	Lisette en Ramona
Week 21	Deelvraag 1-2-3-4 naar Pier en Sylvia voor feedback	19 mei 2014	Lisette en Ramona
	Feedback ontvangen van Pier en Sylvia	23 mei 2014	Pier en Sylvia
	Schrijven inleiding en werkwijze	23 mei 2014	Lisette en Ramona

Week 22	Beantwoorden deelvraag 5	27 mei 2014	Lisette en Ramona
	Starten met factsheet (product)	27 mei 2014	Lisette en Ramona
	Concept afstudeerscriptie naar Pier en Sylvia voor feedback	27 mei 2014	Lisette en Ramona
Week 23	Feedback ontvangen van Pier en Sylvia	2 juni 2014	Pier en Sylvia
Week 24	Conclusie/Discussie/Aanbevelingen en overige hoofdstukken schrijven	9 juni 2014	Lisette en Ramona
	Feedback verwerken van Pier en Sylvia	9 juni 2014	Lisette en Ramona
	Afstudeerscriptie inleveren bij Pier en Sylvia	9 juni 2014	Lisette en Ramona
	Feedback ontvangen van Pier en Sylvia	13 juni 2014	Pier en Sylvia
Week 26	Feedback verwerken en scriptie en factsheet afronden	20 juni 2014	Lisette en Ramona
Week 27	Scriptie inleveren bij externe beoordelaar/Pier/Sylvia	27 juni 2014	Lisette en Ramona
Week 28	Beoordeling van externe beoordelaar naar Pier	4 juli 2014	Hester Muurling – van Pijkeren
	Mail van Pier naar Lisette en Ramona: GO of NO GO voor de presentatie.	4 juli 2014	Pier
	Beoordeling van Sylvia naar Pier	4 juli 2014	Sylvia
Week 29	Eindpresentatie + eindgesprek	7 juli 2014	Pier, Sylvia, Lisette, Ramona

§1.10 Risicoanalyse

Het interne risico dat wij lopen als duo is een stagnatie binnen de samenwerking. Deze zou kunnen ontstaan wanneer we onderling onenigheid krijgen. Het is daarom van belang dat we onze afstudeerbegeleider Pier Haagsma op de hoogte houden hoe de samenwerking verloopt. Daarom is het van belang dat we minstens één keer in de maand als duo evalueren hoe de samenwerking verloopt. Wanneer er zich problemen voor doen in de samenwerking is het goed om deze eerlijk naar elkaar uit te spreken en deze, eventueel onder begeleiding, op te lossen.

Een ander intern risico dat wij lopen is de tijdsdruk die afstuderen met zich mee brengt. Wij hebben beide naast onze studie een baan als pedagogisch medewerker. Een baan en afstuderen kan zorgen voor een hoge tijdsdruk. Het is daarom goed wanneer we onze agenda's duidelijk op elkaar afstemmen en ons werk hier ook duidelijk over inlichten.

Het externe risico dat wij lopen, is het uitvallen van onze werkbegeleider Sylvia. Het is belangrijk dit van te voren te bespreken met onze opdrachtgever zodat we, wanneer dit gebeurt, weinig tijd verliezen en met een passende oplossing verder kunnen gaan met ons onderzoek. Sylvia heeft aangegeven dat wanneer zij, voor een tijdelijke periode uitvalt, wij door Paul Tonino worden opgevangen. Paul is nauw betrokken bij Caprilli Coaching & Training. Hij is door zijn opleiding en kennis over Caprilli Coaching & Training geschikt om Sylvia te vervangen. Hij zal tijdens het afstuderen ook op de hoogte blijven van onze vorderingen waardoor er geen grote kloof ontstaat wanneer Sylvia plotseling uit valt.

Een ander extern risico dat wij lopen is de afhankelijkheid van de paardencoaches en de jongeren in de leeftijd van 12-18 jaar uit de doelgroep jeugdzorg. Voor ons onderzoek is het van belang dat we met hen interviews afnemen. Wanneer er weinig of geen paardencoaches en/of jongeren beschikbaar zijn of wanneer zij weinig tijd hebben kan dit er voor zorgen dat we uitlopen op de planning die we gemaakt hebben. Doordat Sylvia zelf paardencoach is, kunnen wij gebruik maken van haar alumni netwerk. Zij beschikt over de gegevens van geschoolde paardencoaches en zij is bereidt deze gegevens, om de betrouwbaarheid van dit onderzoek te bevorderen, met ons te delen. Op deze manier kunnen wij een groot aantal paardencoaches benaderen voor ons onderzoek. Ondertussen hebben wij al een groot aantal geschoolde paardencoaches bereidt gevonden om mee te werken aan ons onderzoek.

Een risico wat dit onderzoek ook met zich mee brengt is dat er veel verschillende vormen en opvattingen zijn over paardencoaching. Dit kan een gevaar opleveren voor de betrouwbaarheid van ons onderzoek. Het is daarom belangrijk dat we opzoek gaan naar betrouwbare bronnen en niet uitgaan van niet-onderbouwde en zelfgeschreven theorieën. Dit zullen we doen door te bekijken of de bronnen die we gebruiken ook onderbouwd zijn met betrouwbare (wetenschappelijke) bronnen. Wanneer dit zo is, kunnen we er op vertrouwen dat dit niet gebaseerd is op een mening van één paardencoach, maar voortkomt uit een onderzoek. Het is daarbij ook belangrijk om eigen sites van paardencoaches, met daarop hun invulling van paardencoaching, zo min mogelijk te gebruiken. We kunnen hiervoor terugvallen op de interviews waarin we een realistisch beeld krijgen van de verschillen in de werkwijzen.

§1.11 Individueel leerplan

1.11.1 Ramona Floor

Het afstudeerproject waar ik samen met Lisette mee aan de slag ga, past goed bij onze verdiepingsminor jeugdzorg. Ons afstudeerproject richt zich op het onderzoeken van paardencoaching en de mogelijkheden hiervan voor jongeren in de leeftijd van 12-18 jaar uit de doelgroep jeugdzorg. Binnen de minor zijn er veel verschillende methodieken en interventies aan bod gekomen, maar het inzetten van dieren (paarden) in de hulpverlening is tijdens deze minor niet ter sprake gekomen. Dit afstudeerproject vind ik een verrijking voor mijzelf als creatieve professional, omdat ik een grote interesse heb opgebouwd voor het inzetten van dieren, paarden in het bijzonder, bij jongeren tussen 12 en 18 jaar.

Door het afstudeerproject wil ik aantonen dat ik mijzelf in vier jaar heb ontwikkeld tot een creatieve professional. Het inzetten van dieren in de hulpverlening krijgt steeds meer voeten in aarde en met dit afstudeerproject hoop ik een bijdrage te leveren aan de ontwikkeling van het beroep. Ook richten wij ons binnen dit onderzoek op de mogelijke bijdrage van een SPH'er tijdens of na het proces van paardencoaching. Dit kan een verrijking zijn voor ons als creatieve professionals.

Tijdens het afstudeerproject wil ik mij verder ontwikkelen in het theoretisch onderbouwen en het verwoorden van deze onderbouwing. Tijdens de afgelopen jaren van mijn opleiding is dit al meerdere keren aan de orde gekomen. Ik heb al meerdere onderzoeken afgerond, waarin ik voldoende scoorde voor het theoretisch onderbouwen en het verwoorden van deze onderbouwing. Toch ben ik vooral praktisch ingesteld en verricht ik graag handelingen op mijn gevoel. Vandaar dat dit voor mij een aandachtspunt blijft. Ik denk dat we tijdens ons afstudeerproject elkaar hierin kunnen aanvullen en hierdoor tot een goed theoretisch onderbouwd project kunnen komen. Het leerdoel wat ik hierbij wil formuleren is: Ik kan de vorderingen en uitkomsten van het afstudeerproject theoretisch onderbouwen en deze onderbouwing op een correcte manier verantwoorden.

Een ander ontwikkelpunt voor mij is het kritisch en objectief blijven kijken naar de vorderingen van ons afstudeerproject. In de afgelopen jaren van mijn opleiding ben ik erachter gekomen dat ik mij nog wel eens kan laten meeslepen door mijn eigen enthousiasme. Ik wil met dit project laten zien dat ik kwaliteit kan leveren en hiervoor is het belangrijk om kritisch en objectief te blijven kijken naar mijn eigen werk en dat van Lisette. Lisette kan mij hierbij helpen. Wanneer ik mij te veel laat meeslepen door mijn enthousiasme, kan Lisette mij hiermee confronteren. Het leerdoel wat ik hierbij wil formuleren is: Ik kan tijdens het afstudeerproject kritisch en objectief blijven kijken naar de vorderingen, om de kwaliteit van het afstudeerproject te waarborgen.

Ik verwacht dat de samenwerking met Lisette prettig zal verlopen. Afgelopen drie jaar zijn Lisette en ik veel met elkaar opgetrokken en hebben wij verschillende projecten met elkaar uitgevoerd. Ik denk dat wij elkaar tijdens dit afstudeerproject goed kunnen aanvullen. Wij lijken veel op elkaar, maar er zijn ook zeker verschillen. Lisette en ik zijn beide praktisch ingesteld en gaan altijd vol enthousiasme aan de slag. Mijn enthousiasme kan ons helpen om de sfeer goed te houden en tijdens stressvolle periodes ons hoofd koel te houden. Ik kan goed tegen werkdruk en kan in drukke periodes overzicht houden. Ik kan Lisette tijdens deze periodes helpen om weer overzicht te creëren. Ik heb doorzettingsvermogen en ik blijf me graag vast in een onderwerp. Lisette en ik hebben beide een passie voor paarden en hierdoor hebben wij een grote motivatie voor het afstudeerproject.

Er zullen vast en zeker momenten zijn dat Lisette en ik minder op één lijn zitten. Ik verwacht dat we hier op een goede manier uit kunnen komen, omdat we transparant durven te communiceren met elkaar. Wij durven elkaar te confronteren wanneer dit nodig is en geven elkaar eerlijke feedback.

1.11.2 Lisette Blokland

Het afstudeeronderzoek waar ik mij komend half jaar samen met Ramona voor ga inzetten sluit goed aan bij de door ons gevolgde minor jeugdzorg. Caprilli Coaching & Training richt zich niet specifiek op deze doelgroep, maar wij hebben ons onderzoek hier wel op toegespitst. Hierdoor zijn we in ons onderzoek continu bezig met wat paardencoaching kan betekenen voor jongeren in de leeftijd van 12-18 jaar uit de doelgroep jeugdzorg. Dit maakt dat twee van mijn grote interesses (paarden en jongeren) bij elkaar gevoegd worden. Hierdoor ben ik erg enthousiast en gemotiveerd om mijn studie met een succesvolle scriptie af te ronden. Ik denk dat het onderwerp goed bij ons past als duo en dat dit ons veel energie geeft om aan de slag te gaan.

In dit afstudeerproject wil ik aantonen dat ik als SPH'er een creatieve professional ben, maar dat ik daarnaast ook in staat ben om mijn handelen theoretisch te onderbouwen. Ik vind het belangrijk om naast mijn doeners kant, ook theoretisch sterk te zijn. Ik vind dit belangrijk omdat dit mij maakt tot een professional. Wanneer ik goed kan onderbouwen wat ik doe, begeleid ik mijn cliënten bewust en met een bepaald doel. Daarnaast hoop ik door dit onderzoek lezers wakker te schudden en te laten zien hoe waardevol het inzetten van paarden in de hulpverlening kan zijn.

Een ontwikkelingspunt voor mij is dat mijn nuchterheid mij soms beperkt in het zien van de mogelijkheden. Wanneer wij tijdens het onderzoek voor onverwachte keuzes komen te staan, waardoor we een nieuwe weg moeten in slaan, lijkt dit soms niet realistisch in mijn ogen. Wanneer ik denk dat het niet haalbaar is verlies ik mijn enthousiasme en vind ik het lastig om te bedenken hoe het verder moet. Ik denk dat Ramona mij hierin goed aanvult. Ramona is erg enthousiast en kan mij hierdoor motiveren om net even anders te kijken. Als leerdoel wil ik stellen dat ik tijdens ons onderzoek leer te kijken naar de mogelijkheden en niet blijf nadenken over de dingen die niet lukken.

Daarnaast vind ik het belangrijk om tijdens ons onderzoek mij verder te ontwikkelen in het theoretisch onderbouwen van onze stukken. Ik ben een doener en daarom kost het voor mij meer

moeite om te bedenken welke theorie ik moet verbinden met de handeling die ik uitgevoerd heb. Tijdens het doen van onderzoek is het juist van belang deze volgorde om te draaien en dit is voor mij een uitdaging. Ik vind het belangrijk dat ik mijn handelen als SPH'er kan onderbouwen. Ik denk dat dit getuigd van het feit dat ik niet alleen opgeleid ben om creatief te zijn, maar ook dat ik opgeleid ben als professional. Het leerdoel wat ik hierbij wil stellen is: Ik kan onze geschreven stukken theoretisch onderbouwen waardoor ons onderzoek betrouwbaar blijft.

Ik verwacht dat de samenwerking met Ramona goed gaat verlopen. We hebben al vaker samengewerkt, dus ik weet dat ik op haar kan rekenen. Haar enthousiasme stimuleert mij enorm om tijdens een hectische periode er voor te blijven gaan en het plezier te behouden. Ik houd Ramona, door mijn nuchtere kijk, dichtbij het onderzoek. Ik denk dat het belangrijk is dat we naar elkaar uit durven spreken wat ons dwars zit of wanneer we het niet met elkaar eens zijn. Ik weet van mezelf dat ik dit best lastig vind, maar omdat ik Ramona zo goed ken weet ik dat ik het tegen haar wel kan zeggen. Wanneer we dit blijven doen bouwen we geen onderlinge spanningen of irritaties op.

Hoofdstuk 2 Wat is paardencoaching en in hoeverre zijn er overeenkomsten binnen de werkwijze van paardencoaches die werken met jongeren in de leeftijd van 12-18 jaar uit de doelgroep jeugdzorg?

In dit hoofdstuk richten we ons op de uitleg van paardencoaching. In paragraaf 2.1 bespreken we vooral waar de grondslag ligt van paardencoaching. Vervolgens leggen we in paragraaf 2.2 het begrip coaching uit en spitsen we daarna in paragraaf 2.3 toe op paardencoaching. In paragraaf 2.4 bespreken we hoe (het beroep) paardencoaching ontstaan is. Tot slot bespreken wij in paragraaf 2.5 hoe een sessie precies in zijn werking gaat, van aanmelding tot afronding.

Wanneer de eerste paardencoach is begonnen is niet bekend, vermoed wordt dat dit rond de jaren '90 is geweest, maar dit is niet met zekerheid te zeggen aangezien er al veel mensen op hun eigen manier ontdekten wat de waardevolle kracht van een paard kan zijn (I. Kroesen, A.3.1, 03-04-2014). Wel staat vast dat paardencoaching officieel uit Amerika komt en is afgeleid van equithérapie, ook wel therapeutisch paardrijden genoemd. De oorsprong van paardencoaching zelf komt voort uit het kuddegedrag van een paard (Evers, 2012). Wanneer de eerste publicaties kwamen is lastig terug te vinden. Van de paardencoaches die we geïnterviewd hebben is de eerste begonnen in 2001 (I. Kroesen, E.3.16, 03-04-2014).

§2.1 Het paard als kuddedier

Een paard is een kuddedier, om te kunnen overleven is het afhankelijk van de kudde. Dit instinct, dat een paard van nature heeft, wordt gebruikt tijdens paardencoaching. Wanneer een paard ons ziet als zijn kuddegenoot en scant of hij veilig is, spiegelt hij ons gedrag wat veel kan vertellen over ons eigen handelen (Santens, Eequiboost - Horses help people find balance, Z.D). Spiegelen in de letterlijke zin, wanneer de cliënt boos of verdrietig is, lijkt niet aan de orde. Het paard huilt niet letterlijk met je mee. Alle gevoelens of menselijke eigenschappen die het paard opvangt, zijn mogelijk een projectie of projectieve identificatie. Dit kan heel constructief materiaal opleveren voor de coach om mee te werken (Knaapen R. , 2012).

De afgelopen vijftien jaar zijn er veel wetenschappelijke en biologische onderzoeken gedaan om te verklaren hoe dit spiegelen werkt. Om dit te kunnen verklaren moeten we kijken naar gespecialiseerde cellen in de hersenen of in het lichaam van een zoogdier (Rutgers, Hoe paarden spiegelen, 2012).

- Spiegelneuronen: Zorgen ervoor dat wij ons kunnen inleven in het gedrag of de emoties van anderen (Pek, 2005).
- Spindelneuronen: Dit zijn zenuwcellen die onze reactiesnelheid doen toenemen.
- Oscillator cellen: Deze cellen regelen de beweging waarbij we 'één' worden met andere mensen, maar ook samen met een paard of een ander dier kun je 'één' worden (Berridg, 2012).
- Neutrale cellen: Dit zijn de hersencellen, maar ook in je hart en ingewanden zijn ze te vinden.

Oscillator en neutrale cellen reageren op gedrag, emoties en gedachten van andere levende wezens, die hoogstwaarschijnlijk ook in het bezit zijn van al deze cellen. Zo zijn ze in staat om bewuste en onbewuste emoties/gevoelens en gedrag van een ander wezen aan te voelen en hierop te reageren. Als we alleen kijken naar de mens zullen we hier voornamelijk op reageren door middel van taal, maar als we kijken naar bijvoorbeeld het paard zal de reactie non-verbaal gegeven worden.

De communicatie verloopt via je lichaamshouding. Paarden merken je geringste spierspanning op omdat dit de taal is die ze spreken. De gedachten en emoties van de mens zorgen voor een fysiologische reactie in het lichaam. Paarden zijn in staat om feromonen en/of hormonen in je zweet te ruiken en kunnen waarschijnlijk ook de elektromagnetische straling van je hart en je hersenen oppikken. Dit alles prikkelt de biologische hardware van het paard waardoor hij een reactie geeft op de gemoedstoestand van degene die bij hem staat.

Zowel paarden als mensen reageren op lichaamstaal, onbewuste gedachten en emoties. Een voorbeeld hiervan is wanneer iemand zijn emoties onderdrukt, zijn bloeddruk stijgt. Niet alleen van die persoon, maar ook stijgt de bloeddruk van de mensen die in zijn/haar omgeving zijn. Uit onderzoek vanuit het EAAT-veld (Equine-Assisted Activities and Therapies) blijkt dat ook paarden zo reageren op de hartslagverhoging van mensen, de hartslag van het paard verhoogt op dat moment ook (Knaapen R. , 2012). Bij een verbale boodschap die non-verbaal anders overkomt, pikken paarden de non-verbale boodschap op en merken dat wat er uitgesproken wordt incongruent is (Rutgers, Hoe paarden spiegelen, 2012) .

Met meetapparatuur is deze biologische lichaamstoestand tussen twee mensen en tussen een mens en een paard aan te tonen. Ervaren paardenmensen leren (vaak onbewust) hun lichaam in te zetten als hun paard ergens gespannen van raakt, ze ontspannen, ademen diep, gaan wat dieper in het zadel zitten en focussen op het leiden van hun paard, waardoor het paard ontspant. Mensen hebben ook het vermogen tot reflectieve feedback, dit wil zeggen dat ze teruggeven wat er aanwezig is in de persoon of het systeem. Reflectieve feedback stimuleert een groter zelfbewustzijn wat de persoon of het systeem in staat stelt te kiezen en een sterk interne referentie op te bouwen (Aerschot, 2012). Wij hebben het vermogen tot reflectieve feedback echter weggestopt onder onze ratio en taal. Wanneer we kijken naar coaching met paarden is het niet meer mogelijk om via je ratio te communiceren met het paard, dit is namelijk niet zijn taal. Hij zal reageren op de non-verbale houding die vaak onbewust aangenomen wordt. Dit noemen we spiegelen (Rutgers, Hoe paarden spiegelen, 2012).

Er is bij paardencoaching niet altijd sprake van het beantwoorden van de hulpvraag die van tevoren is opgesteld. In een sessie met een coachee reageert een paard het sterkst op de aspecten in het gedrag of houding van de coachee die voor het welzijn van het paard zelf op dat moment het meest relevant zijn. Het paard houdt geen rekening met een hulpvraag die de coachee samen met de coach van tevoren geformuleerd heeft. Sterker nog, het lijkt alsof het paard reageert op hetgeen wat niet gezegd of bedoeld wordt (Knaapen R. , 2009). De ervaring leert dat wat er tijdens een sessie wordt opgemerkt en teruggegeven door een paard, de essentie van de hulpvraag is, ongeacht wie er bij het paard gaat staan (N. Brouwer, D.7.33, 11-04-2014). Het begin is echter dat een paard een mens ervaart als roofdier. Dit betekent dat een paard van nature, wanneer er een mens in de buurt komt, extra op zijn hoede is (Knaapen R. , 2012). Een respondent (L. Klaassen, C.1.36, 24-03-2014) geeft hierover de volgende vergelijking:

Er is een afbeelding waarop een zebra en een leeuw samen uit een plas drinken. Terwijl de leeuw een roofdier is, maar de zebra (of het paard) voelt de intentie van de leeuw. Die zebra (of paard) voelt (door intuïtie vanuit de rechterhersen helft) dat die leeuw net heeft gegeten en dat ze dus niet hoeft te vluchten. Maar als die leeuw honger heeft, zal de zebra (of het paard) wegrekken. Wanneer een coachee dus met een bepaalde intentie naar het paard toeloopt en bijvoorbeeld probeert uit te stralen dat hij niet bang is terwijl dit wel zo is, voelt het paard dat de persoon niet authentiek en congruent is en dus niet veilig is. Dat kan je niet faken bij paarden, paarden kijken door je masker heen.

Mensen zijn ook roofdieren in hun denken en doen. Wij werken vaak heel doelgericht, we denken in functies en daarnaast heeft het leven voor ons iets chronologisch. Paarden leven altijd in het hier en nu.

Bij paardencoaching wordt hiervan gebruik gemaakt. Dit betekent niet dat er bij paardencoaching ontkend wordt dat er in het hier en nu nog dingen kunnen spelen uit het verleden, maar er wordt alleen mee gewerkt als het invloed heeft op de hulpvraag die opgesteld is of tijdens de sessie naar boven komt. Een paard kan alleen maar overleven als de kudde overleeft. Daarom is het instinct van het paard gefocust op het blijven van 'wij' in plaats van een ik' te worden (Knaapen R. , 2012).

§2.2 Wat is coaching?

Om de kracht van paardencoaching beter te gaan begrijpen staan we stil bij wat coaching inhoudt. Daarnaast kijken we welke aspecten we daarvan terug zien als we kijken naar paardencoaching. In de literatuur is geen eenduidige definitie te vinden van wat coaching precies is. Dit komt doordat coaching betrekking heeft op veel verschillende manieren van begeleiden, zowel van groepen als individuen bijvoorbeeld. Enkele definities die gegeven worden voor coaching zijn:

Coaching is een gestructureerd en doelgericht proces, waarbij de coach op interactieve wijze de coachee aanzet tot effectief gedrag door bewustwording en persoonlijke groei, het vergroten van zelfvertrouwen en het exploreren, ontwikkelen en toepassen van eigen mogelijkheden (NOBCO, 2004).

Een coach is iemand die in een professionele relatie treedt met een cliënt of team, niet als expert maar als iemand die helpt om de vooropgestelde doelen te bereiken op een ervaringsgerichte manier. Binnen de coaching wordt gebruik gemaakt van uiteenlopende oefeningen. De nadruk ligt op het overkomen van dagelijkse problemen en de tijdsspanne waarop men zich binnen de coaching focust ligt in het hier en nu. Coaching legt de nadruk op zelfsturing door de sterktes, successen en positieve bronnen van de cliënten aan te boren en hen zo de mogelijkheid te geven te groeien. Coaching is sterk oplossings- en resultaatgericht (Knaapen R. , 2012).

Wat overeenkomt is dat coaching een gestructureerd en doelgericht proces is, waarbij de coach op een interactieve wijze de coachee aanzet tot effectief gedrag. Dit gebeurt door bewustwording van een blinde vlek die er voor zorgt dat de coachee vastloopt in bijvoorbeeld zijn persoonlijke leven. Wanneer de coachee zich bewust wordt van zijn gedrag volgt mogelijk een persoonlijke groei. Het vergroten van zelfvertrouwen en het ontdekken, ontwikkelen en toepassen van eigen mogelijkheden volgen op deze persoonlijke groei tijdens het coachingstraject. Coach en coachee nemen ieder hun verantwoordelijkheid voor het proces. Onder coachee kan ook een team dat als eenheid wordt gecoacht worden verstaan (NOBCO, Nederlandse orde van beroepscoaching, Z.D.).

Tijdens coaching is het noodzakelijk dat de coachee zich eerst bewust wordt van hetgeen waaraan gewerkt moet worden om een persoonlijke groei te kunnen doormaken en het zelfvertrouwen te vergroten. Dit betekent niet dat de eerste hulpvraag, die de coachee vaak zelf al geformuleerd heeft, ook daadwerkelijk de echte vraag is. Samen met de coach wordt er gezocht naar de vraag achter de vraag, waardoor de essentie naar boven komt (Robijns & Van Passen, 2010).

§2.3 Coaching en paardencoaching

Tijdens een coachingssessie met een paard krijgt de coachee de opdracht een mini kudde te vormen met het paard door contact met hem te maken. Een paard zal zich kritisch afvragen of hij zich wil

binden met deze persoon en wat dit betekent voor zijn plek in de kudde (Verwaijen, 2009). Hierdoor zal de coachee direct feedback ontvangen van het paard over zijn houding of gedrag.

De signalen die wij uitstralen zijn veelal incongruent, mede vanwege het gebrek aan overeenstemming tussen bewuste en onbewuste signalen. Een voorbeeld hiervan is dat de coachee benoemt niet bang te zijn, maar wanneer het paard dichterbij komt de coachee steeds verder van het paard wegloopt. Wat de coachee zegt komt niet overeen met zijn handelen. Het paard vangt beide signalen op, denk hierbij aan de opvatting van woorden en lichaamstaal. Deze kunnen incongruent zijn met de handelingen van een mens. Het paard verstaat niet letterlijk wat de coachee zegt, maar merkt op dat het hoofd en de gedachten van de coachee allebei een andere kant op willen. Het paard reageert vanuit het beeld dat wij roofdieren zijn en kiest dus altijd het zekere voor het onzekere en reageert op onze lichaamstaal (Manshanden, 2010). De coach zal hierin onderscheid maken tussen de reactie van het paard op de coachee en zijn paardengedrag. De manier waarop het paard reageert op de coachee geeft de coach terug. Hierover ontstaat een gesprek waarbij het paard blijft reageren op de coachee. De coachee krijgt meteen de mogelijkheid om zijn gedrag aan te passen. Bijvoorbeeld door toe te geven dat hij/zij bang is en het contact rustiger aan te gaan met het paard. Experimenteren met nieuwe inzichten of gedrag wordt ook steeds opnieuw weer terug gegeven waardoor het leertraject van de coachee wordt verkort. De kern komt namelijk meteen naar boven en er verandert pas wat in het gedrag van het paard wanneer de coachee dit ook inziet en zijn gedrag verandert. (Knaapen R. , 2012).

Coachees geven het volgende terug als men vraagt wat paardencoaching precies inhoudt (Huijing, Z.D):

Het was verbluffend bevestigend. Ook vond ik het omgaan met het paard een heel bijzondere ervaring. Het was ontwapenend. Het is erg direct, bijna efficiënt. Paardencoaching moet je niet verder omschrijven, je moet het ervaren om het echt te begrijpen. *Anoniem*.

Een zeer directe spiegel van eigen gedrag waarin gewerkt wordt op basis van waarneming (van het gedrag van het paard) waarbij de interpretatie aan jezelf en de coach is. Daarmee vind ik het een heel sterk middel om iets duidelijk te krijgen. *Anoniem*.

Zie het als een indirecte manier om dingen zichtbaar te maken die je via reflectie of gesprek niet makkelijk overtuigend kan laten zien. Het lichaam dat kennis in zich draagt, wat een paard zonder oordeel aan je kan ontfutselen. *Anoniem*.

§2.4 Ontstaan van paardencoaching

Steeds meer mensen erkennen de kracht die een paard heeft om mensen inzicht te geven in hun ontwikkeling. Ondanks dat is de vraag naar paardencoaching sinds enkele jaren pas echt toegenomen (EOCP, Het beroep paardencoaching, 2012)(I. Kroesen, A.3.18, 03-04-2014).

2.4.1 EAGALA

Een psychotherapeute en paardenkenner constateerden dat zij snel resultaten boekten door cliënten te laten werken met paarden. Doordat deze methode van werken meer en meer bekendheid kreeg werd in 1999 door Lynn Thomas and Greg Kersten 'EAGALA' opgericht. Dit staat voor 'Equine Assisted Psychotherapy and Equine Assisted Learning'. Als doel hadden ze om structuur te brengen in de verscheidenheid aan interventies en een basismethodiek uit te werken. Doordat er steeds meer mensen zich bewust werden van de kracht van paarden zijn er veel verschillende invullingen gegeven aan de vorm van begeleiden met behulp van paarden, wat we nu paardencoaching noemen. EAGALA biedt basiskennis en opleidingen aan over Equine Assisted Learning (leren, coaching & counseling) en

Equine Assisted Psychotherapy. Er wordt dan beschreven wat het paard laat zien zonder dat er feedback gegeven wordt.

Hierbij wordt er vanuit gegaan dat de antwoorden in de persoon zelf liggen. De paardencoach beschrijft hier de 'SPUD's: Shifts, Patterns, Uniquenesses, Discrepancies, Self-Awareness'. Dus ze beschrijven wat ze zien gebeuren in de 'kudde'.

Een paardencoach ziet bijvoorbeeld een 'shift'. Hij ziet ineens dat het paard in de hoek staat. Of hij ziet een patroon, elke keer schraapt het paard met zijn hoef over de grond bijvoorbeeld. Wat ook kan gebeuren is dat de paardencoach iets unieks opmerkt, ineens gaat het paard gapen. Een 'discrepancie' of incongruentie is ook mogelijk, hierbij zegt de persoon: "Ik ben niet bang", maar het paard reageert en geeft aan dat dezelfde persoon wel angst heeft. EAGALA richt zich op het teruggeven van het gedrag van het paard, zonder hier een waardeoordeel of een invulling aan toe te voegen (L. Klaassen, A.1.7, 24-03-2014).

2.4.2 Verdere ontwikkeling

In 2001 ontwikkelde Ruud Knaapen, één van de eerste paardencoaches in Nederland, het 'Systemisch Paardencoachen'. Wat later, in 2005, lanceerde Eric Van Poucke 'Equicoaching' in België. Systemische paardencoaching en equicoaching worden later dit hoofdstuk toegelicht. Veel mensen die zelf al ontdekt hadden wat de kracht van paarden kan zijn, kregen de kans om een opleiding te gaan volgen en zich op die manier te professionaliseren. Meerdere paardencoaches zijn een eigen opleiding gestart.

2.4.3 Bundelen van kennis

Er kwam weinig reactie op de vraag van onderzoekers om informatie te verzamelen en deze te bundelen, van zowel nationale als internationale organisaties die paardencoaching aanbieden. Dit was volgens de onderzoekers te wijten aan het feit dat het interview enige tijd en betrokkenheid vereiste, en niet iedereen bereid was deze inspanning te leveren. Bovendien verschillen de diverse organisaties die paardencoaching aanbieden in meer of mindere mate van elkaar en wensen ze niet steeds met elkaar vergeleken te worden (Robijns & Van Passen, 2010).

2.4.4 Paardencoaching verwart met equithérapie

Vaak wordt paardencoaching in verwarring gebracht met equithérapie. Deze twee lijken erg op elkaar omdat in beide gevallen mensen begeleid worden met behulp van een paard. Paardencoaching richt zich echter voornamelijk op grondwerk, waarin de verbinding tussen het paard en de persoon centraal staat. Vanaf de grond wordt er contact gemaakt met het paard. Equithérapie wordt ook wel therapeutisch paardrijden genoemd. Hierbij is het gebruikelijk om voornamelijk op het paard oefeningen te doen. Ze verschillen dus wel degelijk in de uitvoering (Shultz, 2005). Equithérapie wordt gegeven door een therapeut en daarom zie je dit vaker terug in de hulpverlening (SHP-E, Z.D.). Paardencoaching wordt gegeven door een coach, hierdoor wordt het niet direct gezien als een vorm van hulpverlening. In de meeste gevallen wordt er tijdens een coachingssessie beroep gedaan op het zelfhelend vermogen van de mens (G. Dekker, A.9.29, 21-04-2014; T. Brouwer, A.13.10, 28-04-2014).

§2.5 Hoe ziet een sessie er uit en wat is het verschil hiertussen per paardencoach?

Door de verschillende stromingen binnen paardencoaching zien we, als we kijken naar de invulling van een coachingssessie, zowel overeenkomsten als duidelijke verschillen.

2.5.1 De aanmelding

Coachees komen bij een paardencoach op veel verschillende manieren, soms gewoon uit nieuwsgierigheid na het bekijken van de website, andere zijn doorgestuurd door bijvoorbeeld het UWV of hun leidinggevende (S. Bosveld, E.6.7, 11-04-2014; S. Bosveld, E.6.4, 11-04-2014).

Ouders met kinderen komen in aanraking met paardencoaching via ouderschapspraktijken of het kind wordt als onderdeel van een gevolgde training voor één of meerdere keren doorverwezen naar een paardencoach. Jongeren die in het hulpverleningscircuit terecht zijn gekomen, komen in aanraking met paardencoaching doordat het bijvoorbeeld onderdeel is van een traject dat ze volgen of doordat ze hiernaar worden doorverwezen door een hulp biedende instantie waarbij de jongere is aangesloten (R. Hagendorn, E.5.9, 10-04-2014).

Vaak vindt er dan eerst een aanmelding plaats via de telefoon of via e-mail (F. van der Lijn, D.10.5, 23 april 2014). De ene paardencoach kiest er dan voor om een intakegesprek te plannen waarin aan tafel gesproken wordt over de hulpvraag die de coachee heeft, daarnaast is er dan ook ruimte om uit te leggen wat de coachee precies kan verwachten (L. Klaassen, D.1.26, 24-03-2014; N. Brouwer, D.7.14, 11-04-2014; N. Dunker, D.8.4, 16-04-2014; M. Wagendorp, D.12.10, 25-04-2014). Andere paardencoaches kiezen er juist bewust voor om zonder al te veel informatie gelijk bij het paard aan de slag te gaan. Hier kiezen ze voor zodat ze, net als het paard, zo blanco mogelijk de sessie in gaan en dus het gedrag van het paard kunnen vertalen met zo min mogelijk interpretaties en aannames (A.K. Blom, D.14.6, 25-04-2014; P. Veenstra, D.15.7, 17-04-2014).

2.5.2 Hoeveelheid en duur van een sessie

Wanneer de coachee is aangemeld verschilt het ook of dit voor één sessie is of voor meerdere. Hierover is onder de paardencoaches een meningsverschil. De ene groep benoemt dat er tijdens één sessie al heel veel informatie naar boven komt, waardoor de coachee op nieuwe inzichten komt en hier dus zelf of met behulp van andere mee aan de slag kan gaan. (C. Beets – van der Hoeft, D.2.29, 26-04-2014; J. Smulders, D.4.14, 04-04-2014; N. Brouwer, D.7.21, 11-04-2014; G. Dekker, D.9.12, 21-04-2014; T. Brouwer, D.13.9, 21-04-2014). Meerdere coachingssessies zijn niet nodig, tenzij paardencoaching een onderdeel is van een ander traject. Het is mooi om aan het einde van dat traject nogmaals contact te maken met het paard om te toetsen of een paard tijdens het spiegelen de punten waaraan gewerkt is teruggeeft. Andere paardencoaches benoemen juist dat ze meerdere sessies nodig hebben om duidelijk naar boven te krijgen wat de hulpvraag is van de coachee en zij gaan hier dan ook mee aan de slag binnen de paardencoaching (F. van der Lijn, D.10.8, 23-04-2014; C. Beets – van der Hoeft, D.2.28, 26-03-2014; N. Dunker, D.8.5, 16-04-2014). Ze benoemen als argument dat paardencoaching heel praktisch is en je gelijk reactie ontvangt van een paard wanneer je oefent met je hulpvraag. Een voorbeeld hiervan kan zijn dat een coachee aangeeft moeite te hebben met het aangeven van grenzen. Waar het paard in de eerste sessie nog in de persoonlijke ruimte van een coachee ging staan, reageert een paard direct wanneer je op verschillende manieren oefent om bij het paard je grens aan te geven. Wanneer het paard dan respect toont, gaat hij een stapje achteruit (L. Klaassen, A.1.24, 24-04-2014). Op die manier ontvang je van het paard meteen eerlijke feedback. Een paard leeft in het hier en nu, hij weet wanneer je terug komt niet meer dat jij de coachee was die het moeilijk vond om grenzen aan te geven. Wanneer je oefent om anders de ruimte in te stappen, zal een paard hierop reageren zonder enig vooroordeel. De paardencoaches, welke meerdere sessies hebben met één coachee, benoemen dat er bij een paard ruimte is om zonder oordeel te oefenen met je leervragen en dit kan de coachee zelfvertrouwen geven (G. Dekker, A.9.15, 21-04-2014; C. Beets – van der Hoeft, B.2.39, 26-03-2014; M. Wagendorp, B.12.33, 25-04-2014; C. Beets – van der Hoeft, B.2.54, 26-03-2014). Het paard zal tijdens een volgende sessie niet meer herinneren welke hulpvraag de coachee had. Wanneer de coachee heeft nagedacht over de

houding die hij aan moet nemen om te zorgen dat mensen, in dit geval het paard, niet in zijn persoonlijke ruimte stappen, zal het paard hier zonder oordeel op reageren. Op die manier leert de coachee ontdekken wat werkt en wat niet werkt. Het kan dus zijn dat de coachee ontdekt dat het helpt om rechtop te lopen, letterlijk de gewenste afstand aan te geven, of het paard aan te kijken om de boodschap aan het paard duidelijk te maken. In één sessie komt de coachee tot de ontdekking wat de hulpvraag is. De keus is aan de coachee wat hij hiermee wil. Het laten rusten, oefenen in volgende sessies of er op een andere manier mee aan de slag gaan.

Een sessie paardencoaching duurt maximaal tweeënhalf uur. Dit verschilt per paardencoach, aangezien de ene paardencoach meer tijd besteedt aan een intake en een afronding dan de ander (N. Brouwer, D.7.14, 11-04-2014; A.K. Blom, D.14.16, 25-04-2014). Van deze tijd benoemen paardencoaches dat ze niet continue bij de paarden zijn. De ene paardencoach begint binnen met een intake van ongeveer een half uur (S. Bosveld, D.6.12, 11-04-2014) en de ander staat tijdens de intake al bij de paarden, maar dan wordt er nog niet doelbewust contact gemaakt met het paard (F. van der Lijn, D.10.12, 23-04-2014). De daadwerkelijke sessie waarbij een paard het gedrag van de coachee spiegelt duurt ongeveer een uur tot anderhalf uur (N. Dunker, D.8.18, 16-04-2014; L. Klaassen, D.1.28, 24-03-2014; C. Camp, D.11.11, 23-04-2014; P. Veenstra, D.15.11, 17-04-2014). Paardencoaches geven aan dat ze deze tijd niet in zijn geheel nodig hebben om helder te krijgen wat de vraag van de coachee is. Vaak hebben ze binnen enkele minuten al voldoende informatie verkregen van het paard, waardoor helder wordt waardoor de coachee vast loopt of wat de vraag is achter de vraag (T. Brouwer, D.13.23, 28-04-2014; N. Brouwer, D.7.15, 11-04-2014; L. Klaassen, D.1.42, 24-03-2014). Wanneer de informatie helder is zal de paardencoach dit teruggeven aan de coachee, om hier vervolgens mee aan de slag te gaan, samen of zelfstandig. Hoe de coach dit precies teruggeeft aan de coachee leest u in de volgende alinea.

2.5.3 Het vertalen van de boodschap van het paard

We zien duidelijk twee verschillende manieren van het teruggeven van de observaties die een paardencoach heeft gedaan tijdens een sessie. De ene groep paardencoaches geeft heel feitelijk terug wat het paard laat zien. Bijvoorbeeld, wanneer een paard zich omdraait en wegloopt, de paardencoach vraagt: "Het paard loopt nu van je weg, vertel eens, wat doet dit met jou?" Hierin geven ze niet tot nauwelijks een waardeoordeel over wat er gebeurt. De coachee is vrij om zelf een invulling te geven aan hetgeen wat benoemd wordt door de paardencoach (N. Brouwer, D.7.20, 11-04-2014). Andere paardencoaches geven meer feedback om te ontdekken waar je blinde vlek zich bevindt (L. Klaassen, D.1.14, 24-03-2014). Een voorbeeld hiervan kan zijn dat het paard begint te gapen en de paardencoach benoemt: "Het paard is aan het gapen, dit kan betekenen dat hij spanning los laat, herken je dit?" Hierin vult de paardencoach meer in wat het gedrag van het paard zou kunnen betekenen. Hierbij is het wel belangrijk dat er ruimte is voor de coachee om te benoemen of hij dit herkent of niet. De paardencoach interpreteert het gedrag van het paard en de coachee benoemt of hij dit herkent. Hier kan dan een gesprek over ontstaan. De paardencoach zal dan doorvragen en daarop zal het paard weer spiegelen op het gedrag van de coachee. Hierdoor ontstaat er een wisselwerking waardoor de coachee tot nieuwe inzichten kan komen.

Bij jongeren wordt gebruikt gemaakt van beide manieren van teruggeven. Wat overeenkomt is dat er in beide gevallen getoetst wordt of de jongere dit bijvoorbeeld herkent uit zijn leven op de leefgroep, op school of in sommige gevallen thuis (J. Smulders, B.4.22, 4-04-2014). Hierover kan dan een gesprek ontstaan. De meerwaarde van het paard is dat hij direct feedback geeft wanneer de jongere oefent met nieuw gedrag aan de hand van bijvoorbeeld een opdracht die aansluit bij de hulpvraag die naar boven komt.

Naast dat er verschillende vormen zijn van het teruggeven van de feedback van het paard zijn er ook verschillende vormen binnen paardencoaching zelf. Er wordt gebruik gemaakt van verschillende methodes, hierop wordt ingegaan in de volgende paragraaf.

2.5.4 Vormen van paardencoaching

Uit de antwoorden van de paardencoaches en uit ons literatuuronderzoek kwamen zes theorieën naar voren welke gebruikt worden om paardencoaching te verklaren. De ene paardencoach maakt meer gebruik van de ene en de andere heeft hiervan een combinatie gemaakt. Welke theorieën nu precies leidend zijn blijft onduidelijk. Het gaat er vooral om dat de coachee zich bewust wordt van zijn denken, voelen en doen. Hieronder hebben we de zes theorieën op een rijtje gezet en daarbij een beschrijving gegeven per theorie over de inhoud hiervan:

1. Transactionele analyse.

Dit is een benaming voor een psychotherapeutische behandeltherapie uit de jaren '50. Deze behandeltherapie werd ontwikkeld door Eric Berne. Deze theorie is er op gebaseerd dat mensen meer kunnen dan ze denken, dat we allemaal van waarde zijn en datgene wat we vroeger hebben mee gemaakt nog steeds – vaak onbewust – meespeelt in de omgang met onszelf en anderen. De transactionele analyse gaat na of er bepaalde strategieën zijn die men vanuit de kindertijd nog steeds hanteert. Verder is deze theorie gebaseerd op persoonlijke groei en verandering. Hierbij wordt het driedelige model van de ego toestanden gebruikt waarbij we een volwassen-, ouder-, kind- ego toestand onderscheiden. Deze ego toestanden verklaren bepaalde gedragingen, gedachten en gevoelens. Door bewust te worden van deze delen van onze persoonlijkheid is een gedragsverandering mogelijk.

2. Neuro Linguïstisch Programmeren.

Kort gezegd wordt deze vorm van programmeren ook wel 'NLP' genoemd, een techniek die in 1976 werd uitgewerkt door John Grinder en Richard Bandler. NLP kan de processen van effectieve communicatie tussen personen verbeteren door in te spelen op primaire representatiesystemen (PRS). Interne representaties worden gekoppeld aan zintuigelijke ervaringen. De voorkeur hierin verschilt per mens en dit vormt dan automatisch hun 'PRS'. Het is de bedoeling dat de verbale en non-verbale communicatie van de coachee samen worden gebracht en gespiegeld worden (L. Klaassen, A.1.37, 24-03-2014; J. Smulders, D.4.3, 04-04-2014; J. Smulders, D.4.4, 04-04-2014).

3. Familieopstelling.

De methodiek over familieopstellingen komt uit de jaren '90 en is ontwikkeld door Bert Hellinger. Deze methodiek heeft een grote opgang gemaakt binnen paardencoaching. Het achterliggende idee van familieopstellingen is dat iedereen deel uitmaakt van een familiesysteem. Hier ben je als persoon, bewust of onbewust, mee bezig. Iedereen kan binnen familiesystemen elkaar beïnvloeden, terwijl iedereen ook probeert zijn eigen systeem in evenwicht te houden. Wanneer er wat gebeurt of gebeurd is binnen het familiesysteem, gaat dat iedereen wat aan. Men raakt in een onbalans. Bij familieopstellingen geeft de coachee een thema aan waar hij tegenaan loopt. Dit kan zijn dat het aangaan van relaties altijd mislukt, je geen voldoening haalt uit het werk dat je doet of dat de coachee met gevoelens rondloopt die hij niet kan plaatsen. De 'representanten' die zich hiervoor beschikbaar stellen zetten dit probleem letterlijk neer. Representanten zijn vertegenwoordigers voor bepaalde personen uit het systeem van de coachee. (Encyclo, 2014) Het paard is hierbij los aanwezig in de ruimte waar dit wordt neergezet. Het paard zal gaan reageren op de manier waarop de representanten zich opstellen. Dit alles gebeurt onder leiding van een paardencoach. Samen met de coachee wordt er gekeken welke plek iedere representant krijgt. Er wordt aan ieder een plek gegeven in een ruimte, dichtbij of ver

van de coachee in kwestie af. De representanten geven samen met de coach ophelderende zinnen of korte statements met een diepere betekenis om een ordebeeld te vinden.

Uiteindelijk wordt de coachee in het aangepaste ordebeeld gehaald en wordt zich op die manier bewust van de emotionele moeilijkheden van zijn systeem. Door de opstelling krijgen de representanten genoeg informatie en komen zo in contact met gevoelens en bijvoorbeeld onbewuste patronen in de familie. Op die manier worden verdrongen en verdrukte elementen zichtbaar. Dit wordt het wetende veld genoemd. Wanneer dit helder is kan de coachee beslissen wat hij met deze nieuwe ontdekking wil doen (Hendrix, 2014).

4. Acceptance Commitment Therapy.

Deze vorm van therapie is ontstaan aan het einde van de 20ste eeuw, ontwikkeld door psycholoog Steven Haynes. Niet de inhoud van het gedrag, maar de context en de functie ervan staan centraal. Welke aspecten van de omgeving beïnvloeden het gedrag van mensen en hoe kunnen wij dat gedrag beïnvloeden door deze aspecten te veranderen? Dit is de vraag die gesteld wordt nadat de situationele, relationele en omgevingsfactoren helder zijn. Het is de bedoeling dat de coachee weer op een positieve manier naar zijn context gaat kijken aan de hand van 'coping' strategieën. Deze helpen om bepaalde gebeurtenissen, emoties of gedachten te herstructureren. Daarnaast helpen ze bij het accepteren van de dingen die niet op te lossen of te veranderen zijn.

5. Mindfulness.

Wat bedoelt wordt met mindfulness is, de dingen zien zoals ze werkelijk zijn. Het doel hiervan is dat je door middel van zelfobservatie jezelf kan veranderen. *Mindfulness* wordt nu nog voornamelijk bij volwassenen toegepast, maar er komt ook steeds meer interesse om dit te gebruiken bij jongeren en adolescenten.

6. Gestalttherapie.

Het uitgangspunt van deze vorm van therapie is dat mensen waarnemen door sensaties te ordenen en hierin patronen te ontdekken. De basisaanname van de gestalttherapie is dat mensen hun eigen emoties en ervaringen beter gaan begrijpen vanuit het opdoen van ervaringen. Doordat mensen ervaringen opdoen, in plaats van te vertrouwen op eigen inzichten, kan er een innerlijk conflict ontdekt worden. Het is de bedoeling dat men streeft naar zelfaanvaarding, onafhankelijkheid en verantwoordelijkheid (Robijns & Van Passen, 2010).

2.5.5 De sessie

Paardencoaches geven aan dat zij het belangrijk vinden dat de coachee eerst contact gaat maken met het paard. Hiervoor wordt een paard in een afgezet stukje van een rijbaan gezet of in het weiland. Ook zijn er paardencoaches die er voor kiezen om te coachen in een omgeving waar het paard weg kan lopen omdat ze geloven dat het paard zichzelf aanbiedt en daarom ook vrij moet kunnen zijn om hier weer uit te stappen (T. Brouwer, D.13.15, 28-04-2014). Door middel van lichaamstaal doet de coachee in veel gevallen oefeningen met het paard. Het is een speelse manier om een vertrouwensband op te bouwen. De coach zet de coachee aan tot het gebruiken van deze techniek, omdat deze inspeelt op het natuurlijke gedrag van het paard. Bijvoorbeeld de rol van een hengst en een merrie in de kudde. De hengst heeft een drijvende kracht en de merrie heeft een leidende kracht (C. Beets – van der Hoeft, D.2.24, 24-03-2014). Hierbij gebruik je, je lichaamstaal. Wanneer de paardencoach vraagt aan de coachee of hij het paard mee wil nemen om een rondje te lopen, gebeurt dit zonder dat hier een halster of touw aan te pas komt. Paardencoaches die werken met jongeren in de leeftijd van 12-18 jaar uit de doelgroep jeugdzorg geven aan dat deze manier van coachen helpt om jongeren meer zelfvertrouwen en erkenning te geven en zich geliefd te voelen (L. Klaassen, D.1.15, 24-03-2014; G. Dekker, B.9.15, 21-04-2014; L. Klaassen, B.1.24, 24-03-2014; C.

Beets – van der Hoeft, B.2.39, 26-03-2014; C. Camp, B.11.4, 23-04-2014; M. Wagendorp, B.12.33, 25-04-2014; C. Beets – van der Hoeft, B.2.54, 16-03-2014) Jongeren krijgen terug van het paard hoe ze zich opstellen tegenover het paard en hoogstwaarschijnlijk ook tegenover de mensen die hun pad kruisen. Door de onmiddellijke feedback die het paard geeft op de houding van de coachee is het mogelijk om hierover direct met ze in gesprek te gaan. Tijdens dit gesprek zal het paard blijven spiegelen op de non-verbale houding van de coachee. Paardencoaches geven daarbij aan dat het belangrijk is om de link naar het gewone leven te leggen (N. Dunker, B.8.17, 16-04-2014).

De ene paardencoach kiest er voor om tijdens de sessie gebruik te maken van opdrachten (L. Klaassen, D.1.15, 24-03-2014; J. Smulders, D.4.12, 04-04-2014). Deze opdrachten zijn bedoeld om contact te maken met het paard en daarnaast bijvoorbeeld iets van hem te vragen. Een opdracht kan zijn om samen met het paard een parcours door de bak te lopen en daarbij te zorgen dat hij je volgt. Hoe de coachee dit aanpakt en hoe het paard hierop reageert wordt geobserveerd door de paardencoach en die geeft dit terug aan de coachee. Wanneer we kijken naar paardencoaches die werken met jongeren in de leeftijd van 12-18 jaar uit de doelgroep jeugdzorg zien we dat ze vaak gebruik maken van opdrachten en de uitkomsten hiervan teruggeven en vertalen naar het dagelijks leven. De jongere ervaart bijvoorbeeld dat hij met zijn hele houding naar het paard moet uitstralen dat het paard een stapje achteruit moet zetten, voordat het paard dit doet. De paardencoach kan dit op de volgende manier vertalen naar het dagelijks leven: Wanneer je met je hele lichaam uitstraalt naar diegene waardoor je wordt gepest dat hij op moet houden, is de kans groter dat hij dit serieus oppakt. Wanneer je het ene zegt en het andere uitstraalt zal het paard ook niet naar je luisteren. Op deze manier kan dit vertaald worden naar de realiteit van het leven van de jongere (N. Dunker, B.8.17, 16-04-2014). Naast deze oefeningen kan een jongere door bijvoorbeeld de verzorgende taak van een paard op zich te nemen veel erkenning, troost en veiligheid ervaren. Vaak zien we dan ook dat paardencoaches die met jongeren werken hiermee beginnen. Ervaring leert dat wanneer men bij het paard begint en tijdens het poetsen in gesprek raakt, de jongere eerder geneigd is om te praten, dan wanneer de jongere tegenover een paardencoach aan tafel zit (A.K. Blom, B.14.31, 25-04-2014; N. Brouwer, B.7.28, 11-04-2014).

Andere paardencoaches willen hun sessie minder vastleggen en hebben maar één opdracht voor de coachee, namelijk dat ze contact maken met het paard. Wanneer de coachee dit doet zal de paardencoach het gedrag van het paard observeren en teruggeven aan de coachee. Hierover zal dan een gesprek ontstaan. Tijdens dit gesprek blijft het paard spiegelen en dus feedback geven. Een paardencoach zal tijdens dit gesprek dan ook het paard blijven observeren en blijven teruggeven aan de coachee wat hij ziet. Geeft het paard bijvoorbeeld aan dat het kwartje is gevallen bij de coachee of blijft het paard aangeven dat de coachee zijn hoofd en hart nog dicht bij elkaar moet brengen (L. Klaassen, D.1.11, 24-03-2014; I. Kroesen, D.3.34, 03-04-2014).

5.5.6 De afronding.

Na de sessie nemen de paardencoaches vaak nog even tijd om de gebeurtenissen in de sessie zelf na te bespreken. Minimaal 10 tot maximaal 30 minuten (S. Bosveld, D.6.12, 11-04-2014; F. van der Lijn, D.10.14, 23-04-2014). De ene paardencoach hecht hier meer waarde aan dan de andere. Sommige willen niet teveel woorden meer geven aan de sessie zelf, omdat ze vertrouwen op het zelfreflecterend vermogen van de coachee. Anderen hebben er minder moeite mee om gelijk na de sessie hier over door te praten. Alle paardencoaches geven wel aan dat ze het belangrijk vinden dat de coachee goed naar huis gaat. Het kan zijn dat de sessie emotioneel zwaar is voor de coachee of dat hij erg verward is geraakt. Paardencoaches vinden het in zo'n geval belangrijk dat de sessie goed wordt afgesloten en de coachee 'veilig' naar huis kan (T. Brouwer, D.13.24, 28-04-2014; N. Brouwer, D.7.18, 11-04-2014).

Hoofdstuk 3 Binnen welke vormen van hulpverlening wordt paardencoaching al toegepast binnen de jeugdzorg en wat zijn de ervaringen van de jongeren en hulpverleners?

In paragraaf 3.1 worden de jeugdzorginstellingen beschreven welke al ervaringen hebben met paardencoaching en op welke manier zij er mee in aanraking zijn gekomen. In paragraaf 3.2 staan de ervaringen van jongeren zelf centraal over paardencoaching. In paragraaf 3.3 de ervaringen van jeugdhulpverleners.

§3.1 Paardencoaching in de jeugdzorg

Paardencoaching wordt nog minimaal ingezet in de jeugdzorg, maar dit is niet te verwijten aan de paardencoaches. Wel één van de redenen is de onduidelijkheid over paardencoaching, het is moeilijk onder woorden te brengen en niet te filmen. Op film is niet over te brengen wat er gebeurt tijdens een sessie. De meeste filmpjes die te vinden zijn op internet doen paardencoaching tekort (C. Beets – van der Hoeft, A.2.61, 26-03-2014). Een andere grote reden is de bekostiging hiervan. Wie gaat het betalen? Hier lopen veel paardencoaches, organisaties en particulieren tegenaan (N. Brouwer, A.7.3, 11-04-2014).

Toch is binnen de jeugdzorg paardencoaching niet geheel onbekend, binnen verschillende vormen van hulpverlening is en/of wordt paardencoaching al wel toegepast. Binnen de organisaties LSG-Rentray Eefde, Intermetzo Zonnehuizen en 't Roborstje (Bijzondere jeugdzorg) zijn er al jongeren en hulpverleners welke in aanraking zijn gekomen met paardencoaching. Het is onbekend of er meerdere jeugdzorginstellingen bekend zijn met paardencoaching.

LSG-Rentray Eefde is een jeugdzorg Plus instelling voor jongeren in de leeftijd van 12-18 jaar. Jeugdzorg Plus is bedoeld voor de behandeling van jongeren met ernstige gedrags- en/of ontwikkelingsproblematiek, hierbij worden hun vrijheden ingeperkt. Opname en verblijf zijn noodzakelijk om de jongeren tegen zichzelf te beschermen. Het gaat om jongeren die een machtiging gesloten jeugdzorg hebben (LSG-Rentray, z.d.). Binnen jeugdzorg Plus hebben de jongeren de kans gekregen om te ervaren met paarden. Rick Dicks, activiteitenbegeleider in Eefde zegt hierover het volgende:

Ja, klopt. Hier in Eefde gebeurde dit en hadden wij voorheen drie paarden. Helaas is dit project ondertussen boventallig verklaard en hebben de paarden ons verlaten. Dit is nog vaak weer ter sprake gekomen in de jongerenraad hier. Dierentherapie werkt erg goed, maar wordt snel gezien als luxe.

Binnen Intermetzo Zonnehuizen hebben de jongeren van locatie Veldheim ook de kans gekregen om een traject paardencoaching in te gaan. Miriam Ekelschot, pedagogisch medewerker van deze leefgroep zegt hierover het volgende:

De mogelijkheid bestond voor onze jongeren om een traject in te gaan wat bestond uit paardencoaching. In eerste instantie waren veel jongeren enthousiast, maar toen ze hoorden dat dit niet bestond uit het rijden van het paard zijn er veel jongeren afgehaakt. De initiatiefneemster van dit project was Simone van Loon, van 'Stap Voorwaarts'.

Simone van Loon, paardencoach en eigenaar van 'Stap Voorwaarts', zegt hierover het volgende:

Ik heb voor verschillende groepen coachingssessies verzorgd, voornamelijk uit Zeist. Kinderen van verschillende groepen, van verschillende leeftijden, met verschillende achtergronden. De groepsleiding was over het algemeen positief. Wat ik voornamelijk heb terug gehoord, is dat ze het heel bijzonder vonden hoe blij de jongeren werden van het contact en het vertrouwen van het paard. En dat ik met behulp van de paarden heel snel tot de kern wist te komen. Ik weet wel zeker dat er binnen de jeugdzorg behoefte is, het kan mijns inziens echt een meerwaarde zijn als aanvulling of ter ondersteuning van reguliere therapieën.

Paardencoaching, ofwel equicoaching wordt ook ingezet binnen de Bijzondere jeugdzorg. Eric van Poucke is de grondlegger van equicoaching (Poucke, z.d.). Vereniging zonder winstoogmerk 't Roborstje is een residentiële voorziening die intensief jongeren met problematische opvoedingssituaties begeleidt. 't Roborstje geloofde erin dat equicoaching een meerwaarde kon bieden aan hun gezinsbegeleiding en ging met Equi-Vita in zee. Equi- Vita was een non-profit organisatie die equicoaching toegankelijk wilde maken voor jongeren. Zij hebben met het project equicoaching in december 2006 de eerste prijs bij het fonds Lode Verbeeck gewonnen ter waarde van 10.000 euro. Het Lode Verbeeck fonds stimuleert Hippo therapie (Simoens, Het paard als middel bij coaching, 2006-2007). 't Roborstje maakt nog steeds gebruik van equicoaching. Zij beschrijven het als een vorm van ervaringsgericht leren voor jongeren en hun ouders. Het project equicoaching – gezinsbegeleiding loopt nu meer dan drie jaar en is opengesteld voor alle 11 voorzieningen bijzondere jeugdzorg die aangesloten zijn bij het Netwerk Oudenaarde ('t Roborstje, z.d.).

§3.2 Ervaringen van jongeren

Ondanks dat veel paardencoaches werken met volwassenen en teams, is er tegenwoordig veel vraag naar de opleiding tot kinder- en jongeren paardencoach. Vele jongeren hebben dan ook al ervaring met paardencoaching, een aantal ervaringen van jongeren tussen de 12-18 jaar zijn in de literatuur hieronder te vinden:

Mijn ouders gingen scheiden en een meisje uit mijn hockeyteam is overleden aan kanker. Ik voelde me onzeker toen ik naar de middelbare school ging. Feykir(paard) hielp tegen mijn onzekerheid, omdat ik de leider moest zijn van het paard, omdat hij anders zo maar gaat doen waar hij zin in heeft. In het begin kon ik dit niet zo goed, maar nu gaat het veel beter omdat ik wel lief, maar ook duidelijk ben. Ik voel me een stuk beter en zelfverzekerder. Dat merk ik ook op school. Ik durf vaker wat te zeggen en durf ook mezelf te zijn. Ik voel me ook minder verdrietig over de scheiding, omdat ik er met behulp van Manon (paardencoach) achter ben gekomen dat het niet mijn schuld is. *Meisje, 13 jaar* (Koffeman, z.d.).

Elke keer als ik weer naar Manon (paardencoach) toe mocht was ik blij en had ik er zin in. Het was voor mij een leuke manier om dingen te leren over mezelf en mijn problemen. Ook voelde het soms als iets onbewust, ik heb niet bewust door gehad dat ik geholpen werd en aan mezelf werkte. Het heeft me erg geholpen om meer zelfvertrouwen te hebben, te ontdekken dat ik meer kan dan ik dacht en ik heb geleerd meer dingen te durven doen. *Meisje, 16 jaar* (Koffeman, z.d.).

Mijn dochter heeft een enorme positieve ontwikkeling meegemaakt sinds haar coachingssessies met jou en je paarden. Ze heeft bij jullie een veilige plek gevonden waar ze kwetsbaar durft te zijn waardoor ze veel oud zeer achter zich heeft kunnen laten. *Moeder over haar dochter van 16 jaar* (Nehm, z.d.).

Ik kwam hier omdat ik vaak en snel boos werd. In het begin wist ik niet waarom paarden me zouden kunnen helpen, maar als je hier bent, vergeet je je problemen. Nu ben ik rustiger. Eerst had ik niets met paarden, maar ik denk dat ik ze wel ga missen. *Jongen, jongere* (Voets, z.d.).

Ik heb last van een leerprobleem en heb daar veel angsten bij. Hierdoor voel ik veel spanning in mijn lichaam dat zich uit in lichamelijke klachten. Ik kreeg van Mariëlle (paardencoach) de opdracht om zelf een oefening te bedenken en uit te voeren. Ik was een beetje radeloos en overdonderd. Ik ben toen naar de paarden toegelopen en Queen (paard) kwam als eerste op mij af. Ik ben met haar gaan lopen en al snel merkte ik dat ik geen contact met haar kreeg. Toen heb ik haar losgelaten en ze begon heel erg hard te rennen, bokken en gek doen. Het leek wel alsof ze al mijn spanning waar ik erg veel last van had op dat moment, er uit gooide. Ik moest om haar lachen en kreeg weer plezier. Mijn spanning was weg. Toen kwam Mariëlle (paardencoach) en ze vroeg wat er allemaal gebeurd was. Ik vertelde dat ik niet echt contact met haar kon krijgen. Op dat moment keek Queen (paard) naar mij en haar oren volgde mijn bewegingen. Ik liep naar haar toe en voelde een intens contact. Alsof er een enorme rust over mij heen ging. Ik liep door de bak en Queen (paard) liep achter mij aan. Ik stond stil en zij ook. Een moment van geluk, overwinning en totale ontspanning. Ik werd er emotioneel van. Als ik er op terugkijk leek het wel alsof Queen (paard) mijn gedachten kon lezen. Een paard wat je in 20 minuten van veel spanning naar totale ontspanning kan krijgen. Dat lukt geen therapeut. *Meisje, 17 jaar* (Berg, z.d.).

Ik trok altijd de verkeerde soort vriendjes aan, met als resultaat na enkele weken een gebroken hart. Op mijn ouders kan ik niet rekenen, mijn moeder klaagt altijd overal over en mijn vader zit in een rolstoel. Ook ging ik niet graag naar school. De vraag waarom ik eigenlijk mijn best nog moest doen, dook steeds vaker op. Ik zag mijn toekomst als een vervolg van triestheid, eenzaamheid en ik werd depressief. Uitgaan was mijn enige lichtpuntje. Totdat ik mij liet coachen met paarden. Door de oefeningen met het paard te doen, zag ik dat ik mijn geluk bij anderen zocht. Zo werd ik afhankelijk van de goedkeuring en aandacht van anderen. Ik ervoer ook dat ik anderen veel te veel over mij heen liet lopen. De oefeningen met de paarden lieten mij zien dat het ook anders kan. Ik heb nu twee coachingstrajecten achter de rug, één rond het thema zelfvertrouwen en één rond het thema assertiviteit. Ik houd nu veel minder rekening met wat anderen zeggen of denken over mij en ik hoef me niet meer continu ongerust te maken of mezelf aan te passen om in hun plaatje te passen. Vroeger kon ik ook nooit nee zeggen, terwijl ik nu mijn grenzen bepaal en niet een ander! *Meisje, jongere* (Equiboost, z.d.).

§3.3 Ervaringen van hulpverleners

Zoals hierboven beschreven is paardencoaching hoogstwaarschijnlijk nog niet bekend in veel vormen van jeugdhulpverlening. Hieronder een aantal reacties van hulpverleners op paardencoaching en hun eigen ervaringen met paardencoaching:

Paardencoaching, een hele ervaring! Ik werk in het onderwijs met kinderen met een gedragsstoornis. Paardencoaching leek mij een goed middel om te ervaren welke non-

verbale signalen ik afgeef. Paarden zijn daar, net als kinderen, gevoelig voor. Het werd een hele leerzame ochtend, veel over mezelf en over de paarden geleerd. *Anoniem* (Ruijbrok, z.d.).

Rick Dicks, activiteitenbegeleider in de jeugdzorg (2014) zegt: "Het was erg mooi om te zien dat meiden hun zelfvertrouwen terug kregen na het samenwerken met zo'n groot dier."

Miriam Ekelschot, pedagogisch medewerker in de jeugdzorg (2014) zegt:

De reacties van de hulpverlening hier is positief. Het is helaas wel altijd een stap om met een jongere van de groep weg te gaan, omdat je dan de andere collega met de rest van de groep achterlaat. Dit is vaak een struikelblok. De jongere van onze groep is helemaal in zijn element wanneer hij weer mag. Hij vindt het ge-wel-dig en doet het ook echt super goed. Leuk om te zien.

Een ervaring van een paardencoach met een team vanuit de jeugdzorg: Vorige week had ik een teamcoaching met paarden waar ik de kracht van waardering (en de impact hiervan op de coachees) direct heb kunnen toepassen. Het betrof een groep van 16 mensen, werkzaam in de jeugdzorg. Wat al snel opviel, was dat de deelnemers een duidelijke focus hadden op het behalen van resultaat. Voor de beeldvorming: de opdracht was om samen een kudde te vormen en vanuit de positie van 'de drijvende hengst' het paard in beweging krijgen. Er waren veel momenten dat het lukte om het paard in beweging te krijgen. Maar zodra het paard stopte, raakte het team ontmoedigd. Het begon met een nieuwe strategie, gepaard met veel onrust en onderlinge irritaties. Het moest sneller en beter en anders. Voor het team was dit heel herkenbaar vanuit de dagelijkse praktijk. Als coach vroeg ik steeds: wat gaat er goed? Kijk eens naar wat jullie als team al hebben. Vier successen met elkaar, geniet van wat er goed gaat! Probeer met elkaar te kijken hoe jullie onderling kwaliteiten of sterktes kunnen inzetten om problemen of vraagstukken te verhelpen. Het team heeft de waarderende feedback als prettig ervaren: het is een manier van communiceren waarvan mensen groeien en die mensen inspireert (Stap Voorwaarts, 2014).

Hoofdstuk 4 In hoeverre is er behoefte aan paardencoaching binnen de jeugdzorg in Nederland en in hoeverre zijn er al positieve effecten aangetoond met behulp van paardencoaching?

In paragraaf 4.1 kijken we naar de behoefte aan paardencoaching in de jeugdzorg. De volgende vragen worden hierin behandeld: Op welke plekken binnen de jeugdzorg is al kennis gemaakt met paardencoaching en waarom is het op veel plekken nog onbekend? In paragraaf 4.2 zoomen we in op het feit dat veel paardencoaches aangeven dat ouders paardencoaching nodig hebben en niet alleen de jongeren. In paragraaf 4.3 en 4.4 kijken we naar de positieve effecten van paardencoaching en de (lopende) onderzoeken hiernaar.

§4.1 Behoeftte aan paardencoaching

Het wordt steeds gebruikelijker om te werken aan persoonlijke ontwikkeling door middel van coaching (Leaufort, z.d.). Een verschuiving naar meer coachen dan hulpverleners. Werkelijk meelopen met iemand in plaats van te gaan zorgen (C. Beets – van der Hoeft, A.2.52, 26-03-2014). Toch lijkt er nog niet veel vraag te zijn naar paardencoaching binnen de jeugdzorg. Dit heeft vaak met andere redenen te maken dan dat er geen behoefte aan is.

Voor veel organisaties is het onduidelijk omdat het vooral lastig onder woorden te brengen is wat paardencoaching nou daadwerkelijk is. Het merendeel van de mensen en kinderen denkt meteen aan paardrijden en/of equithérapie en dat is het nu precies niet (N. Brouwer, A.7.29, 11-04-2014; J. Smulders, A.4.30, 04-04-2014). Een andere grote reden is het financiële deel. Wie gaat het betalen? Paardencoaching is geen erkende interventie en wordt daarom niet vergoed door de zorgverzekeraar. Hierdoor is het voor veel mensen en organisaties niet te bekostigen, vooral niet in deze tijd van bezuinigingen en veranderingen in de jeugdzorg.

Dat paardencoaching geen erkende methodiek is, maakt het ook lastig om de betrouwbaarheid vast te stellen. Iedereen mag zich (paarden)coach noemen en een flink tarief vragen voor een uurtje (paarden) coaching. Het is namelijk geen beschermd beroep (Koot, 2007). Paardencoaches lopen hier zelf tegen aan, laat staan organisaties en particulieren. Om hier meer zicht op te krijgen is er een beroepsvereniging voor paardencoaches opgezet en zijn er verschillende opleidingsinstituten binnen Nederland (J. Smulders, D.4.3, 04-04-2014).

§4.2 Coachen van ouders in plaats van jongeren

Equiboost, een praktijk voor paardencoaching, constateert in 2010 een opvallende stijging in de vraag naar paardencoaching voor kinderen. Wat opvallend is, is dat in 80% van de gevallen niet de kinderen, maar de ouders paardencoaching nodig hebben. (Santens, 2010) Een aantal paardencoaches gaven dit tijdens de interviews ook terug:

“Allerliefst zal ik al die volwassenen tot inzicht brengen. Dan hoeven al die kinderen niet meer geholpen te worden.” (A.K. Blom, B.14.26, 25-04-2014)

Kinderen kun je nooit los zien van het systeem. Het systeem laat dan zien wat levert dit op voor mijn kind en wat vraagt het vervolgens van mij om het kind daarin goed te blijven begeleiden. De ouder heeft geen therapie nodig, maar wel coaching. Het paard als spiegel in plaats van therapeut (I. Kroesen, B.3.48, 03-04-2014).

Het kind staat niet los van de ouder, dus als je het kind gaat begeleiden, moet je een ouder daar ook bij betrekken. Want een ouder moet doorpakken, een ouder moet leren, moet zien hoe jij het doet en hoe het werkt, wat je moet doen en wat je vooral niet moet doen. Het is heel belangrijk om ouders daarin te instrueren en te trainen (R. Hagendorn, B.5.2, 10-04-2014).

Binnen de jeugdzorg is het niet vanzelfsprekend dat jongeren samenwerken met hun ouders en soms is er sprake van weinig tot geen contact. Maar ook dit hoeft geen reden te zijn voor de minimale behoefte aan paardencoaching, want ook voor de jongeren zelf zijn er veel mogelijkheden wanneer het gaat om paardencoaching (zie deelvraag 1).

§4.3 Positieve effecten paardencoaching

Er is geen algemeen geldend instrument waarmee de effecten van paardencoaching gemeten kunnen worden. Wel zijn er verschillende instellingen welke hun eigen instrument hebben ontwikkeld. Hierdoor is het lastig om wetenschappelijk onderbouwde (positieve) effecten weer te geven. Wat na een onderzoek van twee jaar wel feitelijk bewezen is, is dat paarden een positief effect hebben op kinderen. (Pendry, 2014) Deze conclusie komt voort uit een onderzoek van de Washington State University. Honderddertig kinderen tussen elf en dertien jaar oud hebben meegedaan aan speciale programma's waarin ze leerden omgaan met paarden. Speekseltesten wezen uit dat kinderen die aan het programma hadden meegedaan een lager gehalte van het stresshormoon Cortisol hadden dan kinderen die op de wachtlijst stonden. Dit werd gemeten aan het einde van de middag, wanneer normaal gesproken het gehalte op het hoogste punt is. (Pendry, 2014)

Wetenschappelijk onderbouwde effecten zijn er nauwelijks, mondelinge positieve reacties zijn er meer dan genoeg. Op internet zijn vele succesverhalen te vinden en menig paardencoach geeft positieve voorbeelden terug van cliënten. In deelvraag 2 zijn een aantal van deze reacties van jongeren en hulpverleners gebundeld. Na een zoektocht op internet komen al snel vele paardencoaches tevoorschijn, welke één voor één de grote effecten van paardencoaching beschrijven. Maar echt harde bewijzen zijn er dus nauwelijks.

§4.4 Onderzoeken naar (positieve) effecten (paarden)coaching

De paardencoaches, welke wij geïnterviewd hebben, geven wel een duidelijk beeld over de mogelijke positieve effecten van paardencoaching voor jongeren in de leeftijd van 12-18 jaar uit de doelgroep jeugdzorg. Paardencoaching kan bijdragen aan positieve effecten in de ontwikkeling van deze jongeren op het gebied van zelfbeeld en vertrouwen, het loslaten van spanning, hechting, respect, grenzen stellen, hulp vragen, uiten van emoties en het ontdekken van hun eigen kracht en talenten (L. Klaassen, A.1.24, 24-03-2014; C. Beets – van der Hoeft, B.2.39, 26-03-2014; S. Bosveld, B.6.24, 11-04-2014; N. Dunker, B.8.20, 16-04-2014; C. Camp, B.11.4, 23-04-2014; M. Wagendorp, B.12.30, 25-04-2014).

Samenvattingen van de (lopende) onderzoeken betreft het effect van paardencoaching zijn hieronder beschreven:

Het doel van Stichting Grip op je leven is dat kinderen en jongeren weer grip krijgen op hun eigen leven. Het contact met-, verzorgen en berijden van paarden is hier onderdeel van. (Stichting Grip op je Leven, z.d.) Stichting Grip op je Leven is op dit moment bezig met een onderzoek naar de effecten van paarden op kinderen en jongeren met sociale hulpvragen en psychiatrische noden. Ook zijn ze bezig om de methode van Grip goed in woord en beeld vast te leggen: Op welke manier werkt Grip wanneer er paarden worden ingezet tijdens de begeleiding? (C. Wilken, persoonlijke communicatie, 24-03-014, 10-04-2014) Dit onderzoek loopt nog tot en met augustus 2014 en is dus één van de eerste Nederlandse onderzoeken naar het effect van paarden op kinderen en jongeren met sociale hulpvragen en psychiatrische noden.

Voor het behalen van haar HBO Psychologie onderzocht Astrid van de Kamp met welk instrument je het effect van coachen met paarden kunt meten. Zij heeft hierin eerst stilgestaan bij wat er al bekend is over effectmetingen in coachtrajecten met of zonder paarden en waaraan een instrument voor effectmeting moet voldoen. Ook zij kwam tot de conclusie dat er nauwelijks onderzocht wordt of een coachtraject wel het gewenste effect heeft. Door middel van schaalvragen, voor- tijdens- en na de sessies en een vragenlijst over de tevredenheid van het verloop voor en na de sessies zijn de effecten van drie coachingstrajecten bij *Spiegelend Paard*, een praktijk voor paardencoaching in beeld gebracht.

Alle coachingstrajecten hadden positieve effecten, sommige alleen niet zo groot als verwacht. Om gegronde uitspraken te doen over de effecten, moet dit instrument aan een grotere groep coachees worden voorgelegd (Kamp, 2010).

Voor het behalen van haar bachelor in de toegepaste psychologie schreef Hanna Simoens haar scriptie over het effect van paardencoaching bij leidinggevendenden. Ze ging hierbij uit van de hypothese: 'Paardencoaching leidt tot positieve gedragsverandering bij leidinggevende'. Deze hypothese werd bevestigd in haar onderzoek (Simoens, 2006-2007).

In het buitenland zijn er ook enkele onderzoeken gedaan naar de effecten van paardencoaching bij kinderen en jongeren, ofwel 'Equine Assisted Coaching of Counseling'. Hieruit bleek dat paardencoaching voor risico - kinderen en jongeren effectief is bij hyperactiviteit, het stimuleren van sociale vaardigheden en het bevorderen van adaptieve vaardigheden. Adaptieve vaardigheden betreffen praktische, alledaagse vaardigheden op het gebied van sociale omgang, werk, vrije tijd, huishoudelijke zorg, zelfverzorging en maatschappelijk functioneren (Het aanleren van adaptieve vaardigheden, z.d.). In een vergelijkende studie kwam naar voren dat een Equine Assisted Counseling programma op school een positieve impact had op kinderen en jongeren met een risico op academisch en sociaal falen. Op een aantal punten was de Equine Assisted Counseling effectiever dan een traditioneel programma in de klas zonder paarden (Trotter, Chandler, Goodwin-Bond, & Casey, 2008).

Het doel van Aimee Tetreault haar studie was om het effect van 'Equine Assisted Growth and Learning' (EAGALA) te beschrijven bij studenten met een 'Emotional Disorder'. Tien studenten deden mee aan een programma van vijf weken. Het resultaat was een grote positieve verandering in het gedrag van de studenten. De docenten hebben deze verandering geconstateerd in de waarnemingen en evaluaties welke gedaan zijn tijdens het traject (Tetreault, 2006).

Het programma *Power Tools* in Amerika draait op scholen met jongeren met forse gedragsproblematiek. In een periode van veertien weken gaan de kinderen en jongeren met bussen naar 'ranches' samen met de leerkrachten. Hier beginnen ze weer bij de basis, respect en verantwoording en vanuit daar gaan ze verder met begeleiding met paarden. Het is geen therapie. Na veertien weken heb je totaal andere kinderen (R. Hagendorn, B.5.35, 10-04-2014).

Hoewel iedereen ervan overtuigd is dat coachen werkt, is er dus weinig onderzoek gedaan naar het effect hiervan. De coaches zelf zien dat hun werk succesvol is en hierdoor lijkt kritische reflectie op de eigen interventiemethode niet noodzakelijk. Toch zijn er veel opdrachtgevers en (mogelijke) cliënten welke behoefte hebben aan een onderbouwing van het succes en de positieve effecten. Onderzoek hiernaar is complex, maar niet onmogelijk. Veel verschillende factoren kunnen leiden tot gedragsverandering, dit maakt het complex. Om de effecten van het coachen te meten, moeten alle andere factoren gecontroleerd worden (Wieringa, 2009).

Hoofdstuk 5 Op welke wijze kan paardencoaching zo nauwkeurig en betrouwbaar mogelijk omschreven worden voor hulpverleners werkend met doelgroep jeugdzorg?

In dit hoofdstuk richten we ons op het implementeren van een nieuwe interventie. In dit geval is dat paardencoaching. In paragraaf 5.1 verdiepen we ons in hoe een interventie binnen de doelgroep jeugdzorg normaal gesproken geïmplementeerd wordt. In paragraaf 5.2 spitsen we ons toe op de fasen van implementeren, om vervolgens in paragraaf 5.3 ons te verdiepen in de determinanten. Hierna kijken we in paragraaf 5.4 naar de risicofactoren en bespreken we tot slot in paragraaf 5.5 hoe paardencoaching geïmplementeerd kan worden in de jeugdzorg.

§5.1 Hoe wordt een nieuwe interventie geïmplementeerd binnen de jeugdzorg?

Om te ontdekken op welke manier een nieuwe interventie zoals paardencoaching zo nauwkeurig en betrouwbaar mogelijk omschreven en dus geïmplementeerd kan worden in de jeugdzorg, is het belangrijk om eerst te kijken hoe dit gebeurt bij andere interventies binnen deze doelgroep. In deze deelvraag gaan we er van uit dat jeugdhulpverleners gaan samenwerken met gediplomeerde paardencoaches. Dit is belangrijk om mee te nemen tijdens het uitzetten van een implementatie. Jeugdhulpverleners hoeven in dit geval dan ook niet bij te scholen om zelf paardencoaching aan te kunnen bieden.

Het implementeren van een nieuwe interventie binnen de jeugdzorg blijkt een lastigere taak dan men van te voren voorziet. Ruim 70 procent van de veranderingsprocessen in Nederland loopt vroegtijdig vast en/of behaalt daardoor niet het gewenste resultaat (NJI, 2014). Er moet rekening gehouden worden met verschillende factoren die invloed kunnen hebben op het slagen van de implementatie. Een standaard implementatietraject in de jeugdzorg, voor een nieuwe interventie, is een training die betrokken hulpverleners krijgen om bekend te raken met de nieuwe interventie. Daarnaast ontvangen ze een algemene beschrijving van de interventie in bijvoorbeeld de vorm van een handleiding of een factsheet. Hierin staat kort, maar helder beschreven wat de nieuwe interventie inhoudt en waarom dit voordeel oplevert voor de sociaal pedagogisch hulpverleners en de doelgroep waarmee ze werken (Stals, 2012).

Wetenschappers maken veel gebruik van het openbaar maken van bewijzen om anderen te overtuigen van hun gelijk. Dit doen ze bijvoorbeeld door artikelen te schrijven voor wetenschappelijke tijdschriften. Bij het implementeren van een nieuwe interventie is meer nodig dan alleen het bewijs dat een interventie daadwerkelijk succes oplevert. De informatie alleen zorgt er niet voor dat jeugdhulpverleners hun werkwijze gaan veranderen. Er moeten andere strategieën worden ingezet of toegevoegd om de implementaties succesvol te laten verlopen. Hierbij kan gedacht worden aan het trainen of coachen van jeugdhulpverleners of het werken met herinneringen aan de afgesproken aanpak. Deze implementatieactiviteiten zijn in uiteenlopende onderzoeken onderzocht. Daaruit blijkt dat er geen sprake is van één strategie die altijd of nooit effectief is. Vooral combinaties blijken goed te werken en het lijkt zinvol om de strategie af te stemmen of te vernieuwen (Stals, 2012).

Om te beginnen is het belangrijk om duidelijk te maken aan de betrokken jeugdhulpverleners waarom deze interventie geïmplementeerd gaat worden. Daarbij uit te leggen voor welke doelgroep deze interventie bedoeld is en welke resultaten hiermee gehoopt worden te bereiken. Op die manier ontstaat er een motivatie onder de hulpverleners om daadwerkelijk gebruik te gaan maken van deze interventie. Uitleggen waarom het voor de jongeren effectief kan werken en duidelijk maken wat er daarin van hun als jeugdhulpverleners verwacht wordt. Daarnaast moet er een duidelijk beeld geschetst worden waarom deze interventie goed hanteerbaar is in de dagelijkse praktijk, terwijl er rekening wordt gehouden met andere interventies die al op de leefgroep worden ingezet (Stals, van Yperen, Reith, & Stams, 2008). Wanneer we kijken naar de effectenladder van, van Yperen en Veerman, zien we dat dit niveau één is: Goed beschreven interventies. Hierin wordt de interventie duidelijk omschreven, zodat er op die manier een inschatting gemaakt kan worden van de effectiviteit. Dit kan motiverend werken voor de jeugdhulpverleners. Wanneer alle niveaus uitgevoerd worden zal het effect van deze interventie bewezen worden. De effectenladder bestaat uit vier niveaus (NJI, 2008).

5.1.1 Effectieve implementatie

De interventies die worden ingezet binnen de jeugdzorg zijn in de eerste plaats gericht op het bieden van goede hulp aan de cliënten. De gewenste uitkomst van een implementatie heeft hetzelfde doel voor ogen. Wanneer men een interventie implementeert verwachten ze dat dit de kwaliteit van de geboden hulp zal verhogen. Wanneer een interventie, na de implementatie, uitgevoerd wordt zoals van te voren bedoeld was, noemen we die implementatie 'in enge zin'. Hierbij wordt dus niet gekeken naar het resultaat ervan. Wanneer een interventie wordt uitgevoerd en daarbij ook het gewenste resultaat behaald wordt, namelijk het bieden van goede hulp aan cliënten, noemen we die implementatie 'in brede zin'. Deze goede hulp kan inhouden dat de cliënten de hulp afsluiten met minder problemen of dat dezelfde resultaten worden behaald, terwijl de behandelduur korter is. Om te ontdekken of er sprake is van een effectieve implementatie, is het dus nodig om op twee niveaus uitkomsten zichtbaar te maken. Namelijk op de uitvoering door de jeugdhulpverleners en op de resultaten van de hulp die geboden wordt (Stals, van Yperen, Reith, & Stams, 2008).

5.1.2 Duurzame implementatie

Het proces waarin een nieuwe interventie wordt geïmplementeerd is pas helemaal geslaagd wanneer de innovatie ook duurzaam blijkt te zijn. De vernieuwing moet een structurele plaats krijgen in het dagelijks werken. Het monitoren van de effectieve implementatie en het benutten van de resultaten die daaruit voortkomen, kunnen bijdragen aan duurzame verandering. Deze bevindingen geven inzicht in wat er nog vernieuwd of verbeterd moet worden aan het zorgaanbod (Stals, van Yperen, Reith, & Stams, 2008).

§5.2 Implementeren in fasen

Wanneer er een nieuwe interventie geïmplementeerd gaat worden, wordt er van jeugdhulpverleners verwacht om anders te gaan werken dan dat ze gewend zijn. De jeugdhulpverleners moeten hiervoor verschillende fasen van het implementatie proces doorlopen. Er blijkt nu nog te weinig aandacht te zijn voor de invoering van die interventies in de dagelijkse praktijk, daardoor mislukken implementatietrajecten vaak. Het komt bijvoorbeeld voor dat een organisatie een nieuwe interventie wil gaan inzetten en hiervoor een aantal werknemers traint om die interventie toe te passen, waarna iedereen gewoon weer gaat werken zoals hij voor de training gewend was. Ook stagneren implementatietrajecten doordat er te weinig personeel of te weinig tijd is voor een goede uitvoering van de nieuwe interventie (Stals, van Yperen, Reith, & Stams, 2009).

Het implementeren van een nieuwe interventie voor jongeren bestaat uit verschillende fases. De fasering verloopt niet altijd in deze volgorde. Het komt bijvoorbeeld voor dat de jeugdhulpverleners met een interventie gaan werken – invoering – en dat daarna pas andere beroepskrachten kennis nemen van het bestaan – verspreiding. En soms verloopt de invoering zo snel dat een organisatie later moet terugkeren naar de adoptiefase (Stals, van Yperen, Reith, & Stams, 2009).

- **Verspreiding (disseminatie):** In deze fase maakt de jeugdhulpverleners globaal kennis met de nieuwe interventie. Het weten is dus aanwezig, het willen alleen nog niet. Dit kan komen doordat de jeugdhulpverleners het niet eens zijn met de innovatie, omdat ze geen vertrouwen hebben dat de innovatie een verbetering brengt, of (nog) niet bereidt zijn oud gedrag los te laten.
- **Adoptie:** In deze fase ontwikkelen de jeugdhulpverleners een positief beeld over de interventie waardoor ze open staan voor eventueel gebruik ervan. Ze beslissen daarna of ze de interventie daadwerkelijk gaan gebruiken.
- **Invoering:** In deze fase zien de individuen de meerwaarde van de nieuwe interventie. De jeugdhulpverleners voeren de interventie daadwerkelijk in en gaan deze gebruiken in hun dagelijks werk. Dit wordt vaak implementatie genoemd.
- **Borging:** In deze laatste fase is het zaak om de verandering vast te houden. De interventie is geheel geïntegreerd in de werkwijze van de jeugdhulpverleners. In deze fase wordt de uitvoering van deze interventie regelmatig geëvalueerd en bijgesteld waar nodig (Stals, van Yperen, Reith, & Stams, 2008) (Stals, van Yperen, Reith, & Stams, 2009).

§5.3 Determinanten

Er zijn verschillende factoren die van invloed zijn tijdens het implementatie proces, deze factoren worden ook wel determinanten genoemd. Deze determinanten worden ingedeeld in vier clusters: Vernieuwing, doelgroep, organisatie en context.

Een goede implementatie is afhankelijk van het motivatiestadium van de betrokken jeugdhulpverleners en dat de strategieën er op gericht zijn hen naar de volgende fase van implementeren te brengen. Het motivatiestadia van Prochaska en DiClemente is door Moulding, Silagy en Weller in 1999 gekoppeld aan implementatiestrategieën. Deze motivatiestadia laten zich goed vertalen naar de fasen van het implementatieproces waar we in de vorige paragraaf op in gingen. In het onderstaande figuur (5.3) zijn de implementatiestrategieën gekoppeld aan deze fasen (Stals, van Yperen, Reith, & Stams, 2008).

	Passende strategie	Doelgroep	Innovatie	Context
Disseminatie	Passieve informatie- Educatieve materialen- Didactische educatieve bijeenkomsten-	Investeren in: Innovators	Investeren in: Voordeel	Centrale en decentrale besluitvorming Samenstelling van de organisatie Randvoorwaarden Monitoren van resultaten
Adoptie	Educatieve bezoeken van deskundigen** Locale opinieleiders**	Early adopters (opinieleiders)	Compatibiliteit	
Invoering	Interactieve educatieve bijeenkomsten** Consensus processen~ Financiële strategieën**	Early majority	Te observeren Uit te proberen Simpel in gebruik	
Borging	Organisatorische strategieën** Reminders** Audit en feedback~	Late majority Laggards	Aanpassing mogelijk	

Figuur 5.3

5.3.1 Passende strategie

Belangrijk is of het werken met de nieuwe interventie voordeel oplevert voor de jeugdhulpverlener. Wanneer de jeugdhulpverlener overtuigd is van het feit dat deze interventie hem gaat helpen om de jongeren van zijn groep beter te begeleiden halen ze hier zelf ook voordeel uit. Het kan hierbij ook zo zijn dat de nieuwe interventie uitkomsten biedt in handelingsverlegenheid rondom bepaalde thema's. De beschrijving van de interventie moet aansluiten bij de behoeften, waarden en normen van de jeugdhulpverlener. Wanneer de jeugdhulpverlener gelooft in de werkzaamheid van de vernieuwing en deze aansluit bij de werkwijze die gehanteerd wordt zal een overname van deze vernieuwing makkelijker gaan. Het moet mogelijk zijn om de interventie eerst op kleine schaal uit te proberen en daarnaast moet het ook mogelijk zijn dat de jeugdhulpverleners bij elkaar kunnen kijken hoe deze interventie ingezet wordt. De jeugdhulpverleners zullen eerder bereid zijn met de vernieuwing aan de slag te gaan wanneer ze deze eerst in een proefperiode mogen uitproberen samen met de jongeren. Wanneer een interventie meteen geheel wordt doorgevoerd ontstaat er vaak weerstand. Tot slot is de kans op een geslaagde implementatie het meest aanwezig als er nog ruimte is deze aan te passen op de individuele behoeftes van de cliënt. Een interventie die aan deze punten voldoet zal sneller worden opgenomen en uitgevoerd door de jeugdhulpverlener (Stals, 2012).

5.3.2 De doelgroep

Algemene succesfactoren van deze beïnvloedende factor is het betrekken van de doelgroep en het zichtbaar maken van eigen prestaties. Specifieke aangrijpingspunten zijn de motivatiestadia van de betrokken jeugdhulpverleners en de typen veranderaars in een groep jeugdhulpverleners. Het afstemmen van de strategieën, die moeten worden ingezet om de implementatie zo goed mogelijk te laten werken is, op de motivatiestadia van de jeugdhulpverleners de eerste specifieke succesfactor.

De tweede succesfactor is het investeren in de juiste personen tijdens de implementatie. 'Early Adopters' en 'Innovators' zijn snel geneigd om aan de slag te gaan met de vernieuwing, ze zijn gewillig om te leren en nieuwsgierig naar verandering (Stals, 2012). In veel gevallen hebben die al genoeg aan passieve verspreiding van informatie en educatieve bijeenkomsten. Ze kunnen er dan al snel zelf mee aan de slag. Voor 'Early Majority' is alleen informatie niet genoeg. Ze zijn gevoelig voor de houding van de sociale omgeving. Wanneer andere collega's de nieuwe werkwijze zullen introduceren zal dit een grotere invloed hebben (Stals, van Yperen, Reith, & Stams, 2008). Ze zijn vooral geïnteresseerd in de vernieuwingen die direct invloed hebben op hun behoefte of werkpraktijk (Stals, 2012). De 'Late Majority' en 'Laggards' laten zich niet snel tot actie aanzetten, ze zijn minder gevoelig voor sociale druk. Ze zijn het beste te benaderen door middel van financiële en organisatorische strategieën. Enkele voorbeelden hiervan zijn regels en afspraken, beloning en sancties, steun bij problemen en druk vanuit de organisatie (Stals, van Yperen, Reith, & Stams, 2008). Late Majority zijn de jeugdhulpverleners die de vernieuwing pas overnemen als hij daadwerkelijk al in gang is gezet. Laggards zijn de traditionele jeugdhulpverleners die liever vast houden aan de oude manier van werken. Ze zijn meer behoudend dan de overige types (Stals, 2012).

De strategieën die in de eerste fasen van het proces passen, lijken, wanneer we kijken naar figuur 5.3, weinig effect te hebben. Dit is niet verwonderlijk omdat maar een kleine groep van de jeugdhulpverleners gemotiveerd raakt van deze fasen. Dat het proces start en er een aantal mensen mee gaan wil niet zeggen dat dit een garantie is op een succesvolle implementatie. De sociale invloed van de doelgroep heeft een sterke invloed, wat bevestigd wordt door de effectiviteit van strategieën zoals interactieve educatie bijeenkomsten en bezoeken van deskundigen. Dit sluit het beste aan bij de grootste groep, de Early Majority. Wanneer deze groep mee gaat in de verandering wordt de kans op een succesvolle implementatie steeds groter.

Voor een goede afloop is het van belang om te blijven investeren in de groep jeugdhulpverleners die belangrijk zijn voor bepaalde fasen, met strategieën die aansluiten, zodat het gehele proces doorlopen wordt (Stals, 2012).

5.3.3 Innovatie

Strategieën worden ingezet om het implementatieproces zo succesvol te laten verlopen en daarbij te zorgen dat de determinanten geen negatieve gevolgen hebben. Een algemeen succesfactor is of de doelgroep positief ten opzichte van de innovatie staat. Determinanten schuilen in dit geval in de aan- en afwezigheid van kenmerken die deze houding beïnvloeden.

Een voorbeeld hiervan is interactieve educatie aan jeugdhulpverleners. Ze kunnen dan in een veilige setting de nieuwe interventie uitproberen. Het uitnodigen van een extern deskundige over deze interventie kan er voor zorgen dat jeugdhulpverleners kunnen observeren welke voordelen deze nieuwe interventie kan brengen wanneer ze hiermee zelf aan de slag gaan. Een andere strategie kan zijn dat er voor de jeugdhulpverleners nog ruimte blijft om voor een deel zelf nog invulling te geven aan de interventie. Op die manier kunnen jeugdhulpverleners zich de nieuwe interventie beter eigen maken.

Als we kijken naar de fasen van het implementatieproces dan blijkt dat de afzonderlijke kenmerken belangrijk zijn in verschillende fasen. Op die manier kan er tijdens de implementatie nog meer worden ingespeeld op de succesfactor. In de fase van verspreiding en adopteren van de nieuwe interventie is het belangrijk om te focussen op het verwachte voordeel en het samenwerken tussen de verschillende betrokkenen. Of de interventie te observeren en uit te proberen is, is vooral belangrijk in de fase van adoptie en implementatie. Wanneer de jeugdhulpverlener kan ervaren wat de interventie inhoudt en hoe deze kan worden ingezet, kunnen ze zich de interventie eerder eigen maken. Voor het borgen van de interventie is het belangrijk dat deze aansluit bij de dagelijkse werkstructuur van de jeugdhulpverleners en dat er ruimte is voor aanpassing.

De effectieve strategieën die kunnen worden ingezet om invloed te hebben op de innovatie zijn educatieve bezoeken van deskundigen en interactieve bijeenkomsten. Deze gaan in op de samenwerking tussen verschillende betrokkenen, het voordeel en het kunnen observeren van de interventie.

Een implementatieproces zal gezien deze kennis succesvoller verlopen wanneer vanaf de start aangesloten wordt bij de jeugdhulpverleners en hier tijdens het proces ook aandacht voor blijft (Stals, van Yperen, Reith, & Stams, 2008).

5.3.4 Context

De organisatie en de bredere politieke context vormen de omgeving waarin het implementatieproces zich afspeelt. Deze omgeving speelt een grote randvoorwaarde voor het slagen van dit proces. Een voorbeeld van een algemene succesfactor in de context is de ruimte die jeugdhulpverleners moeten krijgen om zelf nog invulling te kunnen geven aan de interventie. Dit is een randvoorwaarde die nodig kan zijn om de jeugdhulpverleners vanuit de context te stimuleren deze nieuwe interventie te adopteren.

Ervaringsgerichte strategieën die inspelen op de randvoorwaarden worden ook vaak ingezet omdat ze effectief blijken te zijn. De ervaring kan jeugdhulpverleners prikkelen om met de nieuwe interventie aan de slag te gaan. Timing van strategieën is het recept voor specifieke succesfactoren. Besluitvorming vanuit het management heeft een positieve werking op de start van het proces, maar de daadwerkelijke besluitvorming ligt lager in de organisatie. De betrokken jeugdhulpverleners heb

je nodig om een succesvolle start te maken in de fasen van implementeren en de borging daarvan (Stals, van Yperen, Reith, & Stams, 2008).

§5.4 Risico factoren

Uit onderzoek blijkt dat na het invoeren van een interventie na een korte periode al een verschil ontstaat in de uitvoering. Jeugdhulpverleners voeren sommige onderdelen niet meer uit of voegen er zelf onderdelen aan toe zonder hier transparant over te zijn richting de organisatie en dus ook naar collega's. Hierdoor kan de werking van de interventie sterk afnemen of zelfs helemaal verdwijnen (Stals, De cirkel is rond, 2012).

Wanneer er een determinantenanalyse wordt uitgevoerd, wordt duidelijk welke factoren mogelijk van invloed zijn op het implementatieproces. Dit kunnen belemmerende, maar ook bevorderende factoren zijn. Wanneer dit duidelijk is kunnen de jeugdhulpverleners hierover met elkaar in gesprek gaan en desnoods aanpassingen maken op de huidige situatie zodat de interventie wel haalbaar wordt.

Een vangnet creëren door voortdurend ondersteuning en begeleiding te bieden aan jeugdhulpverleners tijdens alle fasen van implementatie voorkomt dat de jeugdhulpverleners langs elkaar heen gaan werken en een eigen invulling gaan geven aan de interventie of zelfs stoppen met deze in te zetten. (Stals, De cirkel is rond, 2012)

§5.5 Paardencoaching implementeren

Wanneer we kijken naar paardencoaching is het eerst van belang dat we de jeugdhulpverleners kennis laten maken met deze vorm van coaching en de meerwaarde hiervan. Dit kan gedaan worden door een paardencoach voorafgaand aan het implementatieproces uit te nodigen binnen de jeugdzorginstelling waar paardencoaching ingezet gaat worden als nieuwe interventie. Enerzijds is het goed om de jeugdhulpverleners kennis mee te geven over het ontstaan van paardencoaching en de positieve resultaten die hier tot nog toe uit voortgekomen zijn. Daarnaast is het goed om de jeugdhulpverleners ook praktische informatie te geven over hoe een coachingssessie er bijvoorbeeld uit ziet en wat dit met kinderen en jongeren kan doen. Het is daarbij goed om stil te staan bij hoe deze jongeren na zo'n sessie het beste kunnen worden opgevangen. De samenwerking tussen jeugdhulpverleners en paardencoaches is hierbij erg belangrijk. Het kennis laten maken en het geven van informatie zal dan de eerste fase zijn van het implementatieproces. Hierdoor zal nog maar een klein deel van de jeugdhulpverleners aangesproken worden en gemotiveerd raken om daadwerkelijk paardencoaching voor te stellen aan de jongeren waarmee ze werken.

Aan de andere kant geven paardencoaches terug dat paardencoaching lastig uit te leggen is, maar dat je het als jeugdhulpverlener moet ervaren (C. Beets – van der Hoeft, A.2.61, 26-03-2014). Alleen op die manier kan je als jeugdhulpverlener voelen wat het contact met een paard met je kan doen en welke inzichten het kan geven. Dit sluit mooi aan bij de volgende fase van het implementatieproces. Namelijk de interactieve en educatieve bijeenkomsten. Wanneer jeugdhulpverleners ervaren wat paardencoaching precies inhoudt door zelf bij het paard te gaan staan, kunnen ze enthousiast raken. Ze zullen op die manier een beter beeld ontwikkelen bij de werking van paardencoaching en de jongeren waarbij dit goed zou kunnen aansluiten.

Bovendien geven paardencoaches aan dat het goed is voor jeugdhulpverleners om eerst hun eigen knelpunten en blinde vlekken boven tafel te krijgen. Door hier bekend mee te raken weet je als jeugdhulpverlener beter waar je valkuilen zich bevinden en ontstaat er meer zelfinzicht. Op die

manier ben je als jeugdhulpverlener ook beter in staat de jongeren te helpen en te ondersteunen in het dagelijks leven.

Om er daadwerkelijk voor te zorgen dat jongeren doorverwezen worden naar een paardencoach is het goed om kritisch te blijven kijken naar de samenwerking tussen de jeugdhulpverlener, de paardencoach en eventueel de jongere. Samenwerking tussen jeugdhulpverlener en paardencoach is belangrijk wanneer we kijken naar allereerst de doorverwijzing zelf. Er moet aangestuurd worden dat jeugdhulpverleners blijven werken met deze nieuwe interventie en dus daadwerkelijk ook gaan doorverwijzen naar een paardencoach. Hierbij is het belangrijk om te ontdekken welke paardencoach goed bij de desbetreffende jongeren zal passen. Overleg tussen jeugdhulpverlener en paardencoach is belangrijk. Ook wanneer het gaat over de problematiek.

Wanneer de jongere daadwerkelijk naar een paardencoach gaat, zal het volgens de paardencoaches zelf goed zijn wanneer de jeugdhulpverlener, of beter nog, de ouder(s) of een ander belangrijk persoon in het leven van de jongere hierbij ook aanwezig is. Wanneer dit niet mogelijk is, wat binnen de doelgroep jeugdzorg regelmatig voorkomt, zou het volgens een aantal paardencoaches wenselijk zijn wanneer er een jeugdhulpverlener mee komt (C. Beets – van der Hoeft, B.2.37, 26-03-2014). Dit is overigens alleen wenselijk wanneer dit niet belemmerend werkt voor de jongere. Dat heeft vooral te maken met het vertrouwen dat de jongere heeft in de jeugdhulpverlener of ouder(s).

Het voordeel is, wanneer een jeugdhulpverlener mee gaat naar de sessie, hij precies mee krijgt wat er tijdens de sessie naar boven komt. Aangezien niet alle jongeren al in staat zijn om terug te vallen op hun zelfreflecterend vermogen, is het de taak van de jeugdhulpverlener deze jongeren hierin te ondersteunen. Met dit zelf reflecterend vermogen bedoelen we dat de jongeren over zichzelf kunnen nadenken met de opgedane inzichten en hier op een proactieve manier vorm aan kunnen geven om een belemmering op te lossen. Een juiste overdracht, dus samenwerking, en de aanwezigheid van de jeugdhulpverlener zelf tijdens deze sessie is zeer wenselijk voor een goed resultaat.

Hoofdstuk 6 Op welke wijze kan Caprilli Coaching & Training mogelijkheden bieden voor jongeren in de leeftijd van 12-18 jaar uit de doelgroep jeugdzorg en wat kunnen sociaal pedagogisch hulpverleners hierin bijdragen?

In dit hoofdstuk wordt de mogelijke rol van Caprilli Coaching & Training en die van de sociaal pedagogisch hulpverlener beschreven voor jongeren in de leeftijd van 12-18 jaar uit de doelgroep jeugdzorg. In paragraaf 6.1 wordt toegespitst op de rol van Caprilli Coaching & Training voor de jongeren, de context van de jongeren en de sociaal pedagogisch hulpverleners. Vervolgens wordt in paragraaf 6.2 beschreven wat de rol van de sociaal pedagogisch hulpverleners kan zijn voor, tijdens en na een sessie paardencoaching.

§6.1 Bijdragen Caprilli Coaching & Training

6.1.1 Voor de jongere zelf

Paardencoaching kan worden ingezet voor het vergroten van een ieder zijn blinde vlek (P. Veenstra, A.15.5, 17-04-2014). Via paardencoaching kan Caprilli Coaching & Training eraan bijdragen om jongeren het vertrouwen dat ze verloren hebben in anderen weer terug te vinden door eerst op een paard te gaan vertrouwen en veel belangrijker nog, daarna in zichzelf. Ze kunnen zich geliefd en geaccepteerd gaan voelen doordat Caprilli Coaching & Training ze coacht in het contact maken met het paard. Door terug te geven wat het paard laat zien tijdens een sessie zal de jongere geprikkeld worden om niet meer alleen vanuit hun hoofd te 'leven', maar ook dichterbij hun gevoel te komen (L. Klaassen, B.1.33, 24-03-2014; C. Camp, B.11.14, 23-04-2014). Wanneer een jongere in contact komt met een paard en deze bijvoorbeeld gaat borstelen als middel om contact te maken, zien we dat de verhalen vanzelf kunnen komen (L. Klaassen, B.1.24, 24-03-2014). Daarnaast is een paard in staat om jongeren duidelijk te maken wat respect en verantwoordelijkheid is (R. Hagendorn, B.5.35, 10-04-2014; N. Dunker, B.8.20, 16-04-2014). Een paard kan dit alleen niet zonder een paardencoach die de feedback van het paard vertaalt. Gewoon een paard en een jongere samen geeft al contact, maar om een diepere dimensie te krijgen, en dus de jongere echt ergens bewust van te laten worden, is er een paardencoach nodig. Deze rol kan Caprilli Coaching & Training innemen. Er hoeft niet een ingewikkeld programma achter te zitten. Puur de gelegenheid creëren voor de jongeren om in contact te komen met het paard en ze hier vervolgens in te coachen is voldoende (I. Kroesen, B.3.46, 03-04-2014; A.K. Blom, B.14.26, 25-04-2014).

Er zijn verschillende programma's bekend waarin jongeren samen met een paardencoach een traject in gaan om meer zelfvertrouwen te krijgen, trauma's te verwerken of weer terug gaan naar de basis: Respect en verantwoordelijkheid (R. Hagendorn, B.5.35, 10-04-2014; T. Brouwer, B.13.40, 28-04-2014; A.K. Blom, B.14.30, 25-04-2014; J. Smulders, B.4.24, 04-04-2014). Daarnaast komen deze jongeren in de leeftijd van 12-18 jaar in een fase waarin ze in een omslag zitten. Ze ontdekken dat de wereld verwachtingen van ze heeft, dat ze zich moeten profileren en dat ze bij een groep willen en soms moeten horen (I. Kroesen, B.3.44, 03-03-2014). Dit laatste zijn opgelegde gedragingen. Paardencoaching kan helpen om de balans te houden of opnieuw te vinden, door bij de kern te blijven, namelijk bij zichzelf. Hiernaast gaan de jongeren ontdekken wat jezelf zijn precies inhoudt (F. van der Lijn, B.10.29, 23-04-2014; P. Veenstra, B.15.16, 17-04-2014). Hierbij moet rekening gehouden worden met de context waarin de jongere leeft. Wanneer de context van de jongere er niet bij

betrokken wordt en dus niet op de hoogte is van het leerproces, zal paardencoaching minder effectief zijn (S. Bosveld, B.6.25, 11-04-2014; A.K. Blom, B.14.30, 25-04-2013; N. Dunker, B.8.21, 16-04-2014).

6.1.2 Context

Caprilli Coaching & Training kan mogelijkheden bieden voor deze jongeren omdat ze naast de jongeren zelf, ook de context van de jongere bewust kunnen maken. De ouder(s), SPH'er of een ander belangrijk persoon in het leven van de jongere gaat mee naar de coachingssessie. De reden hierachter is dat je een jongere nooit los kan zien van zijn systeem (R. Hagendorn, B.5.2, 10-04-2014; I. Kroesen, B.3.48, 03-04-2014). Het merendeel van de paardencoaches geeft aan dat het een meerwaarde is wanneer één of beide ouders of een ander belangrijk persoon in het leven van de jongere aanwezig is bij de sessie. Dit is enerzijds omdat de jongere nog niet voldoende zelfreflecterend vermogen heeft, anderzijds omdat de context van de jongere belangrijk is, omdat deze de jongere beïnvloedt (N. Dunker, B.8.21, 16-04-2014). Bijvoorbeeld: De jongere werkt aan zijn eigenwaarde en de verwachtingen van zijn omgeving binnen de paardencoaching. Wanneer de omgeving van de jongere niet is veranderd, doordat niemand mee heeft ervaren wat er zich heeft afgespeeld, kan een terugval een logisch gevolg zijn.

De loyaliteit die jongeren hebben naar hun ouders toe speelt een belangrijke rol. Jongeren willen graag gezien en begrepen worden door hun ouders. Hoe ouders over iets denken of hoe ze zich gedragen is voor een jongere belangrijk, ze snakken naar erkenning. Daarom is het volgens paardencoaches belangrijk dat ouders aanwezig zijn bij de sessies en meekrijgen wat er bij hun kind speelt (N. Dunker, B.8.21, 16-04-2014; R. Hagendorn, B.5.2, 10-04-2014; I. Kroesen, B.3.48, 03-04-2014, A.K. Blom, B.14.26, 25-04-2014).

Daarnaast pikt een jongere spanning op van zijn omgeving. Wanneer de omgeving van de jongere zich hiervan bewust wordt, kunnen zij de jongere ondersteunen om van deze spanning af te komen. Caprilli Coaching & Training kan hierin ondersteunen door tijdens de sessie te laten zien aan de ouders wat alle spanning met de jongere doet door de reactie van het paard hierop te vertalen. Daarbij is het wenselijk dat ouders zelf ook gecoacht worden door Caprilli Coaching & Training om zich bewust te worden van eigen spanningen en tegelijkertijd hun zelfreflecterend vermogen in gang te zetten. Hierdoor is het mogelijk dat de ouders van de jongere meer rust gaan ervaren en de jongere dus ook minder spanning oppikt (S. Bosveld, B.6.25, 11-04-2014).

Eén paardencoach geeft aan dat wanneer er niemand uit de context van de jongere aanwezig kan zijn, zij een overdracht maakt voor de ouders of een ander belangrijk persoon uit het leven van de jongere. Dit is wenselijk omdat op die manier de context van de jongeren betrokken wordt (R. Hagendorn, B.5.20, 10-04-2014). In deze overdracht wordt beschreven wat er tijdens de sessie is gebeurd, hoe ze hier tijdens de sessie mee bezig zijn geweest en eventueel hoe dit verder uitgestippeld wordt in andere sessies (R. Hagendorn, B.5.2, 10-04-2014). Caprilli Coaching & Training kan in dit geval dan ook een beknopte weergave geven van wat er in de sessies naar voren komt om de ouders/context inzicht te geven. Vaak zien we dat ouders bij jongeren uit de doelgroep jeugdzorg buiten beeld zijn. In dit geval werkt Caprilli Coaching & Training nog niet met jongeren waarbij het zelfreflectief vermogen nog minimaal ontwikkeld is, wanneer dit in de toekomst wel het geval zou zijn is het wenselijk wanneer Caprilli Coaching & Training met een overdracht gaat werken.

6.1.3 Voor de hulpverlening

Caprilli Coaching & Training kan door hun kennis veel betekenen voor jeugdhulpverleners. Doordat een paard zo eerlijk en waardevrij spiegelt richting de jongeren, komen er dingen naar boven waar

de hulpverlening soms niet meer bij komt (L. Klaassen, 1.24, 24-03-2014; R. Hagendorn, 5.28, 10-04-2014; T. Brouwer, 13.36, 28-04-2014; A.K. Blom, 14.31, 25-04-2014; N. Brouwer, 7.28, 11-04-2014). Caprilli Coaching & Training kan aan de slag gaan met deze jongeren en betreft hierin de hulpverlening door een terugkoppeling te geven van het naar boven gekomen thema bij de jongere of doordat de SPH'er aanwezig is.

Wanneer tijdens een sessie de jongeren in contact komen met het paard en daarbij ook los komen van hun hoofd en meer in contact komen met hun gevoel, is het van belang zorgvuldig om te gaan met hetgeen dat naar boven komt. Caprilli Coaching & Training is in dit geval dan een onmisbare sleutel in de ontwikkeling van de jongere. Doordat er dingen naar boven komen die in een gesprek, zonder gebruik van een paard, minder snel of niet ter sprake komen. De taak van Caprilli Coaching & Training is dan allereerst om deze informatie zorgvuldig terug te koppelen aan de jeugdhulpverleners. Zij hebben hier dan weet van en kunnen hier in het begeleiden van de jongeren in het dagelijks leven op door gaan. Vervolgens is het mogelijk dat Caprilli Coaching & Training deze jongeren vaker ontvangt en in contact laat komen met het paard om te oefenen met de naar voren gekomen thema's. Vervolgens is het de bedoeling dat deze uitkomsten opnieuw worden teruggekoppeld aan de jeugdhulpverleners. Er ontstaat dan een samenwerking waarin Caprilli Coaching & Training de verbindende schakel is tussen het paard, de jongeren en de sociaal pedagogisch hulpverleners (jeugdhulpverleners).

§6.2 Bijdragen sociaal pedagogisch hulpverleners

6.2.1 Paardencoaching met 2 professionals

De Amerikaanse organisatie EAGALA, die zich inzet voor de ontwikkeling en professionalisering van therapie en coaching met behulp van paarden, benoemt in zijn theorie dat je eigenlijk nooit alleen een sessie mag geven.

Je gaat altijd met twee personen aan het werk, dit om zowel de fysieke als emotionele veiligheid van de coachees optimaal te waarborgen (EAGALA, 2010). Deze twee personen zijn een 'Mental health professional' en een 'Equine professional'. De Equine professional is degene die de veiligheid van het paard en het paardengedrag in de gaten houdt en teruggeeft (L. Klaassen, A.1.37, 24-03-2014; C. Beets – van der Hoeft, A.2.37, 26-03-2014). De Mental Health professional is de hulpverlener die het zelfhelend vermogen aanspreekt en daarin ondersteunt. Het is daarbij goed wanneer de Mental Health professional in staat is om alle kennis die hij bezit niet meteen op tafel te gooien, maar samen met de Equine professional, het paard en de coachee op zoek gaat naar oplossingen (C. Beets – van der Hoeft, B.2.35, 26-03-2014).

6.2.2 Paardencoach met dubbele rol

Er zijn paardencoaches die zowel de rol als Equine professional als de rol van Mental Health professional op zich kunnen nemen. Ze hebben dan voor beide 'rollen' een opleiding of training gevolgd. Zij zijn er voorstander van wanneer het gewoon bij één persoon blijft (L. Klaassen, D.1.37, 24-03-2014). Dit is financieel gezien ook aantrekkelijker dan wanneer je met twee professionals werkt. Soms is het ook lastig voor de jongeren om opnieuw in gesprek te gaan met een professional of therapeut omdat er al vele zijn langs gekomen in hun leven.

De jongeren ontwikkelen sociaal wenselijk gedrag ten overstaan van de professionals (T. Brouwer, B.13.36, 28-04-2014). Wanneer het bij een professional blijft die zowel de Mental Health als Equine 'rol' kan vervullen, voelt dit voor de jongere wat luchtiger aan. Het is immers ook een vorm van coaching, en geen therapie (C. Beets – van der Hoeft, B.2.55, 26-03-2014).

6.2.3 SPH'er mee naar paardencoaching

Wanneer het niet mogelijk is dat de paardencoach beide rollen vervult is het van waarde wanneer de SPH'er van de leefgroep van de jongere mee gaat naar de sessie. We gaan er dan van uit dat de jongere geen familielid of kennis heeft die mee kan/mag gaan. Als dit wel het geval is, is het wenselijk wanneer dat die met de jongeren mee gaan, aangezien zij bij het systeem van de jongeren horen (N. Dunker, B.8.23, 16-04-2014). Tijdens coaching wordt er, zoals eerder in deze scriptie beschreven, gewerkt met het zelfreflecterend vermogen van de coachee. We zien dat dit bij jongeren vaak nog niet voldoende ontwikkeld is. Daarbij komt dat de jongeren uit de doelgroep jeugdzorg vaak beschadigd zijn in het verleden, dit verstoort de ontwikkeling van een reflectief geheugen (Nicolai, 2001). In de hulpverlening gaan we er van uit dat de jongeren nog niet (geheel) in staat zijn hierop te reflecteren en hiervoor zelf oplossingen te bedenken (I. Kroesen, B.3.37, 03-04-2014). De SPH'er kan in dit geval waken over het proces wat de jongere (vaak) na de sessie doormaakt (I. Kroesen, B.3.43, 03-04-2014; I. Kroesen, B.3.37, 03-04-2014). Door bij de sessie aanwezig te zijn zal de SPH'er zelf ook zien en ervaren wat het paard teruggeeft en hij kan dit later gebruiken om hierover verder in gesprek te gaan. Paardencoaching kan dus een middel zijn om weer in gesprek te raken met de jongeren. Door de eerlijke feedback van het paard is er een grote kans dat er door de sociaal wenselijke muur van de jongeren heen geprikt wordt.

6.2.4 Rol SPH'er na de sessie

Enkele paardencoaches die werken met jongeren geven aan het einde van de sessie ook altijd een overdracht mee. (N. Brouwer, B.7.28, 11-04-2014) Dit kan mondeling zijn of schriftelijk, dit laatste is wanneer er niemand is om mee te gaan. Helaas, in dit geval, wordt door paardencoaches ook aangegeven dat een sessie niet vast te leggen is, je het moet ervaren. Wanneer er niemand van het team bij geweest is, is de kans aanwezig dat de jongeren en de SPH'er geen echt contact kunnen krijgen over wat er in de sessies naar voren komt. Hierdoor zal een deel van de waarde van paardencoaching verloren gaan, aangezien de jongeren nog niet in staat zijn geheel zelf tot een oplossing te komen of überhaupt alle indrukken te ordenen.

Een belangrijke rol van de SPH'er is om na de sessie, wanneer de jongeren weer in hun 'normale' omgeving zijn, uit te leggen wat er precies gebeurd is (S. Bosveld, B.6.33, 11-04-2014). Door paardencoaching kom je weer in contact met je gevoel, in plaats van met je hoofd (S. Bosveld, B.6.28, 11-04-2014). Dit kan erg verwarrend zijn voor de jongeren. Daarnaast is het goed om als SPH'er bij de sessie aanwezig te zijn, omdat je dan ook kan begrijpen waarom de jongeren reageren zoals ze reageren na een sessie. Dit kan verdriet zijn, maar ook drukte of spanning die los komt. Wanneer een SPH'er weet wat er aan de orde is geweest tijdens de sessie, kan hier op ingespeeld worden.

Het is dan vervolgens ook de taak van de SPH'er om deze interventie voort te zetten. Dit kan zijn door alleen met de jongeren in gesprek te gaan en paardencoaching dus als middel te gebruiken om opnieuw in contact te komen. En daarnaast kan de SPH'er samen met de jongere in gesprek gaan over een vervolgsessie.

Hoofdstuk 7 De conclusie en de aanbevelingen

§7.1 De conclusie

In dit onderzoek zijn we opzoek gegaan naar de mogelijkheden van paardencoaching voor jongeren in de leeftijd van 12-18 jaar uit de doelgroep jeugdzorg en naar de overeenkomsten binnen de werkwijze van de geïnterviewde paardencoaches. Daarnaast zijn we opzoek gegaan naar wat een SPH'er kan toevoegen in dit proces. Wij kunnen concluderen dat wij antwoorden hebben gevonden op bovenstaande doelstellingen door het interviewen van vijftien geschoolde paardencoaches en het doen van een literatuuronderzoek. Hiermee kunnen wij antwoorden geven op de eerder geformuleerde probleemstelling. Deze antwoorden zijn, aan de hand van de hoofdvraag en deelvragen van dit onderzoek, in deze paragraaf samengevat.

In deelvraag 1 stond de volgende vraag centraal: "Wat is paardencoaching en in hoeverre zijn er overeenkomsten binnen de werkwijze van paardencoaches met jongeren in de leeftijd van 12-18 jaar in Nederland?" Paardencoaching is een directe, maar waarde vrije manier van feedback, welke een paard geeft aan de coachee, vertaald door de paardencoach (N. Brouwer, A.7.32, 11-04-2014; N. Dunker, A.8.31, 16-04-2014; C. Beets – van der Hoeft, A.2.49, 26-03-2014). Na het interviewen van vijftien geschoolde paardencoaches, kunnen wij concluderen dat er verschillen, maar ook overeenkomsten zijn binnen de werkwijze.

- We hebben ontdekt dat het per paardencoach verschilt of er gebruik gemaakt wordt van een leerdoel die van te voren wordt opgesteld. Als overeenkomst komt naar voren dat er bij paardencoaching niet altijd sprake is van het beantwoorden van de hulpvraag die van tevoren is opgesteld. In elke sessie met een coachee reageert een paard het sterkst op die aspecten in het gedrag of houding van de coachee die voor het welzijn van het paard zelf op dat moment het meest relevant zijn.
- Een coachee meldt zich aan bij een paardencoach, dit kan uit eigen initiatief, maar ook omdat ze worden doorverwezen. Een overeenkomst is dat alle paardencoaches die wij gesproken hebben, van te voren een korte intake houden met de coachee. Een verschil is dat de ene paardencoach dit kort doet bij de paarden zelf en de andere neemt hier wat langer de tijd voor in een aparte ruimte.
- Een verschil tussen paardencoaches is dat een deel benoemt dat er na één sessie al voldoende informatie naar boven is gekomen en meerdere sessies niet nodig zijn. Een ander deel benoemt juist dat meerdere sessies waardevol zijn, omdat er dan geoefend kan worden met nieuw gedrag terwijl het paard hier feedback op geeft.
- Het verschilt per paardencoach hoe lang een sessie duurt. Dit ligt bijvoorbeeld aan de hoeveelheid tijd die ze rekenen voor een intake en een afsluiting. Wat overeen komt is dat paardencoaches aangeven dat ze binnen enkele minuten al genoeg informatie hebben gekregen om hier tijdens de rest van de coachingssessie mee aan de slag te gaan.
- De locatie waar de sessie plaatsvindt, verschilt per paardencoach. Sommigen gebruiken een rijbak en zetten hierin een stuk af. Het paard is tot op zekere hoogte vrij om weg te lopen van de coachee. Andere paardencoaches, coachen bijvoorbeeld in een weiland waarin een paard vrij is om zichzelf aan te bieden en dus ook weer weg te lopen. Vaak zien we bij paardencoaching met jongeren in de leeftijd van 12 -18 jaar dat ze beginnen met de verzorgende taken op stal, om op die manier het contact te laten ontstaan.
- De ene paardencoach maakt tijdens de sessie gebruik van opdrachten. Deze opdrachten zijn bedoeld om contact te maken en iets van het paard te vragen. Andere paardencoaches willen hun sessie minder vast leggen en houden het maar bij één opdracht, namelijk het contact maken.

- Een overeenkomst is dus dat de coachee contact moet maken met het paard en aan de hand daarvan het paard informatie geeft over de coachee. De paardencoach geeft dit terug aan de coachee.
- We zien duidelijk twee manieren van het teruggeven als het gaat om vertalen van de boodschap van het paard. De ene groep paardencoaches geven heel feitelijk terug wat een paard laat zien. Hierin geven ze niet tot nauwelijks een waardeoordeel aan wat er gebeurt. De coachee is vrij om zelf een invulling te geven aan hetgeen dat benoemd wordt door de paardencoach. De andere paardencoaches geven meer feedback om te ontdekken waar je blinde vlek zit. Hierin vult de paardencoach meer in wat het gedrag van het paard zou kunnen betekenen. In beide gevallen, dit is dus een overeenkomst, is er ruimte voor de coachee om aan te geven of hij dit herkent of niet, met een kijk op het dagelijks leven.
- Een overeenkomst tussen alle paardencoaches is dat na de sessie nog de tijd wordt genomen om de sessie te laten 'landen' bij de coachee. De ene paardencoach neemt hier uitgebreider de tijd voor dan de ander, maar wat overeenkomt is dat alle paardencoaches het belangrijk vinden dat de coachee goed en 'veilig' naar huis gaat.

Hieruit concluderen wij dat het overstijgende doel van paardencoaches is om de coachee terug te brengen naar zijn eigen kracht door de feedback van het paard, zonder waardeoordeel en zo duidelijk mogelijk terug te geven aan de coachee.

Binnen deelvraag 2 zijn we opzoek gegaan naar een antwoord op de volgende vraag: "Binnen welke vormen van hulpverlening wordt paardencoaching al toegepast binnen de jeugdzorg en wat zijn de ervaringen van de jongeren en hulpverleners?" Paardencoaching is binnen enkele vormen van jeugdhulpverlening toegepast, maar neemt nog nergens een vaste plek in binnen de hulpverleningstrajecten van een organisatie. Binnen de organisaties LSG-Renray Eefde, Intermetzo Zonnehuizen (locatie Veldheim) en 't Roborstje (bijzondere jeugdzorg) is bekend dat er jongeren en jeugdhulpverleners ervaring hebben met paardencoaching. Binnen de meeste organisaties is paardencoaching niet bekend en weten jongeren en jeugdhulpverleners niet wat het inhoudt. Hieruit kunnen wij concluderen dat paardencoaching binnen de jeugdzorg nog geen tot weinig aandacht krijgt. De ervaringen van jongeren en jeugdhulpverleners welke wel in aanraking zijn gekomen met paardencoaching zijn op een enkeling na, erg positief. Het enige punt van kritiek van hen is de verwachting van de jongeren bij de naam paardencoaching. Veel jongeren denken meteen aan paardrijden. De conclusie die wij hieruit trekken is dat het weinig inzetten van paardencoaching niet ligt aan de ervaringen van jongeren en jeugdhulpverleners.

In deelvraag 3 hebben wij de volgende vraag onderzocht: "In hoeverre is er behoefte aan paardencoaching binnen de jeugdzorg in Nederland en in hoeverre zijn er al positieve effecten aangetoond met behulp van paardencoaching?" Wij concluderen dat de behoefte niet groot is vanwege de onduidelijkheid over wat paardencoaching eigenlijk inhoudt en het kostenplaatje wat hangt aan paardencoaching. Dit concluderen wij op basis van het feit dat er vanuit de jeugdzorg nog niet of nauwelijks vraag is naar paardencoaching, zo geven de paardencoaches zelf aan (R. Hagendorn, C.5.26, 10-04-2014; T. Brouwer, A.13.38, 28-04-2014). Er zijn weinig wetenschappelijke onderzoeken en harde bewijzen over de (positieve) effecten van paardencoaching, hierdoor blijft er onduidelijkheid bestaan en is het niet aantrekkelijk om als nieuwe interventie te implementeren. Buitenstaanders hebben behoefte aan wetenschappelijke bewijzen. De geringe inzet van paardencoaching binnen de jeugdzorg heeft dus ook met het ontbreken hiervan te maken.

Deelvraag 4 stond in het teken van de volgende vraag: "Op welke wijze kan paardencoaching zo nauwkeurig en betrouwbaar mogelijk omschreven worden voor hulpverleners werkend met de doelgroep jeugdzorg?"

Wij kunnen concluderen dat het concreet omschrijven van paardencoaching lastig is, maar niet onmogelijk. Wanneer we kijken naar implementaties van andere interventies zien we dat het allereerst belangrijk is dat jeugdhulpverleners ontdekken wat de (positieve) effecten zijn van paardencoaching voor de doelgroep jeugdzorg. Op die manier raken de hulpverleners enthousiast om deze interventie te gaan inzetten voor deze jongeren. Er is nu nog veel onduidelijkheid over het fenomeen paardencoaching, dit maakt het moeilijk om paardencoaching te implementeren in de jeugdzorg. Paardencoaches erkennen dit en geven aan dat het ervaren van een sessie de beste omschrijving is. Dit draagt ook bij aan het enthousiasmeren van jeugdhulpverleners om de implementatie succesvol te laten verlopen. Dit enthousiasme is nodig om de fasen van implementatie zo goed mogelijk te doorlopen.

In de laatste deelvraag, nummer 5, staat de volgende vraag centraal: “Op welke wijze kan Caprilli Coaching & Training mogelijkheden bieden voor jongeren in de leeftijd van 12-18 jaar uit de doelgroep jeugdzorg en wat kunnen sociaal pedagogisch hulpverleners hierin bijdragen?” Wij kunnen concluderen dat Caprilli coaching & Training veel kan betekenen voor deze jongeren en dat SPH’ers wel degelijk kunnen bijdragen aan paardencoaching, zowel voor, tijdens, en/of na de sessie. Caprilli Coaching & Training kan er door middel van paardencoaching voor zorgen dat de jongeren meer zelfvertrouwen krijgen, trauma’s verwerken of weer teruggaan naar de basis: Respect en verantwoordelijkheid (R. Hagendorn, B.5.35, 10-04-2014; T. Brouwer, B.13.40, 28-04-2014; A.K. Blom, B.14.30, 25-04-2014; J. Smulders, B.4.24, 04-04-2014). Daarbij stimuleert het de jongeren, ongeacht de eisen van anderen, dichtbij zichzelf blijven. Het contact met het paard alleen is niet genoeg, er is iemand nodig die de feedback van het paard vertaalt. Deze rol kan Caprilli Coaching & Training innemen. Een jongere kun je niet los zien van zijn systeem. Wanneer een jongere gecoacht wordt door middel van en paard, is het wenselijk dat hierbij iemand uit het systeem van de jongere aanwezig is. Caprilli Coaching & Training kan hierbij aan het systeem laten zien waar de jongere vast loopt en waar het ondersteuning nodig heeft. Dit omdat het zelfreflectief vermogen van de jongere zelf nog niet volledig ontwikkeld is. Daarnaast kan Caprilli Coaching & Training personen uit het systeem van de jongere, ouder(s) of SPH’er, ook coachen om ze inzicht te geven in hun blinde vlek. Caprilli Coaching & Training kan voor de hulpverlening een belangrijke sleutel zijn in het contact met de jongere. Dit kan door middel van de aanwezigheid van de ouder(s) of SPH’er bij de sessie of doordat Caprilli Coaching & Training een overdracht maakt. Hierdoor hebben de ouder en/of SPH’er weet van de dingen die spelen bij de jongere. Hier kan in een gesprek verder op door worden gegaan, ook om de jongere eventueel te stimuleren opnieuw naar een sessie te gaan. Soms neemt de SPH’er zelf ook een rol in binnen de coachingssessie, dit gebeurt soms om de emotionele veiligheid van de jongere extra te kunnen waarborgen. Vaak zie je echter dat paardencoaches een dubbele rol op zich nemen en zelf zowel voor de emotionele als fysieke veiligheid van de jongeren instaan.

Terugkomend op de hoofdvraag van ons onderzoek: “Op welke wijze kan het fenomeen paardencoaching zo nauwkeurig en betrouwbaar mogelijk beschreven worden, waardoor de mogelijkheden van paardencoaching voor jongeren in de leeftijd van 12-18 jaar uit de doelgroep jeugdzorg en de mogelijke bijdrage van sociaal pedagogisch hulpverleners in dit proces zichtbaar worden voor Caprilli Coaching & Training?” Wij hebben paardencoaching omschreven in een factsheet. Eveneens beschrijven wij hierin de mogelijkheden van paardencoaching voor jongeren in de leeftijd van 12-18 jaar uit de doelgroep jeugdzorg en de mogelijke bijdrage van een SPH’er. Wij kunnen concluderen dat omschrijven niet voldoende is en dat het ervaren van paardencoaching een belangrijke rol speelt in het inzichtelijk maken van dit opkomende fenomeen.

§7.2 De aanbevelingen

Na veel informatie te hebben verkregen binnen dit onderzoek naar paardencoaching en de mogelijkheden hiervan voor de doelgroep jeugdzorg, willen wij graag een aantal aanbevelingen doen richting Caprilli Coaching & Training, de opdrachtgever van dit onderzoek, en hiermee andere paardencoaches.

7.2.1 Aanbeveling 1: Het organiseren van kennismakingsworkshops

Veel paardencoaches geven aan dat de essentie van paardencoaching bijna niet in woorden te omschrijven is en al helemaal niet te filmen is. Op film is niet over te brengen wat er gebeurt tijdens een sessie. De meeste filmpjes die te vinden zijn op internet doen paardencoaching tekort. Van paardencoaches kregen wij terug dat wanneer je echt wilt weten wat paardencoaching is, je het moet ervaren (C. Beets – van der Hoeft, A.2.47, 26-03-2014; C. Beets – van der Hoeft, A.2.61, 26-03-2014). Om de doelgroep jeugdzorg hier kennis mee te laten maken, kan Sylvia Bosveld als eigenaar van Caprilli Coaching & Training (en met haar andere paardencoaches), bijvoorbeeld een kennismakingworkshop organiseren voor hulpverleners binnen de doelgroep jeugdzorg. In deze kennismakingworkshop ervaren jeugdhulpverleners de mogelijkheden van paardencoaching. Na afloop kan er door middel van onze factsheet (zie aanbeveling 3) stil worden gestaan bij de mogelijkheden van paardencoaching voor de doelgroep jeugdzorg. Wie weet is het ook interessant om met de hogere lagen uit een organisatie kennismakingworkshops te doen, om beter door te dringen in organisaties.

Om een grotere doelgroep te bereiken, bevelen wij paardencoaches aan om kennismakingworkshops te organiseren voor hulpverleners binnen de doelgroep jeugdzorg. Op deze manier krijgt paardencoaching aandacht en kan er enthousiasme ontstaan door de waardevolle ervaring van een coachingssessie.

7.2.2 Aanbeveling 2: Verfilmen van een succesverhaal

Een waargebeurd verhaal waarin een jongere en het effect van paardencoaching op zijn leven wordt gevolgd en verfilmd. Dit spreekt het thematische appèl aan van jongeren, jeugdhulpverleners en andere geïnteresseerden. Het thematische appèl doet een beroep op associaties, herkenbaarheid van een situatie of onderwerp en het zet aan tot actie (Vanherreweghe, z.d.). Op deze manier bereikt paardencoaching een grotere doelgroep. De mogelijkheden van paardencoaching voor de doelgroep jeugdzorg worden op deze manier in beeld gebracht en dit kan bijvoorbeeld de verbeeldingskracht van jeugdhulpverleners aanwakken. Wij zijn ons er wel van bewust dat er een kostenplaatje hangt aan deze aanbeveling, maar dit is eigenlijk niet te voorkomen. Het verfilmen van waargebeurde verhalen is populair en na het jaar 2000 is er een duidelijke stijging te zien in het aantal hiervan (List of films based on actual events, 2014). Deze aanbeveling klinkt misschien onlogisch, na het lezen van aanbeveling 1, maar een film zoals hierboven genoemd, bestaat nog niet. De meeste filmpjes die op dit moment te vinden zijn op internet zijn niet professioneel en doen paardencoaching inderdaad tekort.

Wij bevelen paardencoaches aan om een waargebeurd verhaal over een jongere en het effect van paardencoaching op zijn leven te (laten) verfilmen, om het thematische appèl en de verbeeldingskracht van jongeren, jeugdhulpverleners en andere buitenstaanders en geïnteresseerden aan te wakken. Dit kan een uitnodiging zijn voor een kennismakingworkshop.

7.2.3 Aanbeveling 3: Factsheet

Het coachen met behulp van paarden kan voor jeugdzorginstellingen volgens ons veel mogelijkheden bieden. Door de waarde vrije feedback van een paard kan er (sneller) meer bereikt worden dan tijdens coaching aan tafel (N. Dunker, A.8.19, 16-04-2014; T. Brouwer, A.13.7, 28-04-2014). Het is voor ons heel duidelijk dat paardencoaching een plek moet gaan krijgen binnen de interventies in de doelgroep jeugdzorg. Wij zijn ervan overtuigd dat veel jongeren, hun omgeving en jeugdhulpverleners hier wat aan kunnen gaan hebben.

Wanneer we dit omdraaien, zien wij ook mogelijkheden voor paardencoaches om te gaan werken met jongeren vanuit de doelgroep jeugdzorg. Vele paardencoaches werken wel eens met kinderen en jongeren maar richten zich vooral op teams en volwassenen. Er zijn ook paardencoaches die alleen werken met kinderen en jongeren, maar zich nog niet hebben gericht op jongeren vanuit de doelgroep jeugdzorg. De reden hiervoor is herhaaldelijk dat er geen geld voor is binnen de jeugdzorg. Wanneer we kijken naar aanbeveling 4 en er komt meer wetenschap, dan zal paardencoaching waarschijnlijk een erkende interventie worden. Hierna zal paardencoaching ook vergoed worden door de zorgverzekeraar (N. Dunker, A.8.7, 16-04-2014).

Wij zien twee kanten, de jeugdzorg en de paardencoaches, welke zoekende zijn naar elkaars mogelijkheden. De juiste verbinding is alleen (nog) niet gevonden. Wij hebben een factsheet ontworpen om de mogelijke eerste stap van deze verbinding te zijn. Het eerst deel van de factsheet geeft een korte introductie over het ontstaan en de inhoud van paardencoaching. Het tweede deel specificeert zich op de doelgroep jeugdzorg: Waarom paardencoaching in de doelgroep jeugdzorg en wat zijn de mogelijkheden van paardencoaching voor jongeren in de leeftijd van 12-18 jaar uit de doelgroep jeugdzorg? Het derde deel richt zich op de mogelijkheden van het implementeren van paardencoaching in de jeugdzorg en de ervaringen van paardencoaches, jongeren en hulpverleners zelf. Wij hebben nagedacht over het verspreiden van de factsheet. Het kan veel opleveren wanneer deze bij de juiste mensen in handen komt. Bijvoorbeeld bij het NJI (Nederlands Jeugd Instituut), dit is het kenniscentrum over jeugd en opvoeding. Op deze website zijn alle erkende jeugdinterventies verzameld. Verder zou deze factsheet ook gepubliceerd kunnen worden op de site van 'paard en levenskunst' (Rutgers, Z.D.). Deze website richt op hulpverlening aan mensen door middel van paarden. Op deze site is al veel wetenschappelijke kennis en theorie verzameld, waaronder ook methodieken van hulpverlening met behulp van paarden, die al worden ingezet. De factsheet kan een mooie toevoeging zijn voor deze website.

7.2.3.1 Verantwoording factsheet (product)

Het product wat dus tot stand is gekomen na dit onderzoek, is een factsheet, geschreven voor hulpverleners uit de doelgroep jeugdzorg. In deze factsheet lichten wij een aantal onderwerpen met betrekking tot paardencoaching toe. Deze factsheet bestaat uit 7 paragrafen. In paragraaf 1 en 2 het ontstaan en de inhoud van paardencoaching. Vervolgens in paragraaf 3,4 en 5 de redenen, mogelijkheden en gewenste resultaten van paardencoaching in de jeugdzorg. Hierna wordt in paragraaf 6 ingezoomd op de mogelijke implementatie van paardencoaching. Tot slot een aantal citaten van paardencoaches, jongeren en hulpverleners over hun kijk op of ervaringen met paardencoaching in paragraaf 7.

Paardencoaching mist een duidelijke en concrete omschrijving. Een factsheet is overzichtelijk, duidelijk en geloofwaardig door de feitelijke insteek. Wij hebben de uitkomsten van dit onderzoek gebundeld in deze factsheet om een kort en bondig beeld te geven van paardencoaching en de mogelijkheden hiervan voor jongeren uit doelgroep Jeugdzorg.

Sylvia Bosveld, onze opdrachtgever en eigenaar van Caprilli Coaching & Training was op zoek naar een beschrijving van paardencoaching om paardencoaching inzichtelijk te maken voor een grotere doelgroep. Deze factsheet draagt hieraan bij en kan verspreidt worden om buitenstaanders in aanraking te brengen met paardencoaching.

Wij bevelen het verspreiden van de door ons gemaakte factsheet aan, zodat paardencoaching en de mogelijkheden hiervan voor doelgroep jeugdzorg concreter worden voor nu nog buitenstaanders. Door deze beschrijving van paardencoaching is een eerste stap gezet in het naar elkaar toe brengen van paardencoaches en de doelgroep jeugdzorg. Het bespreken van deze factsheet voor of na een kennismakingsworkshop kan een waardevolle toevoeging zijn.

7.2.4 Aanbeveling 4: Wetenschap en effectmetingen

Paardencoaches hechten veel waarde aan hun eigen werkwijze. Wij denken dat het goed is om samen te werken als paardencoaches, niet zozeer om dezelfde werkwijze uit te gaan voeren, want dat is niet wat paardencoaches willen, maar wel om de effecten van paardencoaching wetenschappelijk te bewijzen (R. Hagendorn, A.5.36, 10-04-2014). Samenwerken is nog geen wetenschap, maar door samenwerking in bijvoorbeeld effectmetingen kan er wel wetenschap komen. Hierdoor wordt paardencoaching voor buitenstaanders inzichtelijk en betrouwbaar. Daarnaast zullen hierdoor niveau 2 en niveau 3 van de effectenladder van, van Yperen en Veerman beschreven worden. Hierdoor wordt de effectiviteit van paardencoaching steeds meer zichtbaar (NJI, De effectenladder, 2008). Jeugdzorgorganisaties hechten veel waarde aan wetenschappelijk onderbouwde argumenten, voordat een interventie wordt geïmplementeerd. Alvorens er gewerkt kan worden met effectmetingen, moet er gekeken worden op welke manier dit effect gemeten kan worden. Dit verschilt per werkwijze en ligt gecompliceerder dan het lijkt. Er zal een instrument moeten komen welke inzetbaar is bij alle paardencoaches of een groot deel hiervan.

Wij bevelen paardencoaches aan samen op zoek te gaan naar een instrument waarmee het effect van paardencoaching gemeten kan worden. Door wetenschap te creëren, ontstaan er mogelijkheden voor de groei van paardencoaching.

7.2.5 Aanbeveling 5: Bestanddelen sessie

Na dit onderzoek en de vijftien interviews met verschillende paardencoaches willen wij graag een beeld schetsen van de bestanddelen waar een 'ideale' sessie paardencoaching volgens ons aan moet voldoen. Wij vinden het belangrijk dat veiligheid hoog in het vaandel staat bij de paardencoach, paarden blijven dieren. Het is daarom van belang dat de paarden die gebruikt worden voor de coaching, mensgericht zijn en gewend zijn aan jongeren. De ideale duur van een sessie is volgens ons een half- tot anderhalf uur. Dit zal per jongere verschillen, sommige zullen meteen over gaan tot actie, terwijl anderen even nodig hebben om de kat uit de boom te kijken.

Het teruggeven van de feedback van het paard, door de paardencoach, aan de jongere, tijdens de sessie is waardevrij en transparant. Confronterende of directe feedback wordt teruggeven zonder hier een oordeel aan te verbinden. Dit geeft de jongere ruimte om erover na te denken of hij zich hierin herkent, zonder zich aangevallen te voelen. Het gedrag van het paard wordt niet geïnterpreteerd, maar er wordt gevraagd aan de jongere wat het gedrag dat het paard laat zien met hem doet. Om dit te kunnen doen is het van belang dat de paardencoach het paardengedrag kan scheiden van de feedback die het paard teruggeeft.

De aanwezigheid van een ouder of SPH'er raden wij aan, wanneer de jongere dit zelf ook wil, vanwege het feit dat je een jongere nooit los kunt zien van zijn systeem. Ook helpt dit om een beter beeld te krijgen van de sessie(s), dit vergemakkelijkt het napraten over de sessie met de jongere.

Nazorg vinden wij een zeer belangrijk punt. Paardencoaching kan veel los maken bij de jongere en volgens ons is het niet goed om de jongere naar huis te sturen met veel vragen en onduidelijkheden. Wij geloven in het zelfreflectief vermogen van de mens, maar weten ook dat dit bij jongeren nog minder ver ontwikkeld is dan bij volwassenen. Nazorg in de vorm van gesprekken en/of meerdere sessies door de SPH'er en paardencoach is daarom wenselijk.

Wij geven een omschrijving van de bestanddelen die een sessie paardencoaching volgens ons moet bevatten gericht op de doelgroep jeugdzorg. Hierin worden verschillende punten aangestipt die volgens onze opvatting belangrijk zijn om een gewenst resultaat te behalen.

Hoofdstuk 8 De discussie

De hypothese van ons onderzoek luidt: Paardencoaching is een effectieve interventie voor jongeren in de leeftijd van 12-18 jaar uit de doelgroep jeugdzorg. Wij hebben een beschrijving gemaakt van paardencoaching en de mogelijkheden voor de doelgroep jeugdzorg inzichtelijk gemaakt. Daarnaast hebben we beschreven wat een SPH'er hieraan kan toevoegen. Wij kunnen concluderen dat ons onderzoeksdoel daarom bereikt is.

Een sterke kant van het onderzoek dat voor u ligt is dat we hebben gesteld, om de betrouwbaarheid van ons onderzoek te vergroten, dat we alleen paardencoaches interviewen die gediplomeerd zijn. Een ander sterk punt is dat we voor onze theoretische onderbouwing niet uit zijn gegaan van de informatie die te vinden is op sites van paardencoaches zelf.

Om de betrouwbaarheid van dit onderzoek te vergroten hebben wij in ons plan van aanpak een labelsysteem ontwikkeld voor het verwerken en analyseren van de resultaten van de interviews met paardencoaches. Hierin stelden wij dat we na de eerste vier interviews een labelsysteem op zouden zetten, om vervolgens na twee interviews deze opnieuw bij te werken, tot er geen nieuwe (kern)labels bij zouden komen. Op basis daarvan zouden we ontdekken wanneer we de overeenkomsten tussen paardencoaches gevonden hadden.

In de praktijk bleek dit anders. Het is niet gelukt om na het afnemen van de interviews deze meteen te verwerken in een labelsysteem en daarna te bekijken of er nog een interview met een paardencoach noodzakelijk was. Dit is niet gelukt in verband met het plannen van interviews. Elke paardencoach had een drukke agenda en hierdoor waren wij genoodzaakt om voor de zekerheid al meteen vijftien interviews met paardencoaches te plannen aan het begin van ons onderzoek. Op dat moment wisten wij nog niet hoeveel interviews wij nodig hadden. Wij hebben toen besloten om alle vijftien de interviews af te nemen. We hebben hier zo bewust voor gekozen omdat we sommige paardencoaches aan het einde pas konden inplannen, terwijl zij juist heel waardevol kunnen zijn voor ons onderzoek in verband met hun ervaring. Wanneer we hierop zouden wachten en de andere paardencoaches pas hierna hadden gesproken, zouden we niet meer uit komen met de tijd die er voor staat om de rest van het onderzoek uit te voeren.

Met één van de paardencoaches lukte het ons niet om tot een afspraak te komen. Petra Veenstra heeft onze vragen per mail beantwoordt. Deze antwoorden waren zeer waardevol, waardoor we ze wel hebben verwerkt in het labelsysteem.

We hebben voor ons onderzoek niet alleen paardencoaches geïnterviewd die werken met jongeren in de leeftijd van 12-18 jaar. We hebben hier wel naar gezocht, maar er zijn weinig paardencoaches te vinden die zich alleen richten op deze doelgroep. We hebben er uiteindelijk voor gekozen om ook paardencoaches te interviewen die ervaring hebben met jongeren in de leeftijd van 12-18 jaar. Wanneer we alleen de paardencoaches zouden interviewen die alleen met jongeren werken, waren dit er, na onze mening, te weinig om dit onderzoek op te baseren.

Voor een volgend onderzoek is het waardevol om nauwkeuriger de paardencoaches te selecteren en een volgorde van interviewen vast te stellen. Doordat we de interviews ook moesten verwerken en hierin op zoek moesten gaan naar overeenkomsten, was dit binnen dit onderzoek niet mogelijk.

In onze werkwijze beschreven wij dat we naast paardencoaches, ook jeugdhulpverleners en jongeren wilde interviewen, om op die manier te ontdekken wat hun ervaringen zijn met paardencoaching. Dit is helaas niet gelukt vanwege het gebrek aan jeugdhulpverleners en jongeren binnen de jeugdzorg die ervaring hebben met paardencoaching. We hebben instellingen benaderd, waaronder crisis

verblijven, kortverblijf plekken en lang verblijf plekken, met de vraag of ze hun ervaringen wilde delen door middel van een interview. Helaas kwam hier weinig reactie op.

Dit maakt dat ons onderzoek minder betrouwbaar is geworden. Een aantal reacties die we hebben ontvangen van jongeren en hulpverleners komen van derden.

Een ander punt is dat wij beiden hebben gewerkt tijdens dit afstudeerproject. Dit verhoogde de werkdruk enorm. Wij hebben de omstandigheden zo gunstig mogelijk proberen te creëren door bijvoorbeeld samen in een appartement te gaan wonen, onze roosters op elkaar af te stemmen en regelmatig vrij te vragen.

Waar wij tegen aan liepen in het uitvoeren van ons onderzoek, is het gebrek aan wetenschappelijke bronnen over de effecten van paardencoaching. Er zijn er inmiddels een paar te vinden, maar wanneer er meer onderzoek gedaan zou worden naar de wetenschappelijk aantoonbare effecten van paardencoaching, is het voor buitenstaanders inzichtelijker wat paardencoaching te bieden heeft. Wanneer het wetenschappelijk aangetoond wordt, verdwijnt het 'zweverige' deel, wat nu de geloofwaardigheid van paardencoaching nog aantast (zie aanbeveling 4).

Wanneer we kijken naar de betrouwbaarheid van onze bronnen is het goed om kritisch te kijken naar de interviews. We hebben er voor gekozen om iedere paardencoach apart te interviewen. Hier hebben we voor gekozen omdat het binnen de tijd die staat voor dit onderzoek niet haalbaar was om een bijeenkomst te plannen waarop er een voldoende aantal paardencoaches aanwezig kon zijn. Wanneer we er voor hadden gekozen om dit wel te doen en er ook vijftien paardencoaches aanwezig geweest waren, verwachtten we niet dat dit een ander resultaat had gegeven. We merken dat paardencoaches trots zijn op hun visie en deze ook graag delen en verantwoorden. Waarschijnlijk zouden er sommige opmerkingen wat minders scherp gemaakt zijn en daarom zijn we blij dat we iedere paardencoach apart hebben gesproken. Naast dat de paardencoaches hun visie deelden, was het ook waardevol om te horen hoe ze dachten over andere visies.

Vervolgens is het goed om kritisch te kijken naar de validiteit van ons onderzoek. We zijn van mening dat we tijdens de interviews de juiste vragen hebben gesteld. Helpend hierbij was dat we de interviews mondeling hebben afgenomen en niet schriftelijk. Wanneer we ontdekten dat de vraag niet juist geïnterpreteerd werd, konden we hier gelijk een aanvulling bij geven om deze te verduidelijken. Achteraf gezien, zouden wij onze vragenlijst niet aanpassen, omdat deze, na het in elkaar zetten van het labelsysteem, een duidelijk overzicht biedt van de onderwerpen waar we informatie over nodig hadden.

Uiteindelijk leveren wij een onderzoek en product in waar wij trots op zijn. Het is in dit onderzoek gelukt om de verschillen en overeenkomsten tussen paardencoaches op te helderen en deze te beschrijven. Vervolgens hebben we op basis van deze overeenkomsten (en verschillen) een beschrijving kunnen maken over paardencoaching. Hierdoor zijn de mogelijkheden voor jongeren in de leeftijd van 12 -18 jaar uit de doelgroep jeugdzorg helder geworden. Mede met het product wat wij voor ons onderzoek gemaakt hebben, de factsheet, kunnen paardencoaches een duidelijke en onderbouwde weergave van de mogelijkheden van paardencoaching voor deze doelgroep aan jeugdhulpverleners (en andere geïnteresseerden) aanbieden, als eerste stap van de implementatie.

Bibliografie

- (2014, maart 25). Opgehaald van Stap Voorwaarts:
<http://www.stapvoorwaarts.nl/berichten/bericht/2014/03/paardencoaching--appreciative-inquiry.html#sthash.lyQN65of.dpuf>
- Aerschot van, E. (2012, juni 11). *De kracht van reflectieve feedback*. Opgehaald van Tinc:
<http://tinc.eu/de-kracht-van-reflectieve-feedback/>
- Aerschot, E. v. (2012, juni 11). *De kracht van reflectieve feedback*. Opgehaald van Tinc:
<http://tinc.eu/de-kracht-van-reflectieve-feedback/>
- Arnhem, G. (2013, November). *Decentralisatie Jeudzorg - feiten en cijfers*. Opgeroepen op Februrari 25, 2014, van Factsheet jeugdzorg:
http://www.google.nl/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&frm=1&source=web&cd=10&ved=0CIQBEBYwCQ&url=http%3A%2F%2Fwww.arnhem.nl%2FPolitiek_en_organisatie%2FOnderzoek_en_cijfers%2FPublicaties%2FZorg_en_Welzijn%2FFactsheet_jeugdzorg.pdf&ei=0IcMU9jBF4760gXN1IGADw&usg=AF
- Baarda, D., De Goede, M., & Teunissen, J. (2009). *Basisboek Kwaliteit Onderzoek*. Noordhoff Uitgevers.
- Berg, M. v. (z.d.). *Being with Horses*. Opgeroepen op juni 2, 2014, van
<http://www.beingwithhorses.nl/category/ervaringen/particulieren/>
- Berridg, M. (2012). *Spatial and Temporal Aspects of Signalling*. Module 5. p. 2-3
- Blom, B. (Z.D.). *Zorgboerderij Blommendal*. Opgeroepen op Februari 4, 2014, van
<http://www.zorgboerderijblommendal.nl/jweb/index.php/home>
- Bosveld, S., & Tonino, P. (Z.D.). *Caprilli Coaching & Training*. Opgeroepen op Februari 4, 2014, van
<http://www.caprillicoaching.nl/>
- Daamen, W. (2013, December). *Wat werkt bij het implementeren van jeugdinterventies*. Opgeroepen op mei 19, 2014, van Nederlands Jeugd Instituut:
http://www.google.nl/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=5&ved=0CEQQFjAE&url=http%3A%2F%2Fwww.nji.nl%2Fnl%2FWat-werkt-bij-het-implementeren-van-jeugdinterventies.pdf&ei=aaKpU9XYEcXjO6XwgaAG&usg=AFQjCNEkLpRK0_JFUmUZ_taYBV0d01ypQ&sig2=cS6P7iELQqT3v0cr7u
- Dorp, M. v. (2013). De hinnekende hulpverlener. *Jeugd en Co*, p. 24
- EAGALA. (2010). *What is the EAGALA Model?* Opgeroepen op juni 9, 2014, van EAGALA:
http://www.eagala.org/Information/What_Is_EAGALA_Model
- Eijgenraam, K., & van der Steege, M. (2012, November 1). *Kennis over doelgroepen helpt zorgaanbod opnieuw in te richten*. Opgeroepen op Februari 4, 2014, van Nederlands Jeugd Instituut - Jeugdkennis verdieping voor professionals: <http://www.jeugdkennis.nl/jgk/Artikelen-Jeugdkennis/Kennis-over-doelgroepen-helpt-zorgaanbod-opnieuw-in-te-richten>
- Encyclo*. (2014). Opgeroepen op juni 25, 2014, van <http://www.encyclo.nl/begrip/representant>

- Ensie. (2013). *Defenitie en betekenissen*. Opgeroepen op juni 9, 2014, van Een plaats voor duidelijke defenities en betekenissen: <http://www.ensie.nl/definitie/Zelfreflectie>
- EOCP. (2012). *Europees Opleidingscentrum Paardencoaches*. Opgeroepen op Maart 10, 2014, van <http://www.eocp.nl/index.php?op=viewpage&page=1>
- EOCP. (2012). *Het beroep paardencoaching*. Opgeroepen op april 22, 2014, van Europees opleidingscentrum paardencoaches: <http://www.eocp.nl/index.php?op=viewpage&page=18>
- Evers, B. (2012). *‘Wat is de invloed van de paardencoach op het eindresultaat van de coachsessie, waarbij het paard word ingezet als spiegel?’*. Deventer: Saxion Deventer.
- Factsheet*. (Z.D.). Opgehaald van Instrumenten Belvedere:
[http://www.google.nl/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CCAQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.belvedere.nu%2Fdownload%2Fpop_financiering%2FInstrumenten%2520Belvedere%2520-%2520Factsheet%2520\(III_D_35\).pdf&ei=oyGrU_WGHciAOJuFgJgD&usg=AFQjCNFvu3PraNjuAla](http://www.google.nl/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CCAQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.belvedere.nu%2Fdownload%2Fpop_financiering%2FInstrumenten%2520Belvedere%2520-%2520Factsheet%2520(III_D_35).pdf&ei=oyGrU_WGHciAOJuFgJgD&usg=AFQjCNFvu3PraNjuAla)
- Hendrix, E. (2014). *Familie opstellingen*. Opgeroepen op mei 2, 2014, van Centrum voor systemische opstellingen: <http://www.systemische-opstellingen.nl/familieopstellingen>
- Het aanleren van adaptieve vaardigheden*. (z.d.). Opgeroepen op juni 3, 2014, van Leo Kannerhuis: <http://www.leokannerhuis.nl/content/het-aanleren-van-adaptieve-vaardigheden>
- Huijing, L. (Z.D). *Paard en persoon - Ervaringen*. Opgeroepen op mei 2, 2014, van http://www.paardenpersoon.nl/?page_id=90
- Irwin, C. (2013). *Een paard liegt niet - De magie van het paardenfluisteren*. Media Boekenservice.
- Kamp, A. v. (2010). *Een paard liegt niet: Hoe meet je het effect van coachen met paarden?* Utrecht. p.23-29
- Knaapen, R. (2009). *Het paard in dienst van het geheel*. Opgeroepen op maart 22, 2014, van Paardendiepgang:
http://www.google.nl/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=12&ved=0CCkQFjABOAo&url=http%3A%2F%2Fwww.wind.nu%2Fget%2FFile%2FArtikel%2520Paardendiepgang.pdf&ei=TP-bU4vGNcm8OffzgMgN&usg=AFQjCNECGAfVesK9xcRIleySElqqH8d7w&sig2=EGK-tUOL_Awwyq1hmQY3kQ
- Knaapen, R. (2012). Coachen met paarden. In *Het systemisch perspectief* (p. 21). Amsterdam: Boom Nelissen.
- Knaapen, R. (2012). Coachen met Paarden. In Robijn, & v. P. (2010). Boom/nelissen.
- Knaapen, R. (2012). *Coaching met paarden*. Amsterdam: Boom Nelissen. p. 21-23, 47, 48, 94
- Koffeman, M. (z.d.). *Paard en Kind*. Opgeroepen op juni 2, 2014, van <http://www.paardenkind.nl/index.php?pg=8&lg=nl&ste=norm>
- Koot, J. (2007, juni 7). Pas op voor de bedrijfscoach. *Sync - innovatie en ondernemen*. Opgehaald van Sync: <http://sync.nl/pas-op-voor-de-bedrijfscoach/>
- Lakeman, O. (Z.D). Nieuwe Trend- De helende kracht van paardencoaching. *Body and Mind*, p. 28 -31.

- Leaufort. (z.d.). Opgeroepen op mei 28, 2014, van <http://www.leaufort.nl/praktijk-themas/de-toekomst-van-coaching>
- Lentini, J., & Knox, M. (2009). *A Qualitative and Quantitative Review of Equine Facilitated*. Opgeroepen op Februari 4, 2014, van The Open Complementary Medicine Journal: <http://www.benthamscience.com/open/toaltmedj/articles/V001/51TOALTMEDJ.pdf>
- Leuven, K. (Z.D.). *Het clientsysteem en zijn problematiek*. Opgehaald van Thesis: https://doks.khleuven.be/doks/do/files/FiSe413e0ac71854e7340118562624181cd9/thesis_d oc%201.pdf;jsessionid=E5CAE1E8253A111E05155B1E0571D12C?recordId=SKHL413e0ac71854e7340118562624181cd8 p. 19
- LSG-Rentray. (z.d.). Opgeroepen op juni 2, 2014, van <http://www.lsg-rentaray.nl/nl/corporate/rves/rve/2>
- Manshanden, M. (2010). *Zingeving en equicoaching*. Utrecht: Universiteit voor Humanistiek.
- Nehm, D. (z.d.). *Horses at Work*. Opgeroepen op juni 2, 2014, van <http://www.horsesatwork.nl/ervaringen-coaching.html>
- Nicolai, N. (2001). Hechting en psychopathologie: de reflectieve functie. *Tijdschrift voor psychiatrie*, p. 705.
- NJI. (2008). *De effectenladder*. Opgeroepen op juni 16, 2014, van Nederlands Jeugd Instituut: <http://www.nji.nl/De-effectladder>
- NJI. (2010). *Wat is implementeren?* Opgeroepen op juni 9, 2014, van Kennis over Jeugd en opvoeding, Nederlands Jeugd Instituut: [http://www.nji.nl/nl/Kennis/Databanken/Implementatiewijzer/Leren-over-implementeren](http://www.nji.nl/nl/Kennis/Databanken/Implementatiewijzer/Leren-over-implementeren/Wat-is-implementeren)
- NJI. (2014). *Leren over implementeren*. Opgeroepen op juni 9, 2014, van Nederlands jeugd instituut, Kennis over jeugd en opvoeding: <http://www.nji.nl/nl/Kennis/Databanken/Implementatiewijzer/Leren-over-implementeren>
- NJI. (Z.D.). *Effectieve Jeugdinterventies*. Opgeroepen op Februari 4, 2014, van Kennis over jeugd en opvoeding: <http://www.nji.nl/nl/Kennis/Databanken/Databank-Effectieve-Jeugdinterventies>
- NJI. (Z.D.). *Nederlands Jeugd instituut*. Opgeroepen op Maart 10, 2014, van De Effectenladder: <http://www.nji.nl/De-effectladder>
- NJI. (Z.D.). *Nederlands Jeugd Instituut*. Opgeroepen op Februari 4, 2014, van Kennis over leug en opvoeding: <http://www.nji.nl/nl/Kennis/Databanken/Databank-Effectieve-Jeugdinterventies>
- NOBCO. (2004). *Definities van coaching*. Opgeroepen op mei 19, 2014, van Nederlandse orde van beroepscoaches: <http://www.nobco.nl/kenniscentrum/wat-is-coaching/definities>
- NOBCO. (Z.D.). *Nederlandse orde van beroepscoaching*. Opgeroepen op Maart 8, 2014, van Defenities van coaching: <http://www.nobco.nl/kenniscentrum/wat-is-coaching/definities>
- Noordhoff, W. (Z.D.). *Nederlandse encyclopedie*. Opgeroepen op mei 19, 2014, van Encyclo.nl: <http://www.encyclo.nl/begrip/sessie>
- Oosterhout van, M. (2014). *Carriere Tijger - sociaal pedagogisch hulpverlener*. Opgeroepen op Maart 8, 2014, van <http://www.carrieretijger.nl/beroep/sociaal/sph-er>

- Pek, A. (2005, December). *Psychologie magazine*. Opgeroepen op mei 7, 2014, van Inlevingsvermogen - Voelen wat een ander voelt: <http://www.psychologiemagazine.nl/web/Artikelpagina/Inlevingsvermogen-Voelen-wat-een-ander-voelt.htm>
- Pendry, P. (2014, mei 22). *New research shows that horses make us happy*. Opgeroepen op juni 3, 2014, van Horse and Hound: <http://www.horseandhound.co.uk/news/horses-make-us-happy/>
- Poucke, E. v. (z.d.). Opgeroepen op 4 juni, 2014, van Equicoaching: http://www.equicoaching.com/nl_NL/over-equicoaching-7.htm
- Robijns, S., & Van Passen, S. (2010). *Coaching in galop*. Gent: Faculteit Psychologie en Pedagogische Wetenschappen.
- Robijns, S., & Van Passen, S. (2010). *Exploratief onderzoek naar de bruikbaarheid en de meerwaarde van de ervaringsgerichte methodiek 'Equicoaching' binnen de bijzondere Jeugdzorg*. Gent: Universiteit Gent.
- Robijns, S., & Van Passen, S. (2010). *Exploratief onderzoek naar de bruikbaarheid en de meerwaarde van de ervaringsgerichte methodiek 'Equicoaching' binnen de bijzondere jeugdzorg*. Gent: Universiteit Gent. p. 9, 12-16
- Rombouts. (Z.D.). *Wat is feedback*. Opgeroepen op mei 7, 2014, van Managment support: http://www.google.nl/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=9&sqi=2&ved=0CGkQFjAl&url=http%3A%2F%2Fwww.romboutsadvies.nl%2Fwebfire_content%2Fafbeeldingen%2Ftips%2FTip123.pdf&ei=ZMCpU46kHcTwPJGjgKAP&usg=AFQjCNFRY2iF3mRGMcuzTj0Bv1cZPk91lQ&sig2=x3hYaGbcDwlG6
- Ruijrok, I. (z.d.). *Ine mens en werk*. Opgeroepen op juni 2, 2014, van http://inemensenwerk.nl/?page_id=255
- Rutgers, C. (2012). *Hoe paarden spiegelen*. Opgeroepen op mei 23, 2014, van Paard en levenskunst: <http://www.paardenlevenskunst.nl/file/Artikel%20Hoe%20paarden%20spiegelen.pdf>
- Rutgers, C. (Z.D.). *Paard en levenskunst*. Opgeroepen op juni 9, 2014, van <http://www.paardenlevenskunst.nl/>
- Santens, A. (2010, april 20). *Paardencoaching voor kinderen*. Opgeroepen op juni 2, 2014, van Equiboost: http://www.equiboost.com/admin/modules/press/files/Paardencoaching%20voor%20kinderen_NL.pdf
- Santens, A. (Z.D.). *Equiboost - Horses help people find balance*. Opgeroepen op maart 22, 2014, van Equiboost: <http://www.equiboost.com/nl/>
- Schabracq, M. (2003, maart). *Cursus lichaamstaal - Spiegelen*. Opgeroepen op maart 28, 2014, van Psychologie magazine: <http://www.psychologiemagazine.nl/web/Artikelpagina/Cursus-lichaamstaal-1-Spiegelen.htm>
- SHP-E. (Z.D.). *Nederlandse stichting helpen met paarden - Equithérapie*. Opgeroepen op juni 6, 2014, van SHP-E (NL): <http://nl.equithérapie.org/page/Hoe-vind-ik-een-Equitherapeut->

- Shultz, B. (2005). *The effects of Equine-Assisted Psychotherapy on the psychosocial functioning of at-risk adolescents ages 12-18*. Opgehaald van Eagala Academic Papers: http://www.eagala.org/Research/Academic_Papers
- Simoens, H. (2006-2007). *Het paard als middel bij coaching*.
- Stals, K. (2012). *De cirkel is rond - Samenvatting*. Stichting Jeugdformaat. Universiteit Utrecht. p. 3
- Stals, K. (2012). *De cirkel is rond*. Utrecht: Stichting jeugdformaat, jeugd en opvoedhulp - Universiteit Utrecht. p. 24, 48, 52, 58
- Stals, K., van Yperen, T., Reith, W., & Stams, G. (2008). *Effectieve en duurzame implementatie in de jeugdzorg*. Instituut Jeugdformaat. Utrecht: Universiteit Utrecht. p. 7, 10, 11, 24-27
- Stals, K., van Yperen, T., Reith, W., & Stams, G. (2009, April). *Jeugdzorg kan nog veel leren over implementeren*. JeugdenCo. p. 2, 3, 19-21
- Stals, K., van Yperen, T., Reith, W., & Stams, W. (2009, Mei). *Jeugdzorg kan nog veel leren over implementeren*. *Gebruik van kennis over implementatie vergroot de kans op succes*, pp. 20, 21.
- Steenbeek, C. v. (2011, Juli 5). *Het niveau van adaptieve vaardigheden bij jeugdigen zonder en met gedragsproblemen*. Opgeroepen op Februari 25, 2014, van Universiteit Leiden: [https://openaccess.leidenuniv.nl/bitstream/handle/1887/19111/Het%20niveau%20van%20adaptieve%20vaardigheden%20bij%20jeugdigen%20zonder%20en%20met%20gedragsproblemen%20\(CKvSteenbeek_0957089\).pdf?sequence=1](https://openaccess.leidenuniv.nl/bitstream/handle/1887/19111/Het%20niveau%20van%20adaptieve%20vaardigheden%20bij%20jeugdigen%20zonder%20en%20met%20gedragsproblemen%20(CKvSteenbeek_0957089).pdf?sequence=1)
- Tetreault, A. (2006). *Horses that heal: The effectiveness of equine assisted growth and learning on the behavior of students diagnosed with emotional disorder*. Illinois. p. 58
- Trotter, K. S., Chandler, C. K., Goodwin-Bond, D., & Casey, J. (2008). *A comparative study of the efficacy of group Equine Assisted Counseling with at-risk children and adolescents*. The Haworth Press. p. 257, 258, 282
- Trottler, Chandler, Goodwin-Blond, & Casey. (2008). *A Comparative Study of the Efficacy of Group Equine Assisted Counseling With At-Risk Children and Adolescents*. Opgeroepen op Februari 4, 2014, van Journal of Creativity in Mental Health: <http://www.eagala.org/sites/default/files/attachments/A%20comparative%20study%20of%20the%20efficacy%20of%20group%20equine%20assisted%20counseling%20with%20at-risk%20children%20and%20adolescents.pdf>
- Vanherreweghe, F. (z.d.). *Belevingsactiviteiten*. Opgeroepen op juni 25, 2014, van De Lovie: <http://www.delovie.be/index.php/belevingsactiviteiten/belevingsactiviteiten.html>
- Verwaijen, S. (2009). *Introductie Ruud Knaapen - Founding Father*. Opgeroepen op maart 22, 2014, van paardenfluisteren: www.wind.nu/get/file/spanofcontrolboek-artruud.
- Voets, M. (z.d.). *Heerlijk - Eerlijk*. Opgeroepen op juni 2, 2014, van <http://www.heerlijk-eerlijk.nl/ervaringen-van-klanten/>
- Weijenberg, J., & Rasenberg, T. (2004). *Groepsteams in de residentiële jeugdhulpverlening*. In *Een onderzoek naar de verbetering van het teamfunctioneren en een integratieve teamtraining* (p. 15). Assen: Koninklijke van Gorcum.
- Wieringa, A. (2009, Oktober 16). *Het placebo- en jojo-effect in coaching*. *Coachplaats*, p. 16

Wikipedia. (2014). *List of films based on actual events*. Opgeroepen op Juni 25, 2014, van Wikipedia:
http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_films_based_on_actual_events

Wikipedia. (z.d.). *List of films based on actual events*. Opgeroepen op Juni 25, 2014, van Wikipedia:
http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_films_based_on_actual_events

(z.d.). Opgeroepen op juni 4, 2014, van 't Roborstje:
http://www.troborstje.be/index.php?option=com_content&view=article&id=68&Itemid=90

(z.d.). Opgeroepen op juni 2, 2014, van Equiboost: <http://www.equiboost.com/en/stefanie-46/>

(z.d.). Opgeroepen op juni 4, 2014, van Stichting Grip op je Leven:
<http://www.stichtinggripopjeleven.nl/index.php?id=9>

Bijlage A: Interview Paardencoach

1. Welke opleiding heeft u genoten om een gecertificeerd paardencoach te worden?
2. Hoe lang bent u nu werkzaam als paardencoach en hoe vaak krijgt u in uw werk te maken met jongeren?
3. Wat is paardencoaching volgens u?
4. Wat zijn de mogelijkheden van paardencoaching volgens u?
5. Met welk doel gaat u een sessie in en met welk doel gaat de coachee de sessie in?
6. Voert u van te voren gesprekken met de coachee?
7. Hoe ziet de sessie er zelf uit?
 - Stelt u vragen tijdens de sessie of blijft het stil en waarom?
 - Loopt het paard los.
 - Gebruikt u een eigen paard of kan paardencoaching met elk paard?
 - Hoe lang hebt u nodig om informatie te krijgen over de coachee?
 - Hoe lang duurt een sessie?
8. Praat u na afloop van de sessie gelijk met de coachee door over hetgeen wat het paard teruggegeven heeft? Waarom wel/niet?
9. Hoeveel sessies heeft u gemiddeld per coachee?
10. Hebt u zelf een bepaalde opleiding om de coachees na de paardencoaching verder te coachen met hetgeen er naar voren is gekomen? Waarom wel/niet? Hoe gaat het als u dit niet heeft?
11. Zijn er volgens u bepaalde richtlijnen voor paardencoaching? Zo ja, welke? Zo niet, waarom niet?
12. Wat kan paardencoaching volgens u toevoegen aan de hulpverlening aan jongeren tussen 12-18 jaar?
13. Bent u op de hoogte binnen welke vormen van jeugdhulpverlening paardencoaching al wordt ingezet? Welke vorm is dit en wat draagt het dan bij?
14. In hoeverre is er behoefte aan paardencoaching binnen de jeugdhulpverlening denkt u?
15. Wat kunnen sociaal pedagogisch hulpverleners toevoegen aan paardencoaching denkt u?
16. Zijn er nog belangrijke elementen die tijdens dit interview niet aanbod zijn gekomen, maar die voor ons onderzoek wel waardevol kunnen zijn?

Bijlage B: Het labelsysteem

U kunt het gehele labelsysteem vinden op de bijgeleverde USB-stick, vanwege de grote omvang van het labelsysteem.

De Kernlabels

A. Paardencoaching algemeen

Paardencoaching heeft nog geen eenduidige definitie, onder dit kernlabel zijn de visies van alle geïnterviewde paardencoaches te vinden over paardencoaching in de breedste zin van het woord. Hieronder vallen de volgende labels: *Omschrijving paardencoaching, systemische paardencoaching, mogelijkheden paardencoaching, verschil met gewoon coaching, werkwijze paardencoaching, vormen van hulpverlening, richtlijnen paardencoaching, regels paardencoaching, buitenstaanders, paardencoaching spannend, behoefte paardencoaching, paardencoaching te heftig, CREFF- methode paardencoaching, EMDR paardencoaching, wijze van omschrijven paardencoaching, doelgroep, groei paardencoaching, doorverwijzen, EAGALA, verschil coaching-hulpverlening, positieve effecten paardencoaching, succeservaring, beroepsvereniging paardencoaches, naam paardencoaching, vergoeden paardencoaching, zelfhelend vermogen mens, bezuinigingen, certificering paardencoaching, insteek cliënt, gedragsmatige paardencoaching, intrapsychische paardencoaching, methodiek, ontstaan paardencoaching.*

B. Paardencoaching jongeren

Jongeren van 12-18 jaar uit de jeugdzorg is de doelgroep waarop wij ons richten in dit onderzoek. Onder dit kernlabel zijn de mogelijkheden en werkwijzen van paardencoaching te vinden voor jongeren. Tegelijkertijd ook de mogelijke bijdrage van een SPH-er in dit coaching traject. Hieronder vallen de volgende labels: *Toevoeging SPH-er, paardencoaching jongeren, mogelijkheden paardencoaching jongeren, werkwijze paardencoaching jongeren, kracht paardencoaching jongeren, doel kinderen, richten op talenten kind, emoties jongeren, loyaliteit ouders, systeem jongeren, ORS/SRS-checklists.*

C. Paard

De labels verzameld onder dit kernlabel hebben te maken met het paard zelf, de toegevoegde waarde van een paard in vergelijking met gewoon coaching, de kracht van het paard en de manier waarop paardencoaches gebruik maken van paarden tijdens de coaching. Hieronder vallen de volgende labels: *Eigen paarden, toegevoegde waarde paard, willekeurig paard, paardengedrag, paard waardevrij, paard los, lezen van paard, kracht paard, aantal paarden, paard, honden, paardrijden.*

D. Sessie paardencoaching

Alles in, tijdens en om de sessie heen is verzameld onder dit kernlabel. Hieronder vallen de volgende labels: *Onbalans coachee, inhoud sessie, duur sessie, oefeningen sessie, team oefening, aantal sessies, locatie sessie, intake, 360° feedback, doel coachee, NLP, coaching groep, coaching individueel, problematiek cliënt.*

E. (Paarden)coach

Opleiding tot doel van de geïnterviewde paardencoaches is te vinden onder dit kernlabel. Hieronder vallen de volgende labels: *Opleiding paardencoach, motivatie paardencoach, coach, eigen bedrijf, hoelang paardencoach, ervaring paardencoach, teruggeven coach-coachee, nazorg, visie hulpverlening, samenwerking paardencoach, opleiding coach, welke manier cliënten, ervaringsdeskundige, doel paardencoach, interview paardencoaches.*

De paardencoaches

1. L. Klaassen : 24 maart 2014
2. C. Beets – van der Hoeff : 26 maart 2014
3. I. Kroesen : 3 april 2014
4. J. Smulders : 4 april 2014
5. R. Hagendorn : 10 april 2014
6. S. Bosveld : 11 april 2014
7. N. Brouwer : 11 april 2014
8. N. Dunker : 16 april 2014
9. G. Dekker : 21 april 2014
10. F. van der Lijn : 23 april 2014
11. C. Camp : 23 april 2014
12. M. Wagendorp : 25 april 2014
13. T. Brouwer : 28 april 2014
14. A.K. Blom : 25 april 2014
15. P. Veenstra : 17 april 2014

Uitleg labelsysteem

In het onderzoek verwijzen we naar de interviews aan de hand van onderstaand labelsysteem. Wanneer een verwijzing teruggezocht moet worden kan dit als volgt.

In de tekst staat de verwijzing als volgt weergegeven: (S. Bosveld, A.6.23, 11-04-2014)

- S. Bosveld is in dit geval de paardencoach die in haar interview gesproken heeft waarover geschreven wordt in de tekst.
- A. staat voor het kernlabel waaruit verwezen is. In dit geval is dat kernlabel paardencoaching algemeen.
- 6.23 staat voor het fragment waaruit verwezen is.
- 11-04-2014 staat voor de datum waarop de desbetreffende paardencoach geïnterviewd is.

Bijlage C: Ervaringen van Lisette Blokland en Ramona Floor

Coachingssessie met paarden bij Jeannet Smulders van 'HorSense'

Wij benaderden Jeannet voor een interview en zij gaf al snel aan dat een sessie ervaren de beste manier is om een goed beeld te krijgen van paardencoaching. Wij hebben een coachingssessie ervaren nadat we een interview hebben gehad met Jeannet.

We liepen naar de bak waar haar twee paarden stonden. Terwijl we aan de rand van de bak even staan te praten, blijven de paarden maar gapen. Na al heel wat interviews met paardencoaches begonnen wij wat te grinniken. We hadden al verschillende keren gehoord dat gapen, betekent dat het paard jouw spanning loslaat. We voelden ons eigenlijk niet heel erg gespannen, vooral gezonde spanning en benieuwd naar wat er ging komen. Vanuit de methodiek die HorSense voorhoudt, wordt niet het gedrag van het paard geïnterpreteerd, maar gevraagd naar wat het jou als mens doet (in dit geval het gapen van het paard). De sessie bestond uit drie onderdelen. Eerst een verbindingsoefening. Ramona begon en mocht vijf meter achter één van de twee paarden gaan staan, ze mocht zelf kiezen welk paard. Ramona mocht een beweging in haar hoofd nemen en elke keer wanneer het paard deze beweging maakte, mocht ze een stap naar voren zetten. Ramona koos voor het paard dat niet meteen naar haar toe was gekomen op het moment dat we even met Jeannet aan het praten waren langs de rand van de rijbak. Eén van de twee kwam meteen naar ons toelopen, de ander bleef een paar meter verder staan. Ramona nam in haar hoofd dat elke keer wanneer zijn oren naar voren gingen, ze een stap vooruit deed. De oren bleven alleen lang in het midden hangen en gingen maar één keer naar voren. Het duurde lang en Ramona begon na te denken over wat ze moest doen. De volgende vragen speelden door haar hoofd: *Moet ik hier blijven staan? Hoelang duurt de oefening eigenlijk? Moet ik een andere beweging bedenken? Ze vroeg aan Jeannet of het zo goed was of dat ze iets anders moest bedenken?* Jeannet gaf aan dat het goed was wanneer Ramona vond dat het goed was. Ramona bleef nog even staan, het paard draaide zich om en kwam wat dichterbij. Na een tijdje vond Ramona het klaar en liep toen weer naar de rand van de bak. Het viel Jeannet op dat Ramona tijdens de oefening bezig was met de verwachtingen van haar omgeving. Wat had jezelf nu graag gewild? Gewoon naar het paard toelopen. Ramona dacht: *Waarom deed ik dat niet? Ik had toch ook lak kunnen hebben aan de opdracht en gewoon naar het paard kunnen lopen. Of gewoon zelf een andere beweging bedenken, niemand die het zou weten, ik had dit namelijk niet uitgesproken.* Ramona herkende het wel: *Het klopt dat ik veel waarde hecht aan verwachtingen van anderen en opdrachten en eigenlijk alles graag meteen goed doe. Op mijn werk is dit ook een belangrijk thema. Ik wil alles graag meteen goed doen en sta soms niet lang genoeg stil bij het feit dat iedereen elke dag leert en dat fouten maken helemaal niet erg is.* Daarna was Lisette aan de beurt voor deze verbindingsoefening. Lisette nam het smakken van het paard als beweging, dit deed het paard vaak en Lisette stond snel naast het paard. Na ze even te aaien was ook voor haar de oefening klaar. Jeannet merkte op dat het er ontspannen uit zag, dit was het ook, aldus Lisette. Hierna werden wij samen gecoacht op de kwaliteit van onze samenwerking en vriendschap. Op welke punten kunnen we nog leren en waar zijn we eigenlijk heel erg goed in? Dit deed zij aan de hand van de CREFF-methode. Midden in bak had Jeannet zeven plankjes neergelegd in een cirkel. In het midden lag: "Emotionele verbinding". Eromheen lagen de plankjes in een cirkel met de volgende begrippen: fysiologische behoefte, erkenning en waardering, zelfontplooiing, veiligheid, respect en kerntransformatie.

We liepen alle bordjes af op volgorde van belangrijkheid. Welke vonden wij het belangrijkste. Tijdens de oefening had Ramona continue het paard vast aan een touw. Deze moesten we meenemen tijdens de wandelingen van het ene naar het andere bordje. Bij elk bordje moesten wij uitspreken waarom we dit belangrijk vonden, hoe dit er bij ons uit zag en welk cijfer wij dit geven op een schaal van 1 -10. We gaven eigenlijk overal een 8, 9 of 10. Wat opviel was dat het paard continue stil ging staan wanneer we langs het bordje zelfontplooiing liepen. Deze deden we ook als laatste. Jeannet benoemde: Valt het jullie ook op dat hij steeds daar stil staat en niet verder wil? We hadden het nog niet op die manier gerealiseerd, maar na het benoemen van Jeannet viel het op. Het paard liep steeds braaf mee, behalve bij dat bordje verzette hij geen stap. Jeannet vroeg ons waardoor dit zou komen. Na wat nadenken kwamen we er samen op uit dat we op dit punt nog verder kunnen ontwikkelen. In hoeverre jagen wij onze dromen achterna? Wat zijn onze dromen en nemen we deze serieus? Ramona had voor ogen dat ze graag iets wil gaan doen in het opzetten van kampen voor jongeren welke ontglipt zijn aan de maatschappij. Een aantal weken in *'the middle of nowhere'* en samenwerken door middel van paarden, sport, muziek, theater en geloof.

Daarna liepen we naar het midden, onze kwaliteit van samenwerking kwam gemiddeld uit op een hoog cijfer en daar waren we trots op. Jeannet liet ons een metafoor koppelen aan deze oefening. Lisette dacht aan een zon, waarvan nog niet alle stralen even verschenen. Ramona schoot de volgende spreuk meteen te binnen: Waar een wil is, is een weg. Het werd een pad met aan het einde de zon waar we naartoe onderweg zijn.

We sloten de sessie af met een oefening om onze metafoor te verankeren. Aan allebei de kanten van het paard deden we een halstertouw en Jeannet maakte een hindernisje in het midden van de bak. We renden samen met het paard over de hindernis en sprongen als het ware richting de zon.

Het was een hele mooie ervaring waar we nog veel over hebben nagepraat. Het leidde tot mooie gesprekken en veel inspiratie. Het wakkerde dromen aan en leidde er toe om stappen te zetten in het verwezenlijken van onze dromen.

Coachingssessie met paarden bij Sylvia Bosveld van Caprilli Coaching & Training

Het ervaren van een coachingssessie met paarden leek ons een erg bijzondere ervaring, maar deze keer had de sessie nog twee extra ladingen. De coach die deze sessie verzorgde was Sylvia Bosveld, onze opdrachtgever. We waren beide erg benieuwd naar haar manier van coachen. Bovendien was dit voor ons beide de eerste ervaring met paardencoaching, dus waren we benieuwd in hoeverre we haar werkwijze van haar verhalen herkende in de praktijk. Van te voren hadden we al meerdere malen een gesprek gehad met Sylvia over haar manier van werken en de motivatie die daar achter zit. Daarnaast maakte we tijdens de sessie gebruik van het paard van Lisette. Dit voelde voor haar extra spannend omdat ze van te voren niet wist wat het paard haar terug zou geven.

Ter voorbereiding hadden we de kantine van de pensionstal van Lisette afgehuurd zodat we op een rustige plek met elkaar in gesprek konden gaan, voor en na de sessie. Daarnaast hadden we één van de rijbakken afgehuurd zodat we daar in alle rust aan het werk konden gaan.

We waren met een groep van zes dames, exclusief Sylvia. We mochten van Sylvia zelf een groepje verzamelen. We startten de ochtend met een kopje koffie of thee in de kantine en hebben daar een voorstel rondje gedaan zodat we wat beter wisten met wie we straks de sessie in zouden gaan. Vervolgens vertelde Sylvia wat meer achtergrond informatie over paardencoaching en wat ons te wachten stond. Beide vonden we dit prettig omdat we op die manier een beetje een inschatting konden maken van de sessie, hoewel we al op de hoogte waren van veel van de informatie die Sylvia vertelde door onze literatuurstudie en de gesprekken die we al met haar gevoerd hadden.

Vervolgens liepen we naar de rijbaan die voor ons gereserveerd was. Deze was relatief klein en daarom hoefde er niets afgezet te worden. Het paard van Lisette, Amour, stond daar al op ons te wachten, zonder halster. Vervolgens ging er één voor één iemand de bak in. De enige opdracht die we meekregen van Sylvia was: "Ga maar contact maken". Het was daarbij de bedoeling dat de rest van de groep, net als Sylvia, buiten de bak aan de zijkant observeerde wat er gebeurde met Amour en de persoon in de rijbak. Hierbij was hardop praten niet wenselijk. Na enkele minuten startte Sylvia het gesprek met de persoon in de bak door het gedrag van het paard terug te geven aan de persoon. De persoon in de bak mocht hierop reageren. Een voorbeeld hiervan is dat Amour bij L. veel aan haar ene voet snuffelde. Sylvia benoemde naar haar dat dit wie weet kan betekenen dat ze stappen moet gaan zetten, misschien in een andere richting. L. gaf terug dat ze dit wel herkende. Bij W. gaf Sylvia terug dat Amour in haar ruimte kwam. Hij duwde haar een paar keer en knabbelde brutaal aan haar jas. W. probeerde hem een aantal keer weg te duwen, maar Amour trok zich hier niets van aan. W. gaf aan dat ze dit ook in de gaten had, maar ze niet goed wist hoe ze dat moest vertalen naar haar dagelijks leven. Voor een tijd terug had ze een burn-out gehad, maar ze voelde zich nu eigenlijk wel heel erg goed.

Vervolgens was het aan ons om aan te geven wat ons was opgevallen, terwijl degene die gecoacht werd nog in de bak stond. Sylvia benoemde dat vervolgens weer naar degene in de rijbak. Er was elke keer opnieuw weer ruimte om aan te geven of je hetgeen dat Sylvia benoemde herkende of niet. Wij zagen net als Sylvia dat Amour brutaal was geweest naar W. en dat hij in haar ruimte gekomen was zonder dat ze dit prettig vond. Wanneer we lette op haar houding tijdens de hele ochtend was hier ook onzekerheid in te ontdekken. In die zin herkende wij de dingen die Sylvia terug gaf dus wel. Het was mooi om te zien hoe Sylvia, ondanks dat het voor ons allemaal duidelijk was, dit in het midden

liet. Ze dwong W. niet om hier eens goed naar te kijken. Hier kwam het vertrouwen van Sylvia in het zelf reflecterend vermogen naar voren. Misschien dat hier op een later moment aan terug gedacht wordt.

Bij Ramona bewoog Amour zijn neus van haar buik naar haar hoofd. Sylvia gaf terug dat dit kon betekenen dat Ramona anders handelt dan dat ze zich op dat moment voelde. Ramona gaf aan dat ze zich hier deels in herkende. Helemaal aan het einde van de sessie wees Sylvia ons op het feit dat Amour zijn geslachtsdeel liet hangen. Sylvia benoemde dat dit zou kunnen betekenen dat er rondom thema's van mannelijkheid/vrouwelijkheid iets stagneert. Ramona benoemde dat ze dit herkende. Dit kan bijvoorbeeld een collega zijn of in relatie tot vader of partner, dit was aan Ramona om in te vullen. Sylvia legde uit dat dit meestal verwijst naar de basisenergie/levensenergie van iemand waarin iets 'mis' is gegaan, het is aan de cliënt om hier invulling aan te geven.

Toen Lisette als laatste de bak in ging was het belangrijk dat ze niet teveel contact maakte op de manier die ze gewend was. Ze moest op een neutrale maar toch eigen manier contact maken met Amour, omdat Amour dan op een zuivere manier kon reageren op haar en niet te veel rekende op de dagelijkse handelingen die Lisette normaal met hem doet. Dit vond Lisette best spannend. Ze bedacht: *Wat nu als Amour aangeeft dat hij mij niet aardig vindt. Dan zal Sylvia dit opmerken en misschien wel van alles van mij denken.* Lisette liep naar Amour toe en aaipte zijn hoofd. Vervolgens duwde Amour Lisette met zijn neus bijna omver. Op dat moment dacht Lisette: *Dat doet hij normaal ook wel eens, maar wat zou het betekenen? Zou dit dan betekenen dat hij me liever weg wil hebben?* Vervolgens legde hij zijn snuit zachtjes tegen haar buik aan en bleef zo staan. Sylvia benoemde wat ze gezien had, namelijk dat hij hard tegen haar aan geduwd had waardoor Lisette een stap achteruit moest doen om niet uit balans te raken. Ze vroeg Lisette of ze in het dagelijks leven ook wel eens omver geduwd is. Lisette benoemde dat ze dit herkende. *Dit vond ik heel bijzonder, er had namelijk in een relatief korte periode geleden zich iets heftigs voorgedaan waardoor ik me overhoop gevoeld.* Vervolgens benoemde ze dat Amour zijn neus tegen Lisette 's buik had gelegd en zo was blijven staan. Dit zou kunnen betekenen, zo gaf Sylvia aan, dat Lisette troost nodig of ervaren heeft. Ook dit herkende Lisette.

Het herkennen van het gedrag wat het paard terug geeft is heel bijzonder. Natuurlijk kan je altijd blijven denken dat het toeval is, maar beiden herkenden wij ons in de dingen die Sylvia terug gaf. We verwonderden ons hierover. Het was fijn om na de sessie nog kort met elkaar na te spreken wat er allemaal gebeurd was.

Beiden hebben we ervaren dat de dingen die het paard terug geeft recht naar de kern gaan. Wel ontdekten wij bij ons zelf een kritische kijk op de manier van teruggeven van de paardencoach. Het gevaar dat je daarin als paardencoach gaat invullen is aanwezig. Bij Sylvia was er ruimte om aan te geven of je het herkende of niet, we vragen ons alleen af of we zelf aan deze feedback van het paard dezelfde betekenissen verbonden hadden.